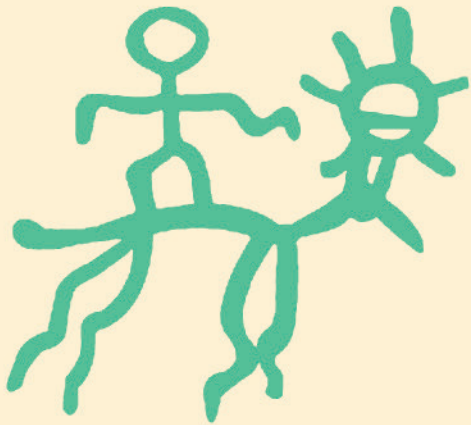

EXCAVACIONS ARQUEOLÒGIQUES A LA MUNTANYA DE

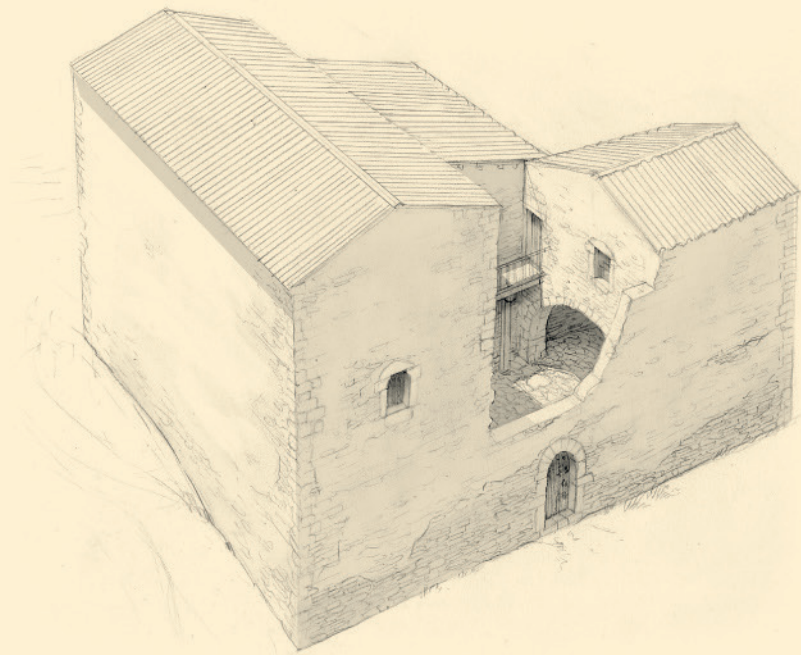
SANT JULIÀ DE RAMIS

El poblament de la muntanya de
Sant Julià de Ramis a la baixa edat mitjana:
les dades arqueològiques i documentals

5

Josep Burch
Neus Coromina
Elvis Mallorquí
Jordi Sagrera
Jordi Vivo

**EL POBLAMENT DE LA MUNTANYA
DE SANT JULIÀ DE RAMIS A LA
BAIXA EDAT MITJANA: LES DADES
ARQUEOLÒGIQUES I DOCUMENTALS**

Josep Burch
Neus Coromina
Elvis Mallorquí
Jordi Sagrera
Jordi Vivo

CIP 902(467.13) BUR

Burch, Josep, autor

El Poblament de la muntanya de Sant Julià de Ramis a la Baixa Edat Mitjana : les dades arqueològiques i documentals / Josep Burch, Neus Coromina, Elvis Mallorquí, Jordi Sagrera, Jordi Vivo. – Girona : Documenta Universitaria : Universitat de Girona, desembre de 2025. – 1 recurs en línia (94 pàgines) : il·lustracions, mapes. – (Excavacions arqueològiques a la muntanya de Sant Julià de Ramis ; 5)

Descripció del recurs: 24 febrer 2026

ISBN 978-84-8458-773-6 (Universitat de Girona). ISBN

978-84-9984-736-8 (Documenta Universitaria)

I. Coromina, Neus, autor II. Mallorquí, Elvis, 1971- autor III. Sagrera i Aradilla, Jordi, autor IV. Vivo i Llorca, Jordi, autor 1. Tinença de la terra – Catalunya – Sant Julià de Ramis – Història 2. Sant Julià de Ramis (Catalunya) – Arqueologia 3. Sant Julià de Ramis (Catalunya) – Història – S. V-XV – Fonts 4. Llibres electrònics

CIP 902(467.13) BUR

Aquest llibre s'ha realitzat en el marc del projecte quadriennal de recerca en matèria d'arqueologia i paleontologia, Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya: El poblament de Sant Julià de Ramis: del *castellum* visigòtic a l'època medieval (II). CLT_2022_EXP_ARQ001SOLC_00000200. Investigador Principal: Jordi Sagrera.

Correcció del text original: Tradusling

Disseny de la coberta: Documenta Universitaria

Il·lustració de la coberta: els seus autors

© del de la figura de la coberta: Casa de l'Ardiaca. Sant Julià de Ramis. Autor: Jordi Sagrera. Universitat de Girona

© del text i de les imatges: els seus autors i autores

© de l'edició: Documenta Universitaria*

i Universitat de Girona

www.documentauniversitaria.com

info@documentauniversitaria.com

Documenta Universitaria* d'Edicions a Petició, SL

ISBN UdG: 978-84-8458-773-6

ISBN DU: 978-84-9984-736-8

DOI: 10.33115/b/9788499847368

Girona, desembre de 2025

Amb el suport:

@DocUniv
documentauniversitaria.com

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes —llevat que s'indiqui el contrari— a una llicència Creative Commons de tipus Reconeixement (BY) o CC by. La llicència completa es pot consultar a <https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/es/legalcode.ca>

ÍNDIX

Introducció	7
Els precedents antics i tardoantics	11
Els precedents altmedievals	13
La constitució de la parròquia	15
El vilar de Granollers	16
Olivars	17
Vilavaques	18
Garriga	19
Montagut	19
El Puig de Sant Julià: la sagrera baixmedieval	23
La casa de Brunissenda Trobat	25
La casa i la terra de Pere Barba	25
Del celler de Sant Julià a can Bota	30
La casa de l'ardiaca (antiga rectoria)	34
La casa de Ramon Germà	50
La terra i els masos de Sant Julià de Ramis segons el capbreu del 1317	53
Descripció del mapa del 1317	55
Activitats agràries complementàries	60
Conclusions	63
Bibliografia i documents	65
Apèndix	69
Capbreu de les possessions de l'ardiaca de la seu de Girona al terme del castell de Ravós (1317)	69

INTRODUCCIÓ

Sant Julià de Ramis és un municipi del Gironès, situat a uns cinc quilòmetres al nord de Girona. Tot i que avui es pugui considerar, fins a cert punt, suburbà, al llarg de la història ha mantingut un caràcter merament rural. El seu principal referent històric és la muntanya de Sant Julià de Ramis; una formació de roca esquistosa orientada de nord-oest a sud-est, amb una longitud pròxima als 1 500 metres i una altitud màxima de 203 metres sobre el nivell del mar. Físicament, enllaça i tanca el coll d'ampolla imposat pel massís de les Gavarres, que s'estén pel sud-est i la serra de Rocacorba al nord-oest. Constitueix una barrera natural que separa el pla de Girona, Campdorà i Sarrià de Ter, extrem nord de la depressió de la Selva, de les terres planes de Medinyà, Celrà i, en darrera instància, de la plana de l'Empordà. Només la travessa el riu Ter, tot vorejant-la, en un meandre que s'obre pas per l'anomenat Congost. De manera semblant al riu, devien fer, en el seu moment, el camí d'Hèracles, la posterior Via Augusta, amb absoluta seguretat; el camí ral medieval i, recentment, la via del tren i la variant de la carretera N-II. Això no obstant, no es pot descartar l'existència d'un ramal antic que travessa la muntanya i s'enfila en un recorregut que serpenteja per la Costa Roja. De fet, és tal com ho fa l'antic traçat de la carretera N-II.

L'església parroquial de Sant Julià s'erigia encimbellada al bell mig de la muntanya i se l'ha d'identificar amb l'edifici de l'actual capella dels Sants Metges. El temple, esmentat per primera vegada el 1019, conserva l'estructura del romànic primerenc. En època moderna, es va reformar amb la construcció, primer, de la capella del Roser, jux-

taposada a la façana nord de la vella església. L'obra es devia bastir el 1610, si donem per bona la data de «1610» esculpida en un bloc de pedra reutilitzat en la construcció del campanar actual. En tot cas, el 1611 s'obtenia la llicència episcopal per a la seva benedicció (Capdevila, 2015, p. 279). La fàbrica del campanar forma part integral d'una segona reforma. Va implicar l'enderroc del cloquer i d'una absidiola del temple romànic, així com la construcció d'una sagristia nova. Els treballs de la remodelació se situen envers el segon terç del segle XVII. Molt possiblement, el 1736, tal com sembla assenyalar la inscripció epigràfica gravada a la llinda de la porta que separa la nova sagristia de la capella del Roser. Més endavant encara, hi va haver el canvi de l'advocació principal amb l'adopció dels sants Cosme i Damià, els Sants Metges, i, finalment, el 1942 es convertia en església sufragània amb la consagració del nou temple parroquial de Sant Julià, bastit al peu de la muntanya (Ribas, Pujolràs i Canals, 2019, p. 55).

L'església dels Sants Metges també és el centre d'un petit veïnat on s'aixequen dues cases, can Bota i l'antiga rectoria, i, fins al 2010, el cementiri municipal. Tot el conjunt ha estat objecte d'una intensa exploració arqueològica per part de la Universitat de Girona i l'Ajuntament de Sant Julià de Ramis, que hi han endegat diversos projectes de recerca. Entre els anys 1996 i 1998, es va explorar l'esplanada localitzada als peus del cementiri i, d'ençà del 2011, el sector d'aquest cementiri documentat al voltant del temple. Les intervencions arqueològiques efectuades al llarg d'aquests darrers quinze anys han proporcionat una quantitat ingent de dades sobre l'ocupació d'aquest lloc durant el darrer mil·lenni.

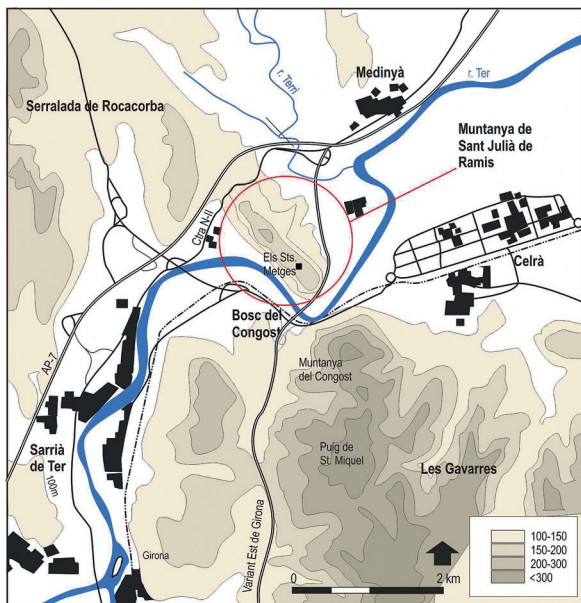

Figura 1. Mapa de situació de la muntanya de Sant Julià de Ramis i els seus entorns.

L'estudi n'ha permès identificar diverses etapes en funció de les característiques d'aquesta ocupació. En primer lloc, els períodes ibèric i romà. Després, durant un parell de segles, l'espai va ser ocupat per un vilatge tardoantic que va ser abandonat als primers decennis del segle VIII. Cap a finals d'aquell segle va començar una nova etapa, caracteritzada per la construcció d'una església i un cementiri al seu voltant, que va continuar fins a l'inici del segle XXI (Burch, Sagrera i Vivo, 2012; 2014; Burch *et al.*, 2016; 2018; 2020; 2022; 2024).

Finalment, la dependència senyorial envers diversos càrrecs eclesiàstics de la seu de Girona, com l'ardiaca de Ravós —o de Girona—, el paborde del mes de maig i l'abat de Sant Pere de Galligants, ha permès que s'hagi conservat un conjunt important de pergamins relatius al nucli i als masos del terme parroquial de Sant Julià de Ramis. A més, la conservació de dinou declaracions de pagesos d'aquesta població en el capbreu que va fer redactar l'ardiaca de Ravós Arnau de Vilaric l'any 1317 ha

Figura 2. Vista parcial de la muntanya de Sant Julià de Ramis. A sobre la carena destaca el nucli dominat per l'església dels Sants Metges (2007).

permès conèixer l'estructura territorial del terme de Sant Julià i dels seus veïnats i, en el cas del nucli de cases de la sagrera del Puig de Sant Julià, relacionar les restes arqueològiques documentades amb els noms que proporciona la documentació escrita. D'aquesta manera, podem obtenir una visió completa d'aquest nucli des del segle VIII fins al final de l'època moderna.

Dins d'aquest marc temporal general, l'objectiu d'aquest estudi és identificar l'organització i estructuració d'aquest territori i la seva societat en l'època baixmedieval.

És en funció d'aquest objectiu que el llibre es desplega de la manera següent. Després d'aquesta introducció, s'ofereix una breu descripció dels precedents antics del període que s'estudia específicament. El capítol següent ja tracta sobre quins són els elements que constitueixen el punt de partida del nucli medieval de Sant Julià de Ramis, ara veïnat dels Sants Metges. Per entendre aquest punt inicial, s'ha estudiat com es va formar la parròquia de Sant Julià de Ramis i els seus principals nuclis de població. Aquesta part es correspon al capítol quart. Mereix un capítol específic el cinquè, per ser el lloc central de la parròquia, el veïnat que va créixer al voltant de l'església de Sant Julià, avui dia dels Sants Metges. El capítol següent fa referència a un document únic. Es tracta d'un capbreu de 1317 que proporciona un retrat molt precís sobre la muntanya de Sant Julià de Ramis en l'època baixmedieval: la seva parcel·lació i explotació, els llocs d'hàbitat, els propietaris de les terres i algunes de les persones que hi vivien i, de retruc, els noms dels llocs, dels camps, dels boscos, dels erms...: una toponímia que, en bona part, actualment, ha desaparegut. Finalment, una reflexió curta i breu tanca el llibre a manera de conclusions.

Aquest estudi no hagués estat possible sense la col·laboració entre l'Ajuntament de Sant Julià de Ramis i la Universitat de Girona. Va començar el 1996 i, al llarg d'aquests gairebé trenta anys, ha proporcionat grans resultats científics que, en part, s'han publicat a la sèrie monogràfica *Excavacions arqueològiques a la muntanya de Sant Julià de Ramis*, de la qual aquest n'és el cinquè volum. També cal esmentar el suport de la Diputació de Girona i el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. La primera, a través d'un conveni que es va signar per primera vegada el 2008 i dels ajuts concedits en el seu Pla de Monuments. El segon, a través de les subvencions concedides a partir dels projectes quadriennals de recerca en matèria d'arqueologia i paleontologia. Més enllà de les institucions, també ha estat fonamental el suport de les persones que viuen a Sant Julià de Ramis. El

seu interès per l'avenç de les intervencions arqueològiques ha estat constant al llarg de tots aquests anys. També és d'agrair el suport dels companys i companyes de la Universitat de Girona que, d'una manera o altra, han participat o col·laborat en l'estudi que ara presentem. I, finalment, a l'estudiantat que ha format part de les diferents campanyes d'excavacions arqueològiques en el sector de l'antic cementiri municipal, des del 2011 fins al 2025.

Figura 3. Mapa de la carena de la muntanya de Sant Julià de Ramis: 1) *castellum* romà i visigòtic i muralles del poblat ibèric, 2) cases de l'hàbitat tardoantic, 3) església dels Sants Metges, 4) can Bota i 5) antiga rectoria.

ELS PRECEDENTS ANTICS I TARDOANTICS

Les circumstàncies geogràfiques exposades ara van afavorir l'ocupació antiga de la muntanya. Un cop passada l'època prehistòrica, el registre de la qual ha quedat testimoni per la freqüentació de diverses coves en aquell període (Oliva, 1949; Sala, 1990), el primer assentament va ser un poblat ibèric ubicat a sobre la carena de la muntanya. Va romandre actiu entre els segles VI i I aC (Burch *et al.*, 2001; Burch

i Sagrera, 2009; Burch, Nolla i Sagrera, 2011). Molt després, en el mateix emplaçament, s'hi va establir un *castellum* tardoantic, una caserna militar estable, que vetllava per la defensa de la via, amb un petit grup de cases proper (Burch *et al.*, 2006).

Cap als inicis del segle VIII, la fortificació i l'hàbitat tardoantic s'abandonaven en una relació probable de causa i efecte de la invasió i

Figura 4. Restes de la capella tardoantiga rere la capçalera de l'església dels Sants Metges.

conquesta musulmanes. Les fonts documentals d'època carolíngia en constaten l'existència ruïnosa perquè l'anomenen *Castellum Fractum*. L'any 834, un precepte de l'emperador Lluís el Pietós confirmava, a la seu de Girona, la donació feta pel seu pare, Carlemany, de diverses vil·les: [...] *alias villas quarum vocabula sunt Castellum Fractum et Parietes Rufini*. La identificació de *Castellum Fractum* amb el terme de Sant Julià de Ramis es constata en l'evolució etimològica posterior. El 1019 va aparèixer associat a l'església parroquial de Sant Julià, *Sancti Iuliani de Castellfreit*, i al 1072 a l'*ecclesia de Sancti Iuliani de Castro Fracto*. La forma actual del topònim apareix formulada pocs anys després, el 1087, com a *Sancti Iuliani de Rama* (Burch *et al.*, 2006, p. 133-134).

ELS PRECEDENTS ALTMEDIEVALS

La fase més antiga del cementiri reula a l'alta edat mitjana i abasta una cronologia general dels segles VIII-XI. Les datacions de radiocarboni de les mostres òssies més antigues analitzades asseguren l'inici vers les darreries del segle VIII vora l'església, i una ràpida i notable expansió del cementiri entre els segles IX i XI, sobretot cap al nord, però també a ponent i a migdia.

La decisió de fundar el cementiri devia emanar de la seu episcopal. Cal recordar l'esmentat precepte del 834, el qual refermava l'atorgament de la vil·la de Sant Julià de Ramis al bisbe de Girona en temps de Carlemany. Pel context, la data s'ha de situar en un moment lleugerament posterior al 785, any del lliurament de Girona als francs. Des d'aleshores, el prelat havia esdevingut l'autoritat pública civil i religiosa indiscutible de tot el terme. En conseqüència, qualsevol actuació al territori requeria la seva aprovació.

El primer cementiri es va assentar directament damunt dels nivells d'abandonament de l'establiment tardoantic. El llogarret contenia les ruïnes d'una petita agrupació de cases i una capella. Segurament la tria del lloc va ser determinada per l'existència d'una capella que potser no havia romàs en desús o de la que se'n tenia un record viu. Les restes s'han localitzat sota la capçalera romànica de l'església dels Sants Metges. Els vestigis conservats mostren un edifici de planta rectangular d'aparença modesta però amb elements distintius. És el cas del paviment que, a diferència del terra d'argila compactada de les cases, presentava un sòl d'*opus signinum* sòlid i ben executat. La pre-

servació d'algun bloc de pedra sorrenca, reutilitzat a la façana posterior de la sagristia, permet deduir que exteriorment les façanes es devien ornamentar amb una franja de blocs de pedra sorrenca amb decoració esculpida de motius vegetals en relleu buidat (Burch *et al.*, 2006, p. 63-76; Montalban, 1996, p. 258; Burch *et al.*, 2020, p. 261-262).

En un moment indeterminat dels segles IX-X, la capella vella va ser substituïda per un temple de nova construcció. Tenia la ubicació, l'amplada i l'orientació similars a les de l'església actual. Tanmateix, la façana occidental es desplaçava uns metres cap a ponent. A més del temple, es van erigir algunes parets per delimitar el cementiri, alguns tancats i una primera casa al nord-oest de l'església, que va estrènyer l'extensió del cementiri (Burch *et al.*, 2018, p. 376, Burch *et al.*, 2020, p. 261).

A principis del segle XI, s'erigia la fàbrica romànica de l'església actual, actualment sota l'advocació dels sants Metges i, fins al segle XX, de sant Julià. És un edifici senzill de tres naus cobertes amb voltes de canó seguit, absis central i dues absidioles laterals. Disposava d'un campanar, ara perdut, de planta quadrada, afegit al mur perimetral nord, vora el tester. La fonamentació es va descobrir el 1995, en el context del control arqueològic d'unes importants obres de rehabilitació (Montalban, 1996). Constructivament, el conjunt resulta homogeni; fornit amb un carreuat petit, regular i ben obrat, presenta arcs llombards ornamentals d'obra, finestres menudes de punt rodó de doble esqueixada i coberta de lloses de pissarra.

LA CONSTITUCIÓ DE LA PARRÒQUIA

L'església de Sant Julià era el centre d'una nova demarcació territorial, la parròquia, que s'havia anat estenent al bisbat de Girona des de la fi del segle IX, al mateix temps que el pagament del delme, les primícies i les oblacions dels fidels residents al terme de cada parròquia. Al llarg del segle X i la primera meitat de l'XI, el nombre de parròquies es va anar multiplicant fins al punt que, a la segona meitat del segle XI, la documentació permet percebre que la xarxa parroquial estava pràcticament completa.

Una de les proves més palpables d'aquesta situació és el conflicte ocorregut el 1072 amb relació als termes i delmes del vilar de Granollers, situat entre les parròquies de Sant Julià de *Castro Fracto* — Ramis— i Sant Sadurn de Medinyà. D'una banda, el prevere Sendred, de Medinyà, i dos *parrochitanis* seus, els cavallers Dalmau Ramon i Guillem Arbert, que tenien, cada un, un terç dels delmes de l'església de Medinyà per donació de l'ardiaca de Girona Guillem, reclamaven els delmes i les

Figura 5. Mapa dels vilars i els districtes de la parròquia de Sant Julià de Ramis.

primícies del vilar de Granollers. Van aportar una escriptura signada per diversos testimonis i per l'antic bisbe de Girona Servusdei, que deia que el vilar de Granollers estava a dins de la parròquia de Medinyà. D'altra banda, els canonges de la seu de Girona van respondre afirmant que l'església de Sant Julià i el seu capellà havien tingut, durant trenta anys com a mínim, els delmes i les primícies del vilar de Granollers.

El bisbe Berenguer de Girona, d'acord amb els cànons de l'Església, va establir que la possessió d'aquests drets seria per als canonges gironins, si podien demostrar aquesta possessió de trenta anys, a través del jurament o del judici per l'*aquae ferventis*, l'aigua bullent. Els canonges tenien alguns *bons homes* disposats a sotmetre's a aquest judici, entre ells Berenguer Ermemir i el seu germà Guillem, i altres parroquians de Sant Julià, que van recórrer a peu els termes de les parròquies i van demostrar que el vilar de Granollers pertanyia a Sant Julià: *piduvando perrexerunt per termines iam dictarum parrochiarum et asserendo monstrabant predictum uillarem de Granullariis esse intra terminos iam dictae predictae canonicae per vocem Sancti Juliani esse per .xxx. annos et amplius*. Davant d'aquesta disposició, tant el prevere Sendred com els cavallers de Medinyà van reconèixer que el dret sobre els delmes del vilar de Granollers pertanyia a l'església de Sant Julià (ACG. Arxiu Capitular de Girona. Pergamí núm. 79 (1072.06.14). Publicat a Martí, 1997, núm. 346).

El conflicte del 1072, a part d'evidenciar el final de l'etapa de constitució de noves parròquies a través de la baralla entre els senyors de dues parròquies pels delmes i primícies d'un indret con-

cret, també mostra com s'havien anat constituint les parròquies. L'any 904, en l'acta de consagració i dotació de la parròquia de la Bisbal, el bisbe va utilitzar el verb *aparrochiavit* per anomenar l'acció d'assignar diverses vil·les i vilars al nou temple consagrat. Aquest vincle es materialitzava amb el pagament de delmes, primícies i oblacions per part dels fidels que residien en aquests nuclis agraris, els quals tenien dret a rebre assistència religiosa per part dels clergues de l'església, especialment el baptisme, la missa setmanal i la sepultura (Mallorquí, 2011a, p. 79-84).

El vilar de Granollers

En el cas de Sant Julià de Ramis, les diverses entitats de poblament anteriors a la constitució de la parròquia van perviure-hi a dins durant uns quants segles com a veïnats, com a grups de masos d'un sector concret de la parròquia. El topònim del vilar de Granollers ha perviscut per designar el pla —pla de Granollers—, situat entre el poble de Medinyà i el riu Terri. Tot i que ens pot semblar lògic que el riu Terri fes de límit entre les parròquies de Medinyà i Sant Julià, és probable que el vilar de Granollers es trobés a llevant del riu Terri, allà on ara hi ha l'esmentat pla. El 1276, la vídua i els marmessors de Bernat Arnau, de Camós, van vendre una feixa amb vinya situada al lloc de Granollers, que pertanyia a la capella de Santa Maria d'Olivars. El 1279, Arnau de Vila, amb la seva muller i el fill, van vendre a Arnau del

Figura 6. Vista al nord des de la muntanya de Sant Julià de Ramis amb els plans que s'estenen entre Celrà i Medinyà i, al bell mig, el pla de Granollers.

Pont del Terri un camp situat al lloc de Granollers, *iuxta pontem de Sterria* i a llevant del riu Terri. Finalment, el 1297, l'ardiaca de Girona i paborde del mes de maig va concedir l'honor de Granollers, situat al vilar de Vilavaques i dins la parròquia de Sant Julià de Ramis, a Guillem Perpinyà, deixant clar que, a part de diversos censos, n'havia de rebre el delme i la primícia.

És probable que el vilar de Granollers hagués quedat repartit o integrat, o s'hagués confós, amb el lloc de Vilavaques. Segons la declaració del delme en el *Llibre verd dels feus* dels anys 1362-1371, a la parròquia de Sant Julià de Ramis el delme el recaptaven persones diferents en territoris diferents:

a. En relació amb els delmes menors, tenim el sagristà, que obtenia el delme a les terres pertanyents a la sagristia, per al seu propi benefici. De manera semblant, el domer obtenia el delme de les possessions del benefici de la doma. I junts, sagristà i domer, es quedaven amb el delme dels novals, segurament terres guanyades als aiguamolls dels marges del riu Ter (Mallorquí, 2017, p. 67-71).

b. Pel que fa al delme major, el paborde del mes de maig de la seu de Girona obtenia el delme *in toto podio Sancti Juliani, in territorio vocato de Olivars* i [*in territorio vocato*] *de Vilavaques*. Alhora, el mateix paborde del mes de maig obtenia un terç del delme *in territorio de Monteacuto* i *in territorio de Garriga*, mentre el paborde de Xungla de Sant Feliu de Girona es quedava amb els dos terços restants (Mallorquí, 2011B, núm. 41).

La supervivència dels territoris, o veïnats, del puig de Sant Julià, Olivars, Vilavaques, Montagut i Garriga dins del terme de la parròquia de Sant Julià no és un fet únic. Sol passar també en casos de parròquies antigues i extenses, com les de Palafrugell, Peralada, Montagut, Cruïlles o la Bisbal mateix (Mallorquí, 2009). A més, aquests veïnats solen coincidir amb vil·les o vilars dels segles de l'alta edat mitjana.

Olivars

L'any 1194, Pere, clergue de Barbavella, fill de Guillem de Barbavella —probable cavaller de Celrà— es va donar ell mateix, el seu honor i el molí de Terradell sobre el riu Terri, que tenia a la parròquia de Sant Julià *in uilla de Oliuars*, a la de Medinyà i a altres llocs a la seu de Girona, al bisbe Ramon i als canonges. Mentrestant, el mateix any 1194 els germans Bernat i Berenguer de Barbavella tenien drets sobre el molí anomenat «Descarrega», la meitat del qual Pere Vilar va vendre a Guillem Hug amb totes les

pertinences situades *de molendino de Sparver usque ad molendinum de Comdal*. Des del 1238 i fins a la seva mort, el 1295, el canonge Arnau d'Olives, com a paborde del mes de maig de la seu de Girona, va actuar com a senyor principal del lloc d'Olivars. El 1238 va establir a Berenguer de Perles, a Pere d'Illa i al seu germà Guillem el molí situat al Terri, al lloc anomenat «Descarrega», amb el monar que anava des del lloc dit «Comtal» fins a Esparver, ambdós llocs esmentats com a molins el 1194, dins del terme de Sant Julià, *cum omni monario quan in dicta riera habemus scilicet de Comitalio usque ad Sparuerium* (ACG, pergami núm. 1068 (1238. 12.11)). El 1333, però, el molí d'Olivars, al Terri, estava derruït (ADG, Notularum, vol. G-8, f. 89r (1333.07.03)).

De totes maneres, també hi havia una senyoria menor que tenia Jaume d'Olives i que, a l'hora de la seva mort el 1278, va repartir entre el domer menor de Sant Julià de Ramis i l'Almoïna del Pa de la seu de Girona. Al primer, li va deixar, per a incorporar al seu benefici eclesiàstic, la capella de Santa Maria d'Olivars —que s'esmenta posteriorment els anys 1326 i 1368—, juntament amb diverses terres i unes cases comprades a Berenguer Falgueres que eren *in villario de Oliuars*, a canvi de dir missa un cop per setmana a l'esmentada capella. A l'Almoïna li va deixar els béns mobles i immobles, juntament amb el vi i blat que tenia *in meo cellarario de Oliuars* i unes altres cases unides a les anteriors, juntament amb terres i vinyes situades al lloc d' Olivars, sota el domini directe del paborde del mes de maig de la seu de Girona.

Figura 7. Ruïnes de la capella romànica del veïnat d'Olivars.

La senyoria d'aquest darrer sobre el sector d'Olivars es comprova a través dels bans —o multes per les invasions de terres d'altri— que va imposar el 1251 el paborde Arnau d'Olives *in uilla de Oliuars et uillari de Uillauacarum*, d'acord amb els prohoms dels dos llocs, que enumera. La majoria

dels esmentats eren habitants dels masos d'Olivars: Guillem de sa Frau, Pere Canelles, Bernat Esteve de Masó, Pere Arnau Guillem, Bernat Falgueres, Joan Esteve, Guillem Fullà, Joan Sinol, Ramon Esteve, Pere Teixidor, Jaume Masó i Pere Andreu; els restants devien ser de Vilavaques. Alguns dels habitants esmentats, o els seus familiars, apareixen en la documentació conservada als arxius de la catedral de Girona i de l'Almoina del Pa:

- El 1215, Pere Fuià d'Olivars va establir a Guillem Joan, d'Olivars, una terra situada al Pla d'Olivars, a ponent del Terri, al sud la vinya de Guillem de sa Frau (*de ipsa Fraude*), a ponent la *carrerria que venit de Gerunda* i al nord el mallol de *Mansione* (ACG, pergami núm. 734 (1215.04.07)).
- El 1263 i el 1267, Jaume Arnau va comprar dues quartes parts del *molendinum de Olivars, quod est in flumine de Sterria*, una a Bernat Masó d'Olivars i l'altra a Ramon Esteve, també d'Olivars. Aquests dos l'havien adquirit abans de Bernat Canelles, clergue de Sant Julià de Ramis, el qual va vendre, el 1271, una feixa que passaria a pertànyer al mas Frou d'Olivars. També va comprar una feixola al lloc de *Riu de Lotz*.
- El 1284, Guillem Frou, d'Olivars, va donar el mas Frou al seu fill Ramon, el qual el va hipotecar per 800 sous a canvi del dot de la seva futura muller, Ermessenda, filla de Pere d'Agullana, de Sant Julià de Ramis. Potser va morir aviat, perquè el 1286 qui es va casar amb Ramon Frou va ser una altra Ermessenda, filla de Ramon Bellvís de Fellines.
- El 1295, la filla de Guillem Esteve d'Olivars, es va casar amb Arnau Perpinyà, de Vilavaques. El mateix any, el paborde del mes de maig va reclamar els censos endarrerits que, des de feia quinze anys, Pere Fullà, fill del difunt Guillem Vilar, d'Olivars, no li havia pagat.
- El 1307, Pere Canelles d'Olivars va vendre a Arnau Nuell, o Novell, de Vilavaques, una terra situada al pla d'Olivars.
- El 1310, Bernat Dousa, fill de na Beneta d'Olivars, va reconèixer ser home propi de l'ardiaca de Ravós. L'any 1343, Dolça, filla de Ramon Guila, d'Olivars, es va casar amb Ramon Tassi de Camós i va ser enfranquida pel paborde del mes de maig.

Vilavaques

A banda dels homes dels masos d'Olivars, el 1251 també se n'esmenten alguns del sector de Vilavaques, que devien viure cadascun en un mas: Berenguer Perles, Jaume Novell, Pere Julià, Guillem Masdavall, Joan Sabater i Maria Vilar. Aquests vivien en masos ja documentats en altres moments:

- El 1226, Joan Vilar, de Vilavaques, va obtenir de Bernat de Déu un honor que aquest havia comprat a en Julià, de Vilavaques.
- El 1260, Berenguer Perles, de Vilavaques, va vendre el molí anomenat «Descarrega» del riu Terri a un home, Berenguer de Masnou, de Medinyà, *Berengario de Manso Nouo de Midiniano* (ACG, pergami núm. 1495 (1260.08.06)). Aquell any, l'esmentat Berenguer Perles actuava com a batlle del paborde del mes de maig de la seu de Girona a Olivars.
- El mateix any 1260, Jaume Novell, de Vilavaques, va vendre una feixa situada a tocar del camp del Pont i el Terri. El 1280, Guillema Novella va vendre a un home de Medinyà, Llorenç de Trilles, una feixa situada al costat del molí Esparver (ACG, pergami núm. 1989 (1280.10.10)). El mas Novell devia quedar buit l'any de la invasió dels francesos, el 1285, perquè el 1287 el paborde del mes de maig, Arnau d'Olives, i el rector de l'altar de la Santa Creu el van establir a un veí, Guillem Esteve d'Olivars. El 1307 el titular del mas era Arnau Nuell, de Vilavaques.

A banda dels masos esmentats, n'hi podria haver d'altres, perquè, al segle XIII, van aparèixer altres persones de Vilavaques: el 1250, Ramon Provincial (*Raimundus Prouincialis*), de Medinyà, i el seu fill, Joan, van vendre a Berenguer de Medinyà, blanquer del burg de Sant Pere de Galligants, una vinya que tenien *in loco vocato Scaler* i que pagava el cens d'un diner a Pere Domènec de Vilavaques (ACG, pergami núm. 1261 (1250.01.23)); el 1273, Arnau Hospital, de Vilavaques, va actuar com a fermança d'una venda; el 1295, s'esmentava Guillem Perpinyà, de Vilavaques, que va vendre un camp al seu germà, casat amb la filla de Guillem Esteve, d'Olivars.

Garriga

Aquest sector no sembla haver estat massa poblat des d'antic. No hi ha notícia de cap vil·la o vilar entre els segles XI i XII. Després, ja entrat el segle XIII, és un sector que sembla estar vinculat a Montagut. Encara avui hi ha el mas Garriga, al peu de la carretera que s'enfila a la Costa Roja. Als segles medievals, hi figuraven pocs masos: el 1222, va signar, com a testimoni d'un document, Pere Miró de Garriga; el 1233, en el capbreu que recullia tots els masos dependents del castell de Montagut, només apareixia esmentat en Miró, potser el mateix citat abans, el mas on vivia [...] de Garriga i el mas Martí de Garriga. La situació no va canviar en temps posteriors: el 1254, Berenguer sa Garriga va vendre la meitat del molí Boquer, situat al Mont Enderrocat, sobre el riu Ter, mentre que l'altra meitat corresponia al seu germà Ramon; el 1261, Pere Garriga era el batlle del castell de Montagut. L'any 1277 es va confirmar que només hi havia dos masos *in loco uocato Garriga* al terme de Sant Julià de Ramis: el que tenia en Guillem Martí i el d'en Berenguer Garriga, esmentat també els anys 1269 i 1284. Els seus successors, Pere Garriga i Cervià Garriga, van ser esmentats el 1295 i el 1311. Mentrestant, el 1335 va aparèixer Pere Martí de Garriga i el 1391 un seu successor homònim, Pere Martí de sa Garriga. El tercer possible mas, anomenat Miró, podria haver continuat existint: el 1339 Miró de Garriga va ser excomunicat i el 1343 Pere Mir —o Miró— de la Garriga va rebre un establiment de l'abat de Sant Pere de Galligants, senyor del castell de Montagut. Atès que la muntanya del Montaspre estava erma i el monestir no n'obtenia cap fruit, Pere Mir va rebre una gran tinença de terra erma per conrear.

Montagut

L'any 1087, Atanolf, que va voler viatjar cap al Sant Sepulcre de Jerusalem, va deixar al monestir de Sant Pere de Galligants una coromina situada al pla de Mollet i, sembla que també, un alou situat a Montagut. No en tornem a tenir més notícies fins al segle XIII, quan tot el sector occidental de la parròquia de Sant Julià de Ramis, tocant ja a Sarrià, depenia del castell de Montagut. El seu senyor, el 1217, era Berenguer de Montagut, que tenia un clos i un celler *in cellaria Montis Accuti* i havia establert cellers a Guillem Beldia, Ramon Barnés, Ramon

Rivés i Pere Garriga. L'any 1233 el mateix senyor va fer redactar un capbreu on es recollien tots els censos, usatges i costums que rebia pel castell: hi apareixien molts masos del terme del castell que, a banda de la parròquia de Sant Julià de Ramis, s'estenia pels llocs veïns. A partir del 1268, la seva muller, Sibil·la, acompanyava la seva filla i hereva, Blanca de Montagut, la qual, després de casar-se amb Pere Alquer, burgès gironí, el 1277 va esdevenir la senyora del castell de Montagut.

L'any 1278, Blanca de Montagut i el seu marit havien venut vuit masos situats *in territorio castris de Monte Acuto* a Ramon de Taialà, notari, el qual els va prometre que els podrien comprar per un preu fixat abans de dos anys. Es tracta dels masos d'Arnau i de Guillem Rosselló, de Guillem Feliu, de Guillem Lugà, de Guillem Trilla, de Ponç Belldia, de Guillem i de Pere de Vurmey —potser cal llegir «Murvei», o «Murvell»—. Pocs anys després, Blanca de Montagut va haver de vendre el castell de Montagut, que va acabar en mans de l'abat de Sant Pere de Galligants. El 1282 ja va reconèixer tenir una part del delme de Canet en feu per Dalmau Xatmar, senyor de Medinyà. Al castell de Montagut hi havia la capella de Santa Maria, a la qual el 1283 l'abat de Sant Pere de Galligants va instituir un benefici amb les rendes de l'antic senyor del castell i part del delme de Canet. Al voltant del castell, el 1299, encara hi havia la *cellariam de Monte Acuto*: a tocar del celler del castell, hi havia les cases de Pere Garriga i les que va vendre a Deulofeu Coma.

Del sector de Montagut, hi devia haver més d'una vintena de masos, però com que no se n'esmentava la ubicació, no sabem quins n'eren i quins no. Repassant documents posteriors, en deduïm alguns:

- **Aguilana.** El 1272, Pere Aguilana va rebre en establiment de Sibil·la de Montagut i la seva filla una feixa a la costa d'Aguilana. El 1280, ell i Benvinguda Garriga tenien el molí Boquer, situat al costat del molí Mitjà, sota el Mont Enderrocat, al Ter i al monar que va del Gual Comtal fins a la Roca Lada. La part de la Benvinguda va passar el 1290 a l'abat de Sant Pere de Galligants. Pere Aguilana va vendre terres i cases de la cellera els anys 1306 i 1322.
- **Belldia.** Ponç Belldia, de Montagut, va pagar dos sous i vuit diners per l'enfranchiment de la seva filla Ermessenda, el 1304.
- **Bonet.** A les afrontacions d'una terra venuda el 1289 i d'unes feixes venudes el 1294, situades al pla de Mollet, hi figurava na Boneta. Hi passava a prop la *carraria per quam itur apud Balneolas*.

Figura 8. Aspecte actual de la torre mestra del castell de Montagut.

- **Cortada.** Dolça Cortada i el seu fill van vendre a Pere Aguilana una vinya situada a Centenal, el 1306.
- **Esteve.** A les afrontacions d'una terra venuda el 1289 i d'unes feixes venudes el 1294, situades al pla de Mollet, hi figurava Pere Esteve.
- **Feliu.** El 1261, Ramon Feliu, de Montagut, va signar un document com a testimoni.
- **Ferrer.** El 1261, Bernat Mollet va vendre una feixa situada a tocar del camí de Banyoles a Pere Ferrer de Montagut. El 1307, el ferrer de Montagut era Guillem Devesa. El 1322, Nicolau Ferrer va comprar una casa a la cellera de Montagut. L'any 1333, Pere Ferrer, fill de Guillem Ferrer, va obtenir per establiment una feixa de terra erma o garrigal, situada a Montaspre.
- **Martí.** El 1297, Pere Martí, de Montagut, va pagar deu sous per compensar l'absència del seu germà, home propi de Sant Pere de Galligants, que havia marxat a Castelló d'Empúries. El 1322, Cervià Martí va obtenir una tinença de terra a Montagut. I, el 1345, Pere Martí va vendre a Arnau Tomàs, ferrer de Montagut, una casa amb cortal a la cellera de Montagut.
- **Mollet.** El 1247, Berenguer de Montagut va establir un erm situat al lloc dit Petrenques, a Ferrer de Mollet, que limitava a ponent amb la Roca Lada —ad Rupem Ladam—. Aquí mateix, el 1258, hi tenien una vinya Ferrer de Montagut i la seva muller Egídia. El 1268, Bernat Mollet tenia una terra al bosc de la Costa d'Allà. Entre els diversos possessors de terres veïnes a una de Benvinguda Garriga que va ser venuda el 1289, hi havia Bernat Mollet, na Boneta, els hereus de Pere Esteve, Bartomeu Rimbau, Fina Puig i na Joia. A les afrontacions d'unes feixes venudes el 1294, situades al pla de Mollet, hi figurava Bernat Mollet.
- **Murvei.** El 1281, l'abat de Sant Pere de Galligants, nou senyor del castell de Montagut, va concedir a Berenguer Murvei, de Montagut, home del castell, el cens que prestava el seu pare, Pere Murvei, sobre dues feixes establertes

de la coromina del castell. Havia de residir al mas que el seu pare tenia a Montagut.

- **Puig.** A les afrontacions d'una terra venuda el 1289, situada al pla de Mollet, hi figurava Fina Puig.
- **Riembau.** A les afrontacions d'una terra venuda el 1289, situada al pla de Mollet, hi figurava Pere Riembau.
- **Ros.** Joan Ros, amb la seva muller i el seu fill, van establir el 1234 un erm i una vinya a un veí del burg de Sant Pere de Galligants, que es trobava al pla de Montagut, a ponent del Ter i al nord i llevant del torrent de la Coromina. Ell mateix tenia unes terres sota el domini del paborde de Xungla, de l'església de Sant Feliu de Girona, el 1235. El 1285, Berenguer Ros, de Montagut, i la seva família van vendre una feixa situada al lloc de Centenal, al pla de Montagut.
- **Trilla.** El 1277, Guillem Trilla va vendre el cens d'una terra a un veí.

L'últim sector de la parròquia de Sant Julià de Ramis és el Puig de Sant Julià, que mereix una atenció exclusiva en l'apartat següent.

EL PUIG DE SANT JULIÀ: LA SAGRERA BAIXMEDIEVAL

Paral·lelament a la construcció de l'església romànica, durant l'època medieval, es van anar aixecant altres edificacions per la sagrera. Algunes van originar les actuals can Bota i l'antiga rectoria, ambdues ubicades a migdia del temple, però, arqueològicament, se n'han documentat unes quantes més, tant al sud com al nord. Les troballes vistes en conjunt configuren una sagrera parcialment closa i urbanitzada amb cases, tancats i un cementiri gradualment pressionat i reduït; és el paisatge característic de moltes esglésies parroquials medievals d'àmbits rurals (Mallorquí, 2022).

El panorama mostrat per l'arqueologia es referma a les fonts documentals. Es palesa, per exemple, en el testament d'Atanolf, redactat el 1087. El noble era el castlà del castell de Medinyà, poble actualment adscrit al municipi de Sant Julià de Ramis, on tenia la majoria dels béns, però també llegava propietats a Sarrià, a Sant Julià de Ramis i a Montagut. Les de Sant Julià es concentraven cap a la sagrera [...] *et ipsas mansiones et sacrarios et curtilios [...] que habeo apud sacraria de Sancti Iuliani de Rama dimito ad uxorem meam et ad filio meo Alaman et post obitum eorum ad Sancti Petri iamdicti [...]* (Martí, 1997, núm. 403).

Figura 9. Vista aèria de l'antic Puig de Sant Julià el 2007, amb l'església dels Sants Metges, el cementiri, can Bota i, al fons, l'antiga rectoria (2007).

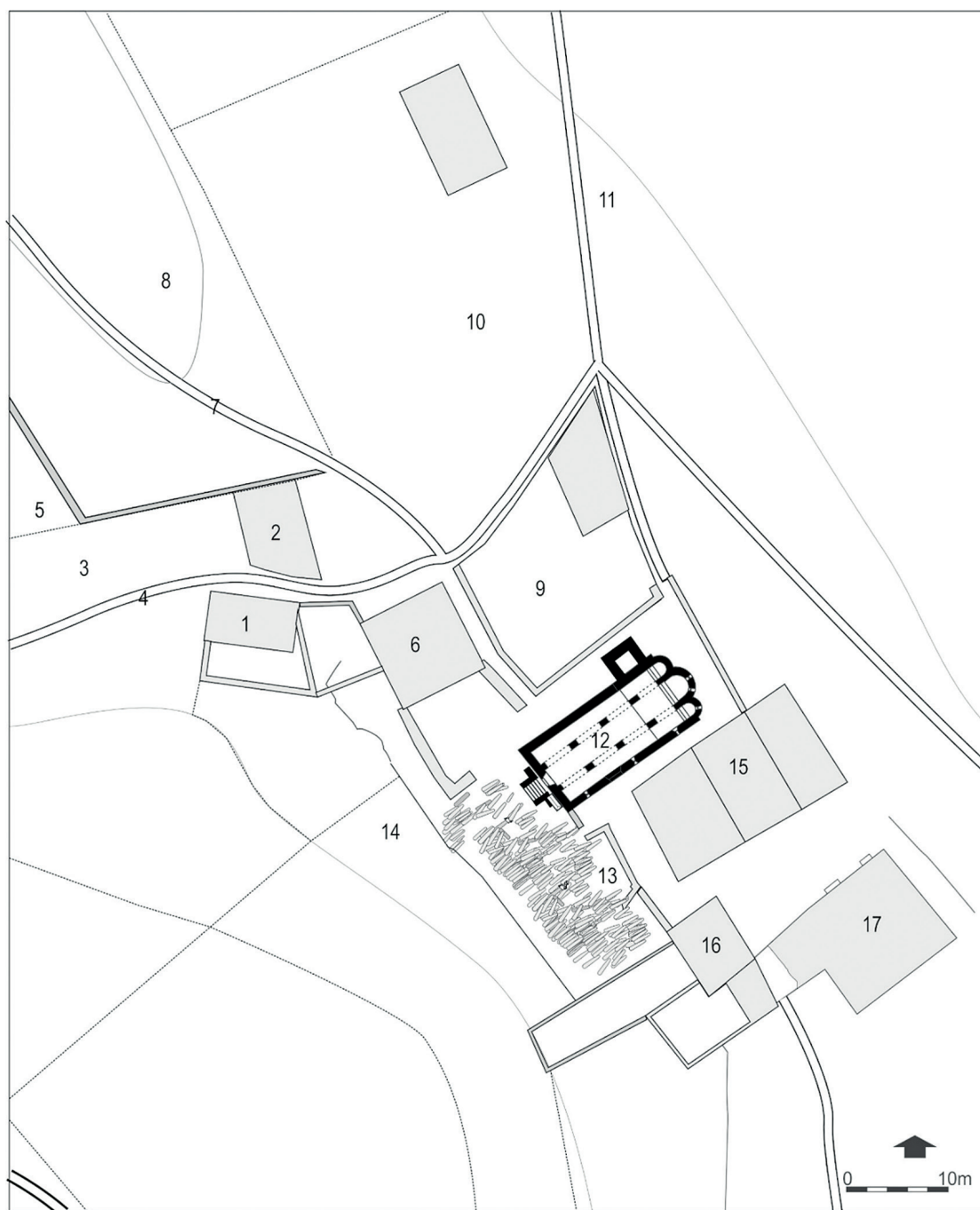

Figura 10. Plànol de la sagrera del Puig de Sant Julià de Ramis a partir del capbreu del 1317. 1) Casa, horts i farraginal de Brunissenda Trobat. 2) Mig mas de Ramon Hugues. Malgrat la ubicació precisa, arqueològicament, no s'ha documentat cap estructura que s'hi pugui relacionar amb seguretat. 3) Peça de terra de Brunissenda Trobat, anomenada Àrea (*arream*). 4) Carrer públic ara desaparegut. 5) Farraginal de Ramon Hugues. 6) Casa i terra de Pere Barba. 7) Camí. 8 i 9) Casa i terra de Ramon Huguet. En el capbreu és anomenada concretament amb aquests termes: *Ylam vocatur dez Ramal prope ecclesiam*, probablement pel fet que era delimitada per camins per tres bandes. Cap al nord de la finca es dreçava la seva casa o *domum*. La finca i la casa s'han de localitzar a l'esplanada o plaça que forma l'accés actual a l'església dels Sants Metges, pel nord. És un espai que no s'ha explorat arqueològicament. 10) Cases deshabitades, àrea, farraginal i tossal de Pere Julià. L'emplaçament abasta la part meridional de l'actual Feixa Llarga, localitzada al nord de la placeta, davant de l'església dels Sants Metges. 11) El camí asfaltat que puja cap als Sants Metges ja existia el 1317. El capbreu s'hi refereix com una *strata publica*. 12) Temple parroquial de Sant Julià de Ramis. Avui és l'església dels Sants Metges. 13) Cementiri parroquial. 14) Vinya de Pere Barba. Per bé que delimitava amb el cementiri, quedava fora de la sagrera, ja que s'estenia pel rost abrupte del vessant sud-oriental de la muntanya. 15) Celler de l'ardiaca i dues cases. 16) Casa de Ramon Germà. 17) Casa de l'ardiaca.

Molt més explícit i detallat resulta un capbreu del 1317 sobre les possessions de l'ardiaca major de la seu de Girona, Ramon de Vilaric, dins del terme del castell de Ravós (ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 381, 393, 384 i 402). Pel capbreu de 1317, es desprèn que quasi tota la muntanya i el pla que s'estén cap a llevant fins a les ribes dels rius Ter i Terri eren íntegrament de domini de l'ardiaca major. La seva senyoria feudal tenia un origen episcopal. La parròquia de Sant Julià va ser un dels béns transferits pel bisbe per dotar la canònica de la seu de Girona el 1019 (Marquès, 1993, núm. 79). En el segle XI, es va produir una reorganització administrativa de la seu amb la constitució definitiva de la sagristia segona, sorgida de la primera, que, posteriorment, es completava amb l'establiment dels quatre ardiaconats i les dotze pabordies en un repartiment de feus i d'infeudacions que va acabar reordenant el mapa de les senyories episcopals (Canal *et al.*, 2004, p. 104-106). L'ardiaconat major també va ser conegut com a ardiaconat de Ravós, ja que tenia assignat el domini del castell de Ravós, al marge esquerre del Terri, i del seu terme castral, el qual s'estenia per les parròquies de Sant Cugat de Ravós, Santa Llogaia de Terri, Sant Martí de la Mota i Sant Julià de Ramis.

En relació amb les possessions de l'ardiaca a Sant Julià de Ramis, en el capbreu del 1317 apareixen dinou capbrevadors, dels quals tretze es defineixen com a homes propis del sagristà, és a dir, pagesos remences. Són els principals tinents de terres a la muntanya, amb les excepcions del priorat de Sant Vicenç de Roca amb extensos alous i terres, i el domer de Sant Julià, un clergue beneficiat de la seu amb drets sobre la doma o casa de l'ardiaca, però sense terres adscrites. La capbrevació de finques permet descobrir una sagrera plenament parcel·lada amb l'església al centre, el cementiri a ponent i un conjunt de nou cases desplegades al nord i al sud. Tanmateix, algunes estaven deshabitades, factor que pot induir a considerar una certa decadència de la sagrera com a nucli urbà de la muntanya (fig. 9).

La casa de Brunissenda Trobat

L'àmbit que ocupava la casa va ser profundament castigat el 1993 pel pas de maquinària pesant durant unes obres d'ampliació del cementiri. Malauradament, només se n'ha conservat la cantonada nord-est, penjada al marge de la roca natural que va obrir una màquina excavadora. Era bastida amb pedruscall d'esquist lligat amb morter de calç.

La manca d'estratigrafia associada no ha permès obtenir una datació precisa. Els horts quedaven closos per una paret de tanca. Se'n va descobrir un tram el 1998, que fonamentava damunt dels nivells d'abandonament del poblat ibèric. També era construït amb llesques d'esquist i morter de calç.

Figura 11. Detall de les restes arqueològiques conservades de l'antiga casa de Brunissenda Trobat.

La casa i la terra de Pere Barba

En el capbreu, s'esmenta com a *medium mansum* però també com a *casali*. Actualment, no es conserva, però se'n van documentar evidències durant les intervencions arqueològiques realitzades entre els anys 2012 i 2014. Els resultats revelen que, inicialment, l'espai havia format part del cementiri. En el subsol, s'hi van localitzar i exhumar fins a cinc enterraments. Excepte una fossa simple, les tombes eren de caixa d'obra amb coberta de lloses d'esquist. La datació per radiocarboni de la més moderna (U.E. 1670) la situa en un context de finals del segle IX o de la primera meitat del X. La manca de sepultures més modernes en aquest àmbit s'explica per l'habilitació d'un clos segregat del cementiri. El recinte es va delimitar físicament amb una paret sòlida de pedra lligada amb fang (U.E. 1344) a ponent i, atesa la manca de vestigis arqueològics tangibles, cal suposar que amb una tanca de material perible, vegetal o de fusta per les altres bandes. No obstant això, el plànol combinat de les tombes dels segles X, XI i XII de la banda nord del cementiri perfila nítidament l'àrea d'aquell espai alienat (fig. 12).

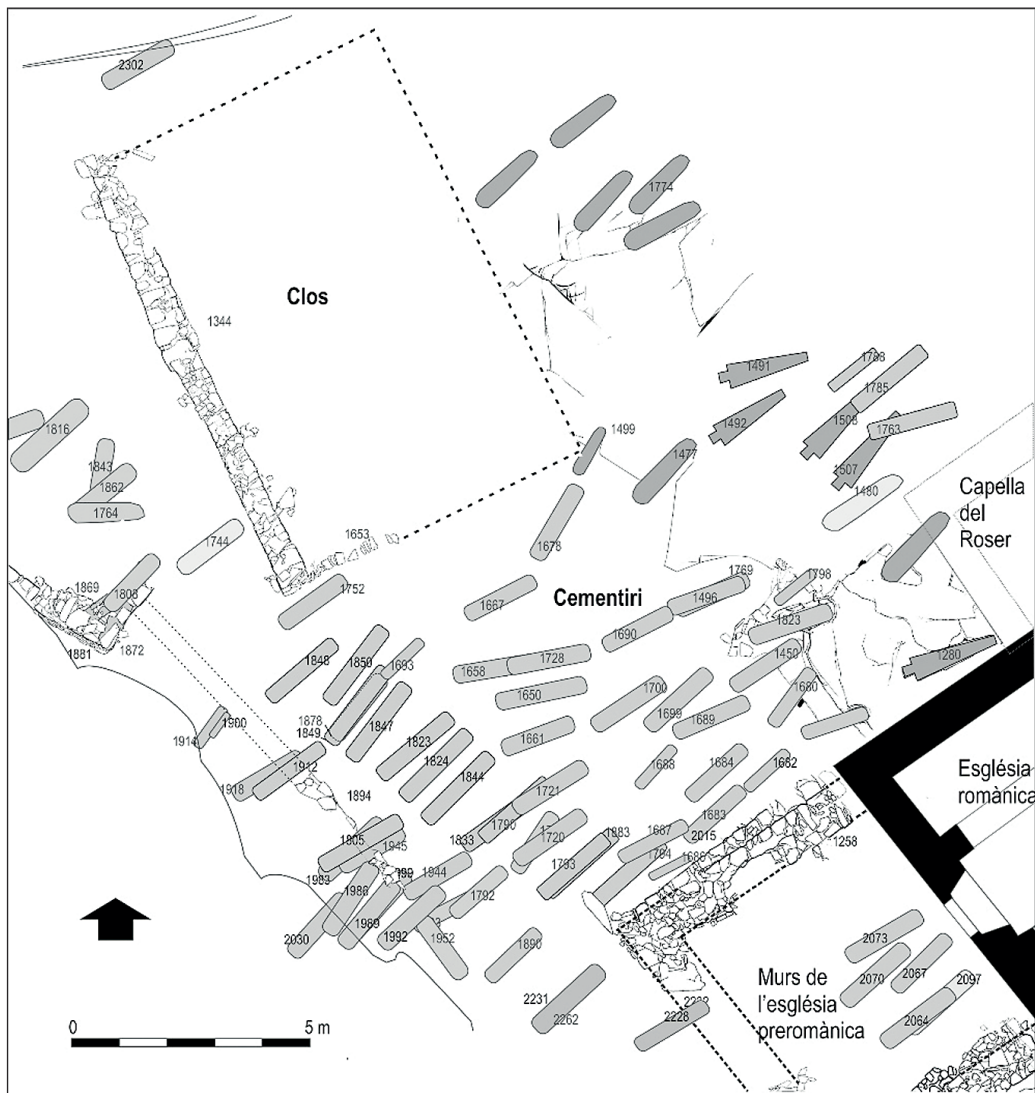

Figura 12. Plànol de l'àmbit nord del cementiri, on se n'ha marcat el recinte del primer clos alienat.

Més endavant i coincidint amb l'àmbit del clos, s'hi va aixecar una casa. La meitat de migdia de l'antic mur de tanca de ponent es refeia des dels fonaments, bastint l'obra amb pedra i morter de calç. Seguint una tècnica semblant, es van construir altres parets al nord, a l'est i al sud per acabar definint un edifici de planta rectangular de 8,60 per 5,30 metres i una superfície útil d'aproximadament 40 metres quadrats. Formava una estança única, sense compartimentació interior pavimentada, amb un sòl modest de terra argilosa compactada. Vora l'angle sud-oest, es va descobrir la solera d'una llar formada per una capa d'argila ennegrida i endurida pel foc (fig. 13) i restes d'una altra de característiques similars localitzades al bell mig de l'estada. L'alçament de la casa devia fer necessària la construcció, al mateix temps, d'una paret de contenció

disposada immediatament al sud, per tal de terraplenar l'abrupte nivell de circulació del cementiri i facilitar l'accés a l'habitatge (U.E. 1525/1657/1512) (fig. 14). Delimitava un espai adscrit a la casa, que també va acabar segregat del cementiri. És la situació reflectida en el capbreu del 1317. Ho veiem a través de les diferents afrontacions de les finques veïnes per la banda de ponent, on es palesa la seqüència de les propietats de Pere Barba de nord a sud: la casa, una peça de terra del mateix personatge i el cementiri.

La construcció de la casa i la peça de terra adjunta es poden situar cronològicament cap a mitjan segle XI. Es pot raonar pel fet que el mur de ponent d'ambdues peces es va fonamentar damunt la coberta d'algunes tombes del que fins aleshores havia pertangut al cementiri. De tres, se'n va fer l'anàlisi per radiocarboni (unitats estratigràfiques 1751, 1792

Figura 13. Restes de la solera d'argila d'una de les llars de la casa del segle XI.

i 1992). Els resultats convergien absolutament en el primer terç del segle XI.

Dos segles després, cap a la darrerria del segle XIII, la casa es reformava. La datació es pot argumentar a partir de la troballa de fragments de ceràmica decorada en manganès, integrats en la capa de terra amarada amb morter de calç que preparava un enllosat de plaquetes d'esquist. També es va construir una nova llar, ara ubicada a l'angle nord-oest, de la qual s'havia preservat parcialment la base semicir-

cular realçada i fornida de pedra i argila. Aquest és l'aspecte que devia tenir la casa en el moment de ser capbrevada el 1317 (fig. 15).

En èpoques posteriors, s'hi van aplicar altres reformes i afegits constructius. Així, a la segona meitat del segle XIV, es bastia una nova paret de tanca de la peça de terra situada al sud de la casa. Més endavant, s'hi va afegir, per la mateixa banda, una construcció semicircular, potser un forn (fig. 16 i 17).

Alguns documents procedents de l'Arxiu Diocesà de Girona aporten notícies puntuals i complementàries sobre l'evolució i els canvis en la tinença de la casa. Consta, per exemple, que el 1423 el mas de Pere Barba era rònc i, per aquest motiu, hi fou establert Francesc Teixidor del mas Mir (ACG, Dignitats, pergami núm. 231 (1423.10.06)). El 1503, un descendent seu, Joan Teixidor de Medinyà, venia a Pere Pons el mas Barba (ACG, Dignitats, pergami, núm. 241 (1502.05.01)). Tot plegat evidencia una llarga vida útil del mas, la qual s'estira fins ben entrat el segle XVII. D'aquesta època, es pot datar l'esfondrament del sostre i l'abandonament de la casa. Els estrats arqueològics que s'hi relacionen contenien gran quantitat de teules trencades i runa de les parets i sostres caiguts. A partir d'aquest moment, es perd el rastre. No obstant això, l'espai no es va tornar a incorporar de bell nou al cementiri fins ben avançat el segle XIX.

Figura 14. Restes del mur de contenció al sud de la casa. S'aprecien algunes tombes altmedievals afectades per la seva construcció.

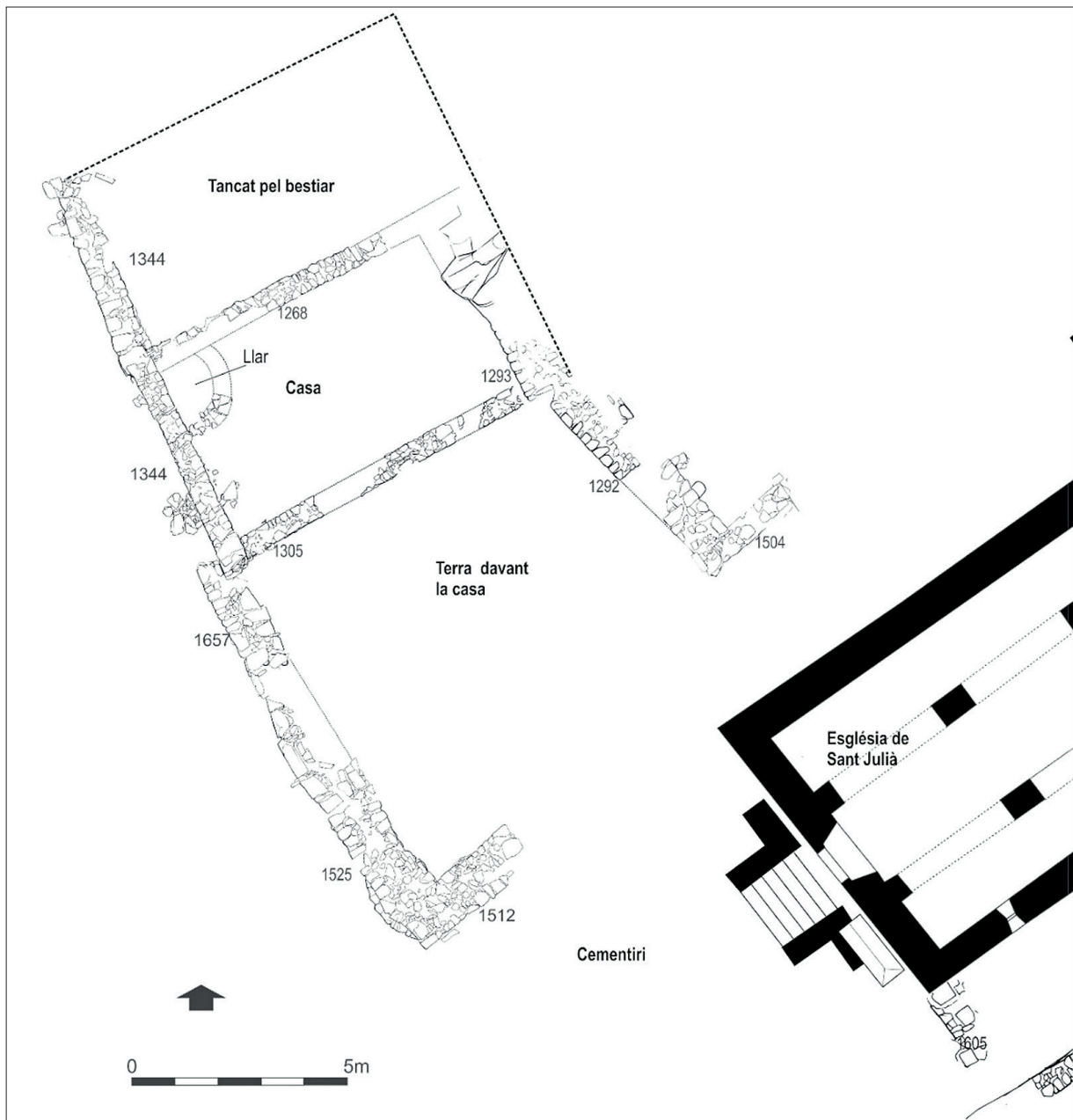

Figura 15. Planta amb les estructures d'època medieval corresponents a la casa de Pere Barba el 1317.

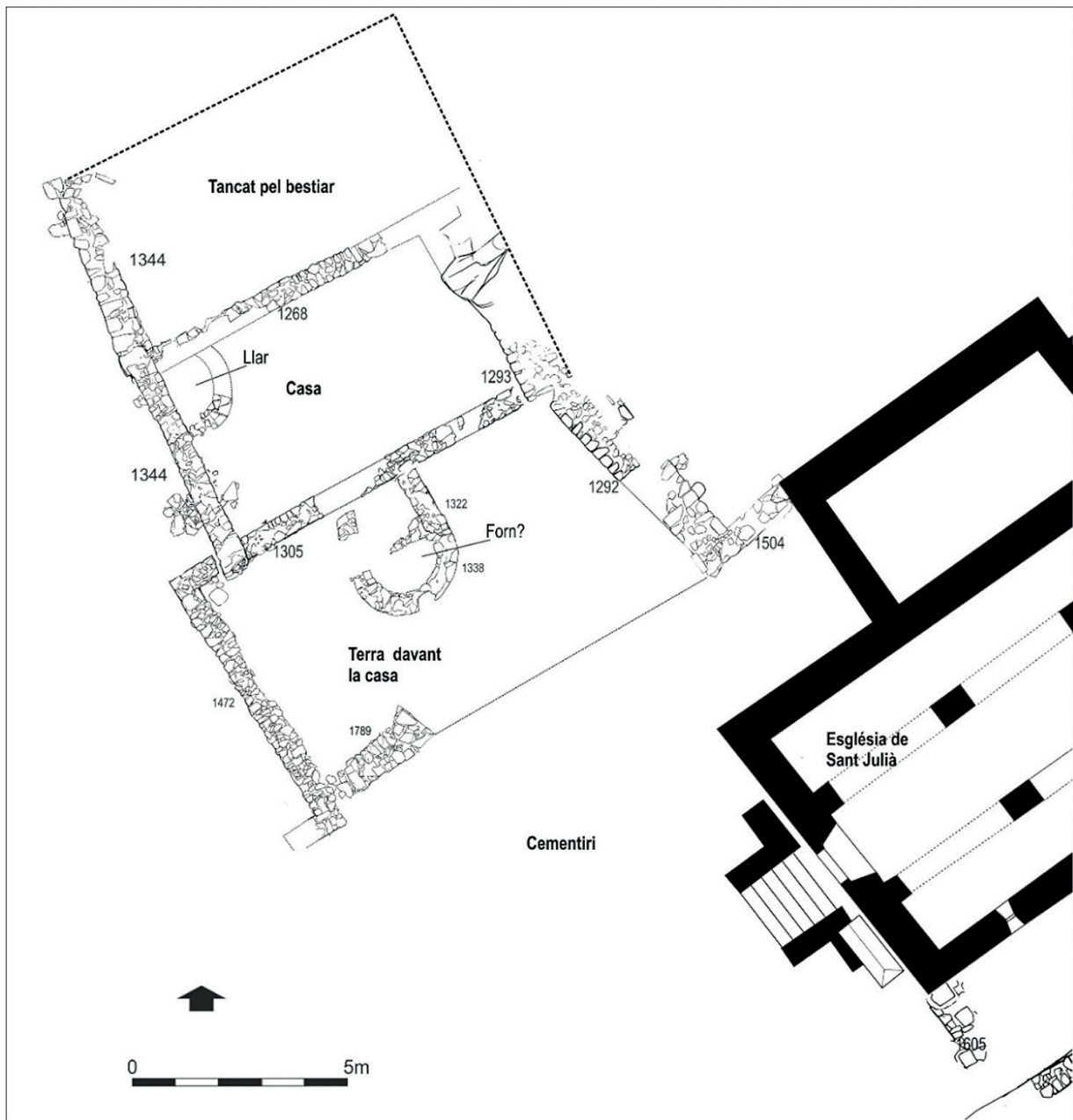

Figura 16. Planta arqueològica de l'antiga casa de Pere Barba a l'època moderna.

Figura 17. Vista general de les estructures d'habitació relacionades amb l'antiga casa de Pere Barba durant l'excavació arqueològica del 2013. En aquell moment, encara es conservaven dempeus els murs de tanca del cementiri bastits al segle XIX.

Del celler de Sant Julià a can Bota

L'actual can Bota, el 1317, formava una renglera edificada més extensa que contenia tres construccions contigües: el celler de Sant Julià i dues cases. El celler, *cellarium* en el capbreu, es localitzava al cap de ponent. Malgrat que era una tinença de Ramon Hugues, era de domini de l'ardiaca. Centralitzava i emmagatzemava el gra, el raïm, segurament el vi i altres productes derivats de les rendes fiscals de la parròquia i de la senyoria. En el capbreu, s'especifica puntualment el destí d'algunes de les recaptacions [...] *unam traginam de vinea archidiaconi ad cellarium Sancti Juliani*. L'edifici s'ha d'ubicar on ara hi ha l'eixida posterior de can Bota, que va ser objecte d'excavació arqueològica el 2019 (fig. 18). En aquest punt, la roca natural forma un pla alçat respecte al nivell de circulació dels voltants de l'església. Això va exposar l'estratigrafia arqueològica antiga que es va acabar perdent amb el temps. La presència de dues tombes antropomorfes en els nivells més profunds revela que es va bastir damunt d'una part del cementiri altmedieval. Una de les tombes eraprofundament excavada a la roca. Més endavant, s'hi va obrir un regueró o

sobreixidor superior esculpit també a la roca, fet que es pot atribuir al reaprofitament de la tomba com a dipòsit del celler (fig. 19). De l'edifici del celler, se'n va documentar part del basament de les façanes de ponent i tramuntana, assentades a sobre la roca natural (fig. 20). El paviment no es conservava, però l'absència absoluta de morter de calç fa sospitar que es tractava d'un sòl de terra compactada.

Les dues cases contigües al celler eren propietat de Ramon Mir, pagès local, que no hi residia. De fet, per la del cap de llevant, Guillem de Salines, pagès i batlle local de l'ardiaca, en pagava una gallina de cens. Avui, constitueixen el nucli de can Bota juntament amb el pati del davant (fig. 21).

L'estructura medieval es va transformar radicalment en l'època moderna. El celler i la casa més oriental desapareixien. La casa del mig es va remodelar en una ampliació que va aprofitar, restant en part, l'espai lliure deixat per l'enderroc d'ambdós edificis veïns. El resultat final va ser l'alçament de l'actual can Bota. Part de la història ara descabdellada es pot resseguir a través de la lectura dels paraments de les seves façanes exteriors. S'hi palesa un eixamplament cap a ponent, és a dir, envers l'antic celler. Es detecta nítidament a la façana

Figura 18. Aspecte de l'eixida de can Bota abans de l'inici de l'excavació arqueològica el 2019.

de migdia amb la cantonada original clarament ultrapassada respecte de l'actual (fig. 22). L'antic xamfrà permet delimitar les dimensions originals de l'edifici del celler. L'ampliació de can Bota va significar l'enderroc i desaparició del celler. Els materials de l'excavació de l'àmbit de l'eixida actual en situen la cronologia entre els segles XVII i XVIII. Realment, la datació resulta laxa, però es pot afinar amb l'observació en alçada dels murs de can Bota. A la zona ampliada de la façana de migdia, s'obre una finestra de pedra de Girona. Els brancals aixamfranats i l'ampit barroc amb motllura de gola segueixen els estereotips d'un model característic de finals del segle XVI o de ple segle XVII (fig. 22). Les marques deixades a la mateixa façana corroboren que hi va ser traslladada des de la part antiga i assenyalen indirectament que l'ampliació es devia produir en un moment molt avançat del segle XVII o ja en el segle XVIII. Una referència més aclaridora la proporciona la llinda de la porta principal de can Bota, que duu inscrita la data de 1751. Entre els segles XVI i XVIII, es va estendre el costum de marcar amb inscripcions les llindes de les portes i les finestres principals amb l'any i/o el nom del propietari que les feia construir o remodelar. Amb aquesta premissa, la data de 1751 ben bé podria indicar el moment final de les obres (fig. 23).

Figura 19. Vista de la tomba antropomorfa excavada a la roca descoberta a l'eixida de can Bota. A la dreta, es pot observar el regueró tallat a la roca.

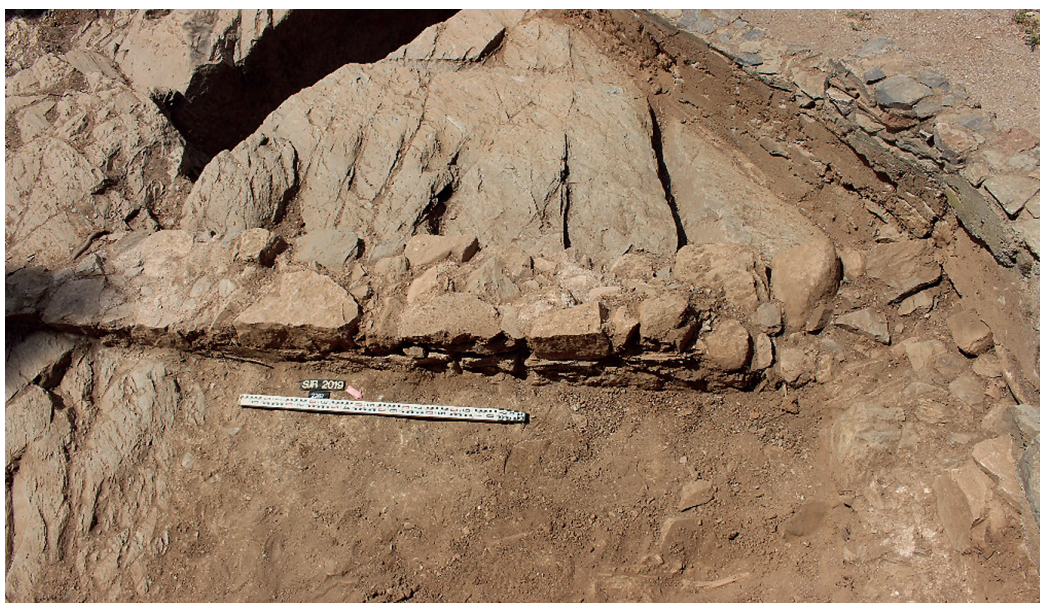

Figura 20. Restes del mur de tanca de l'antic celler durant l'excavació del 2019

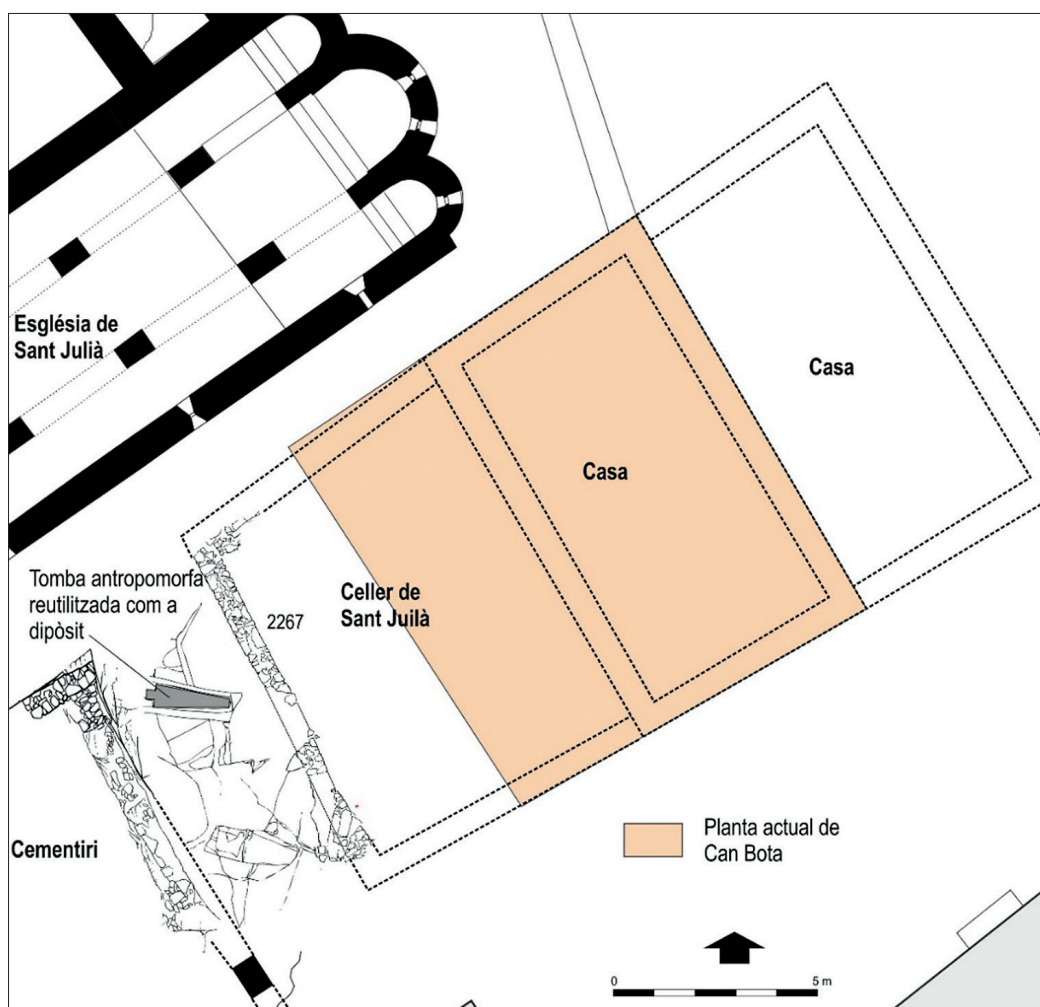

Figura 21. Planta de les estructures relacionades amb l'antic celler i les cases adjuntes.

Figura 22. Façana meridional de can Bota. A la dreta de la finestra s'aprecia la junta vertical de la cantonada que marcava la partió entre el celler (esquerra) i el precedent directe de can Bota (dreta).

Figura 23. Aspecte actual de la façana est de can Bota amb la porta d'entrada i la inscripció a la llinda.

La casa de l'ardiaca (antiga rectoria)

Se situa a escassa distància al sud de l'església i de les propietats que, temps a venir, acabarien formant la casa coneguda com a can Bota, en un espai on el terreny inicia un pendent força sobtat vers migdia. La construcció està deshabitada des de fa anys i actualment és objecte d'un projecte de rehabilitació per part de l'Ajuntament de Sant Julià de Ramis. Segons el capbreu del 1317, era la casa de l'ardiaca. Arnau Serra, domer de l'església de Sant Julià de Ramis, la va capbrevar juntament amb dos horts contigus per aquesta doma o benefici, però reconeixia que no hi residia. El capbreu no especifica qui hi residís. El més probable és que fos el batlle de l'ardiaca, Guillem Salines, de qui consta la casa on vivia, però no s'ubica.

L'edifici actual presenta una planta irregular formada per un primer cos de traçat quadrangular i un segon, més petit, juxtaposat a la façana occidental. Les estances es distribueixen majoritàriament en dues plantes, tot i que també disposa d'un espai subterrani (una fresquera tallada directament a la roca) (fig. 24).

La façana nord ofereix una vista de tots els pisos de la construcció (fig. 25), mentre que la meridional, només dels superiors, a conseqüència del pendent pronunciat del terreny cap a migdia. Conté dues portes d'entrada: la principal, al nord i oberta al bell mig de la façana (fig. 25), que accedeix a l'interior de la planta baixa de l'edifici a peu pla. I la segona porta es localitza a la façana meridional, que dona directament al primer pis (fig. 26).

Per salvar el desnivell existent per la banda exterior, dos caminets flanquegen l'edifici. El de ponent està pavimentat, en part, amb llesques d'esquist (la roca natural de la muntanya) i disposa d'una graonada feta amb blocs de roca calcària. El de llevant, tot i que també està parcialment pavimentat i té una petita graonada a la part més baixa, presenta una particularitat: passa pel damunt de la coberta de la cisterna que es va construir soterrada, a tocar de la casa. De fet, encara es conserva, a l'altura del primer pis i per la banda interior, la boca del pou a través del qual s'extreia l'aigua emmagatzemada. Des del brocal fins al fons hi ha uns quatre metres de profunditat. Avui, la cisterna és buida i ja no recull aigua, perquè la canalització que la hi conduïa va ser espatllada, segurament

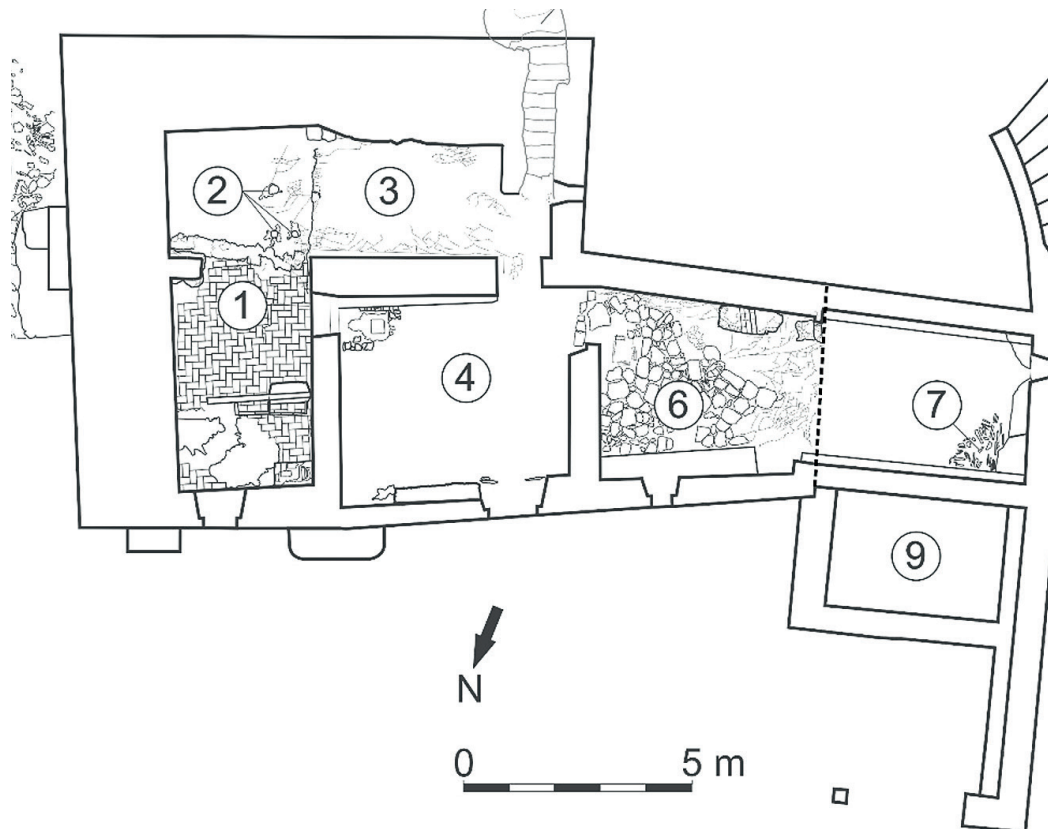

Figura 24. Plànol de la planta baixa de l'antiga rectoria: 1 a 4 i 6 i 7) estances interiors, 5) fresquera soterrada, 8) coberta de la cisterna i 9) bassa.

Figura 25. Aspecte general de la façana nord de l'antiga rectoria.

Figura 26. Detall de la façana sud de l'antiga rectoria amb la porta d'entrada dovellada

després d'abandonar-se l'edifici, per evitar eventuals problemes derivats del pas de l'aigua.

La planta baixa consta de quatre cambres de diferents dimensions. D'est a oest, la primera (fig. 24, núm. 1) és una habitació de planta rectangular closa per tots els costats llevat del meridional, que comunica amb la segona estança a través d'un gran arc recolzat, per una banda, a la paret de ponent i, per l'altra, a una pilastra (fig. 27, núm. 3 i fig. 28). El paviment és un enrajolat disposat en escaleta (fig. 27, núm. 4) i el sostre cobreix amb una volta catalana de rajol pla. Directament a sobre del paviment es va construir un envà de rajol i totxana en direcció al nord-est / sud-oest (fig. 27, núm. 5), que es lliura al mur que delimita la cambra per l'oest i acaba a escàs mig metre de la paret oposada, tot marcant l'espai d'una porta de 73 centímetres de llum. L'estructura amida 243 centímetres de longitud, entre 88 i 105 centímetres d'alçada i 13 centímetres d'amplada. Adossades a l'envà per la banda septentrional, hi ha dues petites estructures rectangulars obrades amb rajols col·locats verticals i lligats amb morter, que havien estat dues menjadores de bestiar (fig. 27, núm. 6). És clar, per tant, que en els darrers moments de funcionament de la casa, aquest espai havia estat emprat com a corral.

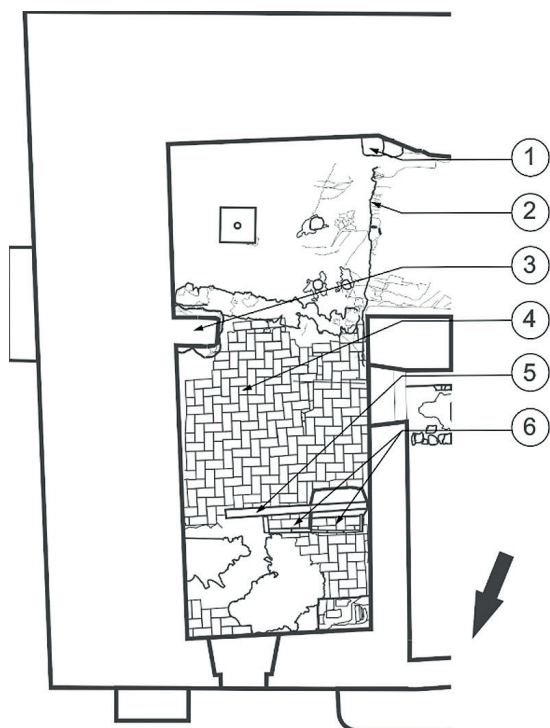

Figura 27. Planta de les cambres núm. 1 i 2.
 1) Restes del tram de mur que originalment tancava la cambra número 2 per l'oest, 2) retall a la roca natural, 3) pilastra i arc, 4) paviment enrajolat en escaleta, 5) envà de rajol i 6) menjadores.

Figura 28. Cambra 2 des del nord, amb l'arcada que la separa de la cambra 1.

La segona cambra (fig. 24, núm. 2), la trobem situada al sud de l'anterior. És més petita i de perímetre gairebé quadrat. Només està delimitada amb parets per les bandes oriental i meridional, i mostra un sòl de terra compactada sense paviment d'obra.

Tampoc disposa de cap sòl antròpic l'estança situada immediatament a l'oest, ja que empra la mateixa roca natural, més o menys planera (fig. 24, núm. 3). Es tracta d'un espai allargassat; una mena de passadís que comunica les dues habitacions anteriors amb la resta de la planta baixa. És tancada per tres dels quatre costats, amb l'única excepció del de llevant, que s'obre directament a una altra estança. Convé destacar que, tret de la paret oest, les altres dues estan fonamentades directament a sobre la roca, que, a causa de l'abrupte desnivell del terreny, aflora aquí a certa altura, especialment a la banda meridional. La paret contrària, la del costat de tramuntana, té oberta una porta per comunicar el passadís amb la sala àmplia de l'entrada de l'edifici.

Una particularitat d'aquest passadís és la presència, a la cantonada sud-oest, d'una fresquera oberta a la roca (fig. 24, núm. 5). L'accés està ben remarcat per la construcció d'una porta avançada,

emmarcada a banda i banda per dos murets que corren de sud a nord i obrats amb pedres de dimensions mitjanes i petites lligades amb un morter de calç blanquinós. Sostenen una petita coberta, dels mateixos materials, amb un petit arc molt rebaixat, que encara conserva algun fragment de la fusta que es va emprar com a cintra per bastir-lo. La coberta de l'entrada a la fresquera no arriba a tocar el sostre del passadís, sinó que queda just per sota d'una petita finestreta, oberta a la paret occidental, que és l'única font de llum d'aquest espai.

Malgrat l'alçada de la finestreta, per la banda exterior de l'edifici, queda a l'altura del nivell de circulació actual, ja que pel sud el terreny és més alt. Tota l'obra de l'entrada a la fresquera revesteix la roca en aproximadament 1,5 metres endins. L'espai d'emmagatzematge es trobava al fons d'un estret corredor en pendent, que mesurava al voltant d'uns 4,5 metres i amb un desnivell d'uns 2,7 metres, que se superava per mitjà d'una graonada d'una dotzena d'esglaons irregulars tallats a la roca (fig. 30). Al fons, a l'est, s'havia practicat un eixamplament i, al sud, ben bé al més pregon de la fresquera, un altre, a la paret del qual s'hi va tallar un prestatge.

Figura 29. Porta d'accés a la fresquera.

Figura 30. Entrada i escala excavada a la roca que accedeix a la fresquera.

El passadís desemboca, pel nord-oest, a una cambra espaiosa, de perímetre rectangular i que comunica amb l'exterior de l'edifici (fig. 24, núm. 4). Està delimitada per quatre parets i, des d'aquí, antigament, es podia accedir a les plantes superiors, mitjançant una escala, avui enderrocada; però l'existència de la qual ha quedat marcada a les parets nord i est (fig. 31). També dona accés, a través d'una porta, a l'espai situat més a ponent. Té un paviment de ciment i és l'única estança de tota la casa que no en conserva la coberta, que també funcionava com a sòl del primer pis. Un gran arc, cegat en la seva major part, separa aquesta cambra de la contigua, situada a ponent. A la secció que no va ser tapiada se li va donar forma de porta, amb un marxapeu remarcant per tres lloses de pissarra.

A ponent i a continuació de l'estança 4, s'obre una estança de planta trapezoidal delimitada per tres parets (fig. 24, núm. 6 i fig. 32): la septentrional forma part de la façana nord de l'antiga rectoria, la meridional també marca el límit de l'edifici pel sud i la de llevant és la del gran arc paredat. Com passa en altres cambres, aquí la roca natural també sorgeix a cotes força elevades.

Adossada a la paret nord, es va construir una ampla bancada correguda de pedra i morter, i acabada per la part superior en una superfície ben llisa de ciment, per obtenir així una mena de gran prestatge no massa alt. Al costat oposat hi ha una altra estructura de rajols lligats amb morter que dibuixen una mena de petita graderia formada per tres graons molt estrets i petits. Per ara, no se n'ha pogut identificar la funció, tot i que hi ha sospites que tindria a veure amb alguna cort o corral que hi hauria hagut en aquest espai en èpoques relativament recents.

A ponent d'aquesta estança, on no hi ha cap paret, diverses característiques estructurals assenyalen la distinció d'un últim espai, particularment un lleuger canvi en l'orientació de les parets nord i sud (fig. 24, núm. 7 i fig. 33). Aquest fet fa que, a diferència de l'àmbit veí, aquesta habitació tingui una planta rectangular. A la cantonada sud-est hi ha una estructura estreta, una mena de brancal de morter que es lliura a la paret meridional. En diferents punts, particularment a sota la paret que clou l'habitació i l'edifici per l'oest, sobresurt de manera considerable la roca natural (fig. 32).

Figura 31. Fotografia de la cambra 4, amb les marques de l'escala i la volta, conservades a la paret est de l'estança.

Figura 32. Fotografia de les cambres 6 i 7, avui arranjades com una única estança sense discontinuïtats..

Figura 33. Aspecte actual de la cambra número 7 vista des de l'est.

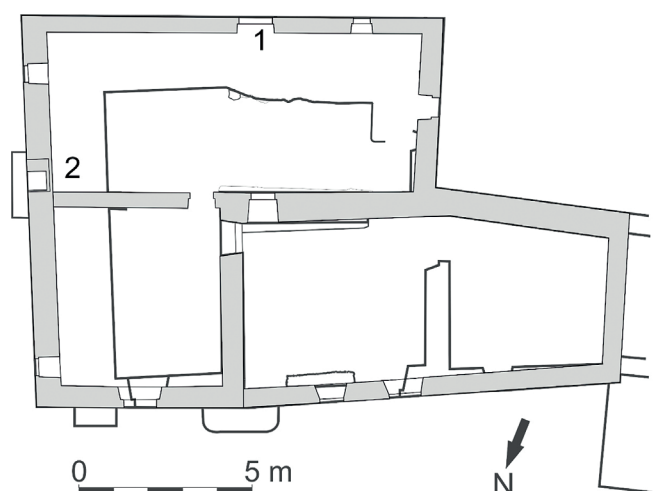

Figura 34. Plànol de la planta primera de l'antiga rectoria superposada a la planta baixa. Sobta molt l'extraordinària diferència de gruix entre els murs de la planta baixa i els del pis superior. La causa més probable deriva de la necessitat de garantir una base sòlida davant la naturalesa inestable del subsol de la muntanya. Els esquistos degradats formen sediments poc compactes que faciliten desplaçaments i esllavissades de manera natural. 1) Porta d'entrada meridional i 2) poal de la cisterna.

El primer pis, a causa del desnivell del terreny, també és accessible per l'exterior, per una sola porta, en aquest cas, oberta a la façana oposada, la meridional (fig. 34, núm. 1). Aquesta obertura presenta la particularitat d'estar definida per uns brancals i un arc fets exclusivament de blocs i dovelles de pedra sorrenca (fig. 26), fet que fa sospitar que originalment formava part d'un altre punt del mateix edifici i que es va reaprofitar en el moment d'aixecar la façana. Consta de quatre àmbits: el primer, entrant per la porta, està constituït per un espai rectangular molt ampli (fig. 34).

A la paret de ponent, s'obre la boca del pou esmentada més amunt (fig. 35) i, a la banda central del mur de tramuntana, s'obren dues portes que menen a sengles habitacions (fig. 34). La de la dreta comunica amb una cambra que queda just pel damunt de l'estança pavimentada amb toves de la planta baixa (fig. 27) i que permetria pujar al segon pis, que només ocupa una única habitació de les mateixes dimensions; tanmateix, actualment no s'hi pot accedir perquè, tot i estar habilitat l'espai que hauria d'ocupar una escala de caragol, no n'hi ha cap d'instal·lada. La porta de l'esquerra duia a l'escala desapareguda per anar als altres pisos i a la cuina (com evidencien les marques d'una llar de foc i d'un forn visibles a la paret que la tancava pel sud), però avui no duu enlloc, ja que s'aboca al buit, un cop desmuntats el sòl i l'escala, com ja hem explicat anteriorment. Una porta oberta al mur oest comunica amb una altra habitació (fig. 34), el teulat de la qual ni es conserva ni es va rehabilitar quan, a finals de la dècada dels noranta del segle passat, l'ajuntament va impulsar una primera fase de recuperació de l'edifici, que va intervenir especialment en les cobertes.

Figura 35. Aspecte actual del pou que connecta, al fons, amb la cisterna.

L'*stadium* de l'ardiaca de Ravós. L'any 2023, es va dur a terme una intervenció arqueològica que va sondejar el subsol dels diferents àmbits de l'antiga rectoria, però, malauradament, no va aconseguir prou dades per establir la cronologia fundacional de l'edifici. Amb tot, d'una banda, va servir, entre altres coses, per constatar algunes preexistències. La més antiga contempla el solar de la finca plenament integrat dins l'estructura de l'*oppidum* ibèric. Alguns retalls a la roca natural i els abundants materials ceràmics recuperats revelen que, com a mínim, des dels inicis del segle III aC s'hi va desplegar una intensa activitat humana, prolongada fins a principis del segle I aC. També es pot assegurar que mai va formar part de l'hàbitat tardoantic ni del cementiri. D'altra banda, els contextos ceràmics documenten la tornada de l'activitat humana a l'indret en l'època medieval, des del segle XII en endavant. Probablement, s'ha de relacionar amb l'alçament de l'edifici assenyalat

com la casa de l'ardiaca en el capbreu del 1317, el qual també és anomenat *stadium archidiaconi* en un altre passatge del mateix document. El mot *stadium* és una de les formes medievals més recurrents per designar les cases fortes; edificis caracteritzats per la presència d'una torre i un pati interior. Eren les residències habituals dels cavallers i dels batlles locals, i ressaltaven l'estatus social o representatiu dels estadants en el marc de la comunitat d'una parròquia o del terme d'un castell (Alberch *et al.*, 2022, p. 26; Pladevall, 2003, p. 269-271).

La configuració actual de l'antiga rectoria és el fruit de múltiples reformes realitzades en el transcurs dels segles. L'impacte es fa sentir arreu: a les façanes i a la distribució interior, i dificulta enormement l'estudi arqueològic. No obstant això, es poden observar algunes parts i elements que permeten deduir les traces generals de la casa forta medieval. La més cridanera es localitza al cap de llevant (fig. 36). Forma un cos

Figura 36. Aspecte actual de la façana nord de la torre.

de planta rectangular que ocupa la meitat oriental de la casa, amb tres plantes d'alçada. S'aboca al vessant oriental de la muntanya de Sant Julià de Ramis i domina visualment la plana empordanesa fins als Pirineus, el massís del Montgrí, els darrers contraforts de les Gavarres i, fins i tot, el mar. L'alçada més alta i les cantoneres lligades amb blocs de pedra li confereixen un aspecte turriforme que l'identifica indefectiblement amb l'element més característic de les cases fortes medievals.

El millor punt per observar la torre és des de la façana nord, ja que les altres han quedat integrades a la resta de la rectoria o preserven arrebossats espessos a les parets, que emmascaren els paraments. S'hi detecten diverses obertures (algunes de les quals apareixen actualment tapiades de manera total o parcial), que pertanyen a fases diferents de la història de l'edifici. A la planta baixa, hi ha una gran finestra rectangular, sorgida després de paredar la part inferior d'una porta que comunicava, en un principi, amb l'interior (fig. 36). La finestra basteix els muntants i la llinda fornits amb blocs de pedra de Girona i presenta les arestes aixamfrades. És una motllura característica del segle XVI avançat i de la primera meitat del segle XVII. En conseqüència, es dedueix una cronologia més alta per la porta paredada. Tanmateix, fa de mal discernir l'origen, atès que defuig els estàndards constructius medievals, sempre tendents a minimitzar les obertures de la planta baixa a una única porta d'entrada i a espieres. Més reveladora resulta la finestra del primer pis, definida per sengles permòdols sota el coronament d'una llinda plana (fig. 36). La configuració desenvolupa un model típicament medieval però de llarg recorregut, ja que continua present durant bona part del segle XVI (Fumanal i Sagrera 2022, p. 193). Convé anotar l'absència d'ampit. En el nostre àmbit geogràfic, apareix només i de manera incipient a partir de mitjan segle XV, la qual cosa, evidència una cronologia anterior (Fumanal i Sagrera 2022, p. 95). La presència d'aquesta finestra pot estar assenyalant l'existència de la sala o cambra noble al primer pis de la torre, un fet ben documentat en altres cases fortes. Ben a prop, trobem una segona finestra (fig. 36). En realitat, és un petit finestró clarament posterior a l'anterior, ja que apareix emmarcat tan sols per quatre rajols. Finalment, en el segon pis, s'obre una darrera finestra delimitada amb carreus de pedra (fig. 36). A la mateixa alçada, però a la façana est, s'obre una altra finestra molt similar a la descrita, que forma un conjunt homogeni. En ambdós casos, resulta complicat adscriure una cronologia concreta i tant podria formar part de l'obra original com haver estat oberta amb posterioritat.

Si bé la façana nord de la torre es pot acotar mitjançant l'observació simple, l'establiment del límit per la banda de migdia resulta una tasca problemàtica. Des de l'interior de la planta baixa, es pot resseguir sense entrebancs la projecció fins al fons a la cambra número 2 (fig. 24), la qual acaba amb un mur de pedra i morter perfectament lligat amb la paret perimetral est. Al primer pis, en canvi, aquesta façana est s'allarga més d'un metre i mig amb una paret molt més prima (60 cm) fins a arribar a la paret de migdia, de només 48 centímetres de gruix (fig. 34). Els indicis apunten a una gran reforma tardana de la meitat de migdia de la casa per habilitar una nova sala. L'obra va suposar l'enderroc de la façana sud de la torre i una posterior reconstrucció més avançada del perímetre amb un mur prim, o bé amb l'aprimament dels murs originals des de dins, per tal de guanyar espai interior.

La façana oest de la torre es pot documentar amb més facilitat, atès que conserva prou evidències físiques. A la planta baixa, arrenca de la façana nord i es projecta cap al sud, fins a arribar a la cambra número 2 (fig. 24). En aquest punt i en època moderna, va ser esvorancada i s'hi va bastir una arcada d'obra amb la finalitat de comunicar les estances número 2 i 3 (fig. 24). Tanmateix, encara es conserven vives les marques del que en el seu moment havia estat un mur seguit.

La torre, avui, conté tres nivells superposats, però probablement en origen eren dos. L'inferior, que ara conté les estances número 1 i 2 (fig. 24), formava una única habitació sense compartimentació interna. S'hi accedia des de l'oest (cambra número 1, fig. 24) per una porta paredada, però prou conservada i ben visible per dins i per fora. El sostre original, presumiblement un empostissat sobre jàsseres i bigues de fusta, es va substituir en l'època moderna per la volta de rajol pla actual. El canvi no devia incrementar gaire l'alçada del sostre, atès que la porta d'accés del pis superior va continuar operativa. Es conservava a sobre la vertical de la porta inferior, però convertida en un armari encastat. Menava a la sala, l'àmbit residencial principal, on hi devia haver una llar, un tinell i les obertures exteriors més notables de la casa, una de les quals era la finestra de permòdols de la façana nord (fig. 36). L'espai devia ser diàfan i tan llarg i ample com la mateixa torre. Amb la reforma tardana de la meitat meridional de l'antiga rectoria, la banda sud de la torre s'enderrocava. La conseqüència va ser l'escurçament de la fondària de la sala i l'aixecament d'un paredat comú de pedruscall i morter clarament afegit a l'estructura original que la tancava per migdia. El sostre de la sala mostra un forjat recent de formigó armat que

substitueix un empostissat de bigues més antic. A la paret de ponent es conserven unes quantes mènsules de pedra molt senzilles que devien suportar les jàsseres d'aquell sostre. No obstant això, l'altura del sostre resulta excessivament baixa per als estàndards de les sales medievals i fa sospitar que aquest empostissat tampoc no fos el sostre original, sinó fruit d'una reforma obrada a cavall dels segles XVI-XVII per habilitar un altell. El supòsit justifica la presència de les dues finestres de llinda plana practicades sota coberta, a les façanes nord i est de la torre.

El segon element comú de les cases fortes i, per extensió, de les cases urbanes benestants medievals és el pati (Sagrera, 2020, p. 124). És un espai important, ja que, amb diferents matisos, segons el cas, concentra tres funcions específiques: il·luminar les estances interiors, recollir les escorrenties de l'aigua de pluja de les teulades en una cisterna i, sobretot, articular i distribuir els accessos a les estances de l'edifici. És, per tant, l'indret preferit per emplaçar escales i passadissos mitjançant corredors i naies i, en conseqüència, ha de disposar d'una comunicació directa o natural amb la porta principal

d'entrada. A l'antiga rectoria, el descobrim a l'oest de la torre. La ubicació coincideix amb la cambra número 4 (fig. 24). L'estat actual remet a uns temps posteriors, quan es va decidir cobrir l'espai amb una volta d'obra, a partir d'un arc carpanell. La volta, esfondrada d'antic, ha deixat marques del seu traçat en el mur de llevant que ja pertanyia a la torre. També es fa evident a les parets nord i sud, les quals es van haver de regruixar per tal de rebre els arrencaments i per garantir la contenció de les empentes derivades del sobrepès de la volta.

L'argumentació del pati medieval, en aquest àmbit, es recolza en la presència de dos elements: la porta principal del recinte i les portes d'entrada als dos pisos de la torre (fig. 37). La porta s'obre a la façana nord. La seva composició interior és senzilla i gens monumental, però l'estructura en capialt ateny plenament les maneres medievals. Els brancals i la llinda dovellada de pedra de Girona són clarament posteriors. S'hi van incorporar amb la reutilització de peces d'una arcada amb les arestes aixamfranades. Projectava un diàmetre d'arc més gran i, per adaptar-lo a la llum més estreta de la porta, es van haver d'obrir les juntes

Figura 37. Porta d'entrada actual i, a la dreta, probable porta original traslladada actualment a la façana de migdia.

Figura 38. Vista interior de l'angle sud-est de la cambra número 4. Malgrat l'emmacament, s'observa la presència dels accessos als diferents pisos de la torre plantejats en un eix vertical.

de les dovelles per l'extradós. L'efecte visual és una mica extravagant. Probablement, les peces de la porta original es troben a la porta exterior de la façana sud. S'hi devien traslladar en el moment de la gran reforma, ja comentada anteriorment, de la meitat meridional de la casa. Es tracta d'una porta bastida amb blocs de gres. Els brancals es basteixen amb peces verticals i sengles lligades en horitzontal a sota del dovellat, que corona un arc de punt rodó. Convé observar la llargada relativament curta de les dovelles i l'allargament progressiu de les centrals respecte de les dels arrencaments. En el context gironí, és un format propi de finals del segle XII i sobretot del XIII. Les portes d'accés als dos nivells de la torre es localitzen vora l'angle sud-est del pati i s'arranglen en un mateix eix vertical (cambra número 4, fig. 24 i fig. 38). És una posició comuna en la

majoria de les cases fortes medievals del nostre territori. La veiem al mas Llorens i al mas Sitjar de Salt, a la Torre Ferrana de Montfullà o a la Torre Desvern de Celrà (Codina *et al.*, 2017, p. 66-77; Alberch *et al.*, 2022, p. 27 i 28). La disposició facilita l'accés mitjançant escales de pedra o de fusta, les quals sempre es localitzen al pati (fig. 39).

Des del pati, també s'accedia a l'apèndix de ponent de la casa forta. Les parets exteriors, és a dir, sud i nord, van completament lligades amb la resta de l'edifici i, per tant, resulten unitàries amb el conjunt medieval. S'organitzava en dos nivells superposats. L'inferior, a peu pla, abocava al pati, per mitjà d'una arcada que, en una fase tardana, va ser paredada amb un mur cec en el qual es va obrir una porta (fig. 40). De l'arcada se'n conserva el tram de l'arrencada vora la porta d'entrada. Com passa tot sovint en l'arquitectura

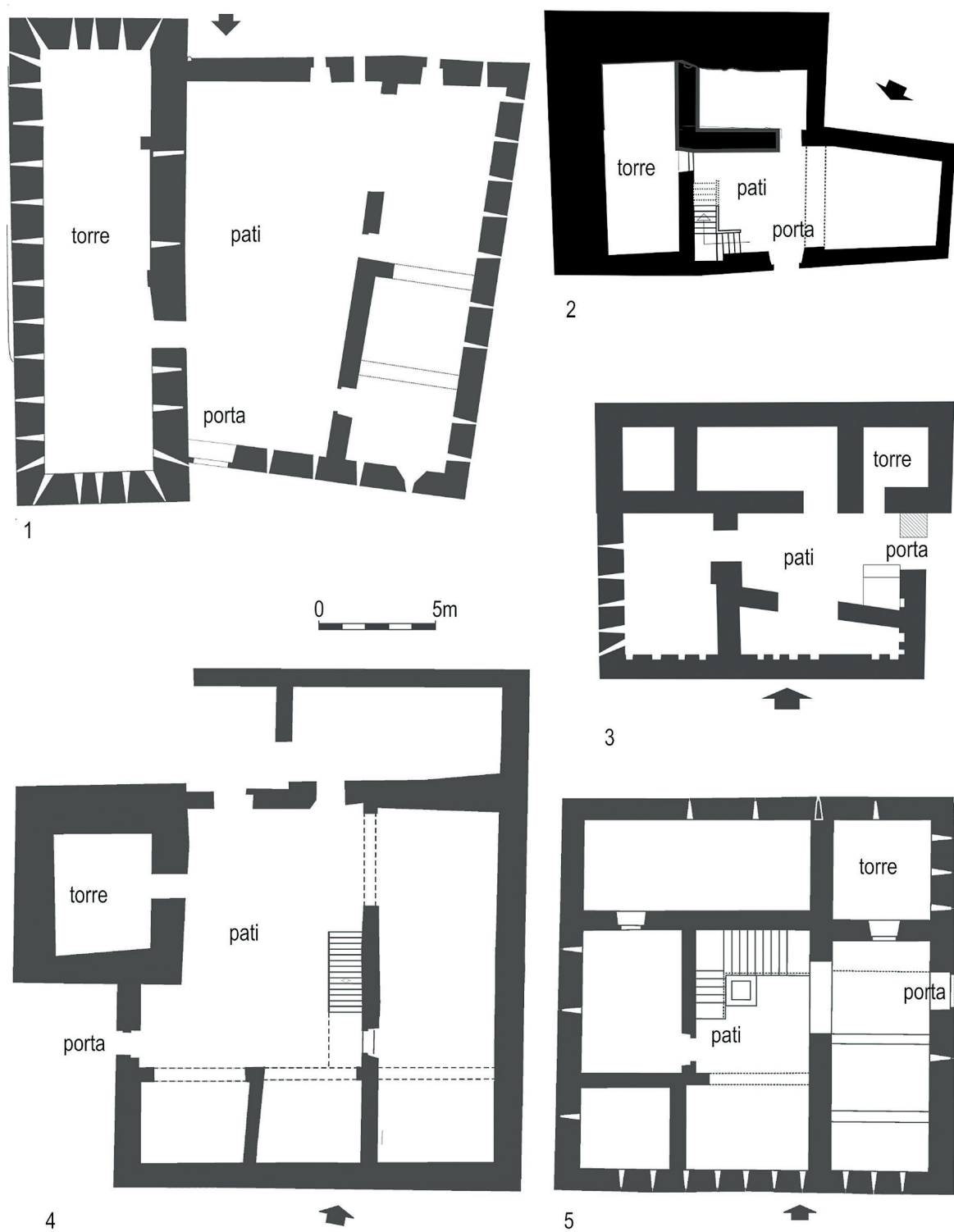

Figura 39. Taula comparativa de les plantes de diferents cases fortes medievals: 1) Torre Desvern de Celrà; 2) antiga rectoria de Sant Julià de Ramis; 3) casa forta de Todonyà (Masies de Voltregà) amb la reforma del segle XIII (a partir de Serra 2012, p. 114, fig. 1); 4) mas Sitjar de Salt; i 5) Torre Ferrana de Montfullà.

Figura 40. Detall interior del pati (cambra número 4) amb la porta d'entrada i l'arrencament de l'arcada que comunicava amb la cambra número 6.

popular medieval, no traçava ben bé un arc de mig punt, sinó un arc força rebaixat per tal de no créixer en excés l'altura i envair el pis superior. Espais d'aquesta mena resulten comuns en masos i cases fortes i, generalment, se'ls ha atribuït usos funcionals: quadres per al bestiar o magatzems.

L'anàlisi constructiva i arqueològica de l'antiga rectoria permet descriure un edifici medieval singular (fig. 41). La fesomia arquitectònica esbossada encaixa perfectament amb el que s'ha donat a conèixer com a casa forta i, de fet, el mateix capbreu del 1317 ho confirma. Era dominada per una torre, la qual abastava el terç est de la finca (fig. 41, núm. 1). La planta era rectangular i tan llarga com la façana est actual. Interiorment, contenia una planta baixa, probablement destinada a usos agrícoles, i un pis superior sense compartimentar, on es devia ubicar la sala, l'espai residencial principal. Els accessos a la torre es practicaven des d'un pati interior (fig. 41, núm. 2). Es localitzava al nord-oest de la torre i disposava d'una façana exterior, al nord, on s'obria la porta principal d'entrada a l'edifici. Des de l'interior es comunicava amb la planta baixa de la torre, amb una estança localitzada al sud i, mitjançant una arcada, amb una darrera estança emplaçada a l'oest.

Al pati també hi va haver una escala ancorada a les parets nord i est, per poder ascendir a una

planta noble completament destinada a funcions residencials; a la sala principalment, però també a sengles habitacions disposades al sud i a ponent del pati. En sentit contrari, tots els àmbits situats a la planta baixa tenien funcions de treball, d'emmagatzematge i quadres per al bestiar. En aquest sentit, anotem, per exemple, la troballa de tres forats de pal a la cambra número 2, a la banda sud de la torre (fig. 42). Tots havien estat realitzats de la mateixa manera: s'havia obert una cavitat de perímetre més o menys circular i s'havia revestit tant per l'interior com per l'exterior amb morter de calç. A la banda nord-oest de l'estança n'hi havia dos d'idèntics, alineats, separats entre ells uns 30 centímetres, amb un perímetre lleugerament molt ovalat (16×15 cm i $16,5 \times 15$ cm, respectivament) i una profunditat d'uns 30 centímetres. Tots dos presentaven el revestiment de morter tant a la boca com a la paret, però només fins a la meitat de la profunditat. El tercer se situava en una posició més central, a 82 centímetres de distància en línia recta dels altres forats. Era més gran ($23,5 \times 22$ cm) i un xic més profund (35 cm), i també estava revestit amb morter de calç, si bé en aquest cas la morterada s'escampava de manera més irregular al voltant de la boca. La presència d'aquestes cavitats suggereix l'existència d'una estructura de fusta que hi aniria encaixada, per a la qual es necessitava garantir una bona estabilitat

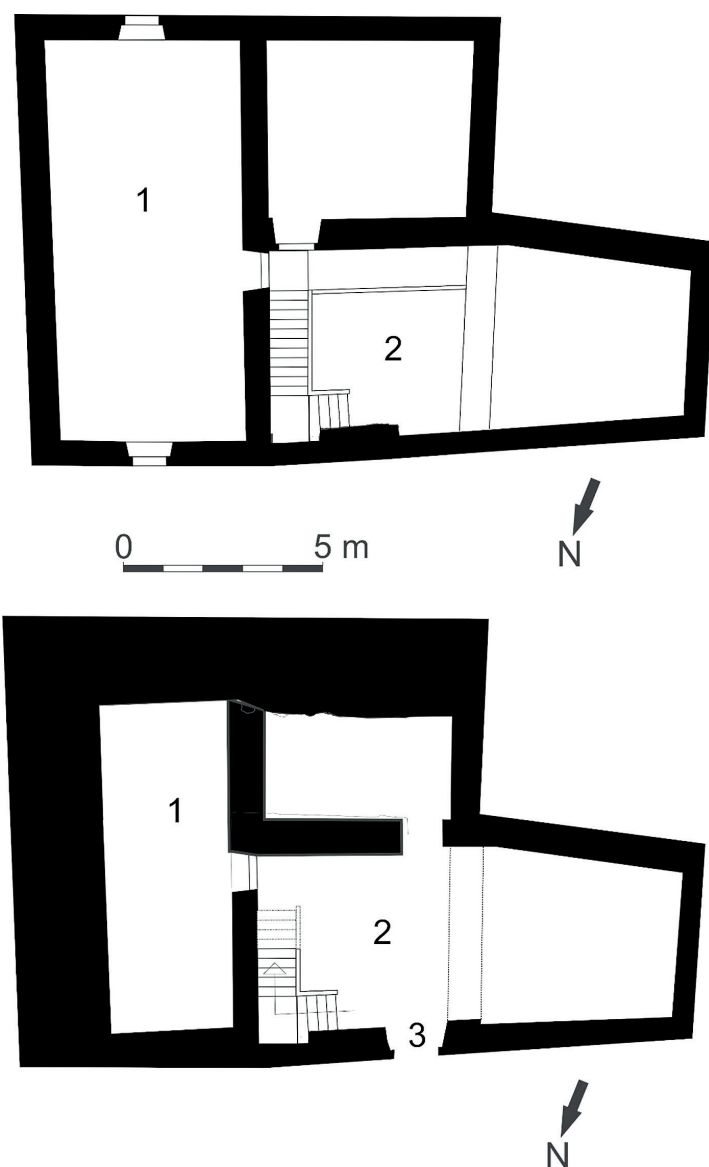

Figura 41. Planta baixa (a baix) i planta noble (a dalt) de la casa forta de l'ardiaca de Sant Julià de Ramis, proposada a partir de l'estudi arqueològic i arquitectònic. 1) Torre, 2) pati i 3) porta d'entrada.

(d'aquí venen no només els tres encaixos, sinó també el revestiment de morter). Amb tota probabilitat, l'estructura era una premsa que serviria per a l'obtenció de vi.

La casa forta de Sant Julià de Ramis devia imposar una imatge distintiva i imponent en relació amb els masos i casals dispersos per la parròquia (fig. 43). Recordem que, molt probablement, va ser la llar de Guillem Salines, batlle local de l'ardiaca de Ravós i home propi de l'ardiaca. No obstant això, Guillem era fonamentalment un pagès i, en

conseqüència, la casa forta va funcionar primordialment com un mas, una activitat constatada per a la recerca arqueològica. Si bé localment era un dels edificis civils més notables, en comparació amb altres cases fortes, resultava més aviat modest (fig. 44).

Figura 42. Detall dels forats de pal descoberts durant la intervenció arqueològica del 2023 en el sòl de la banda sud de la torre (cambra número 2).

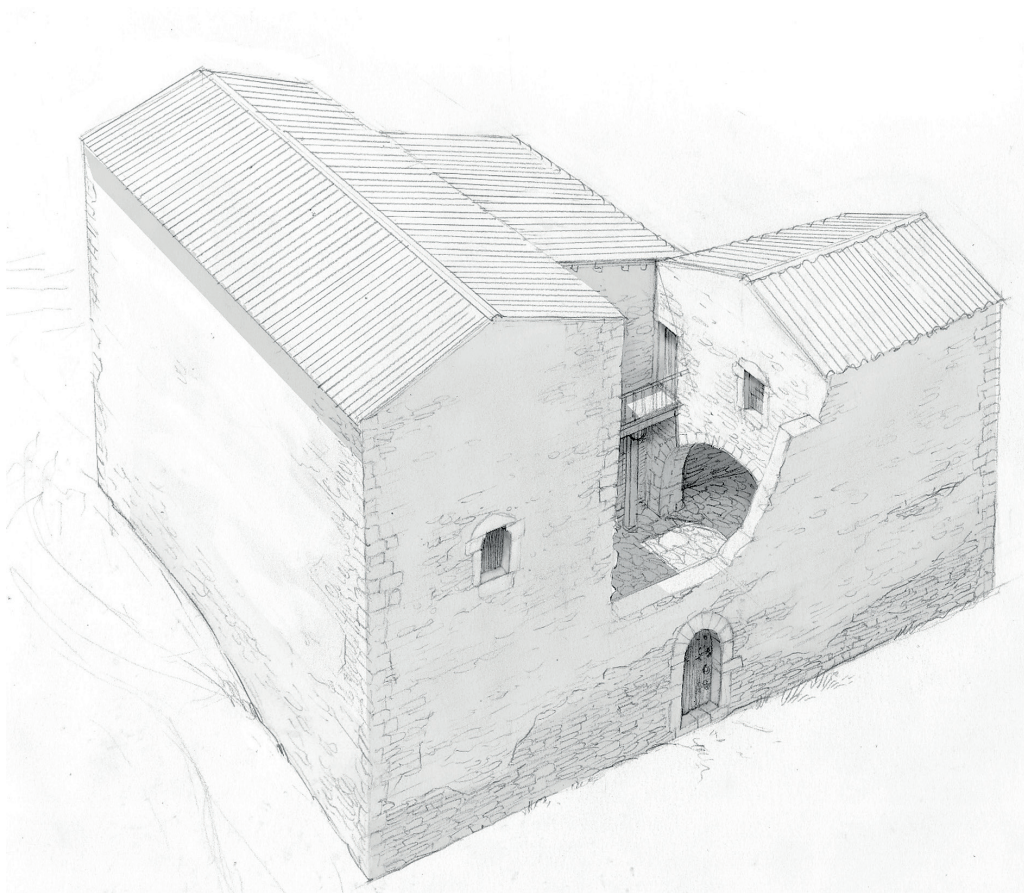

Figura 43. Dibuix de recreació de l'*stadium* de l'ardiaca.

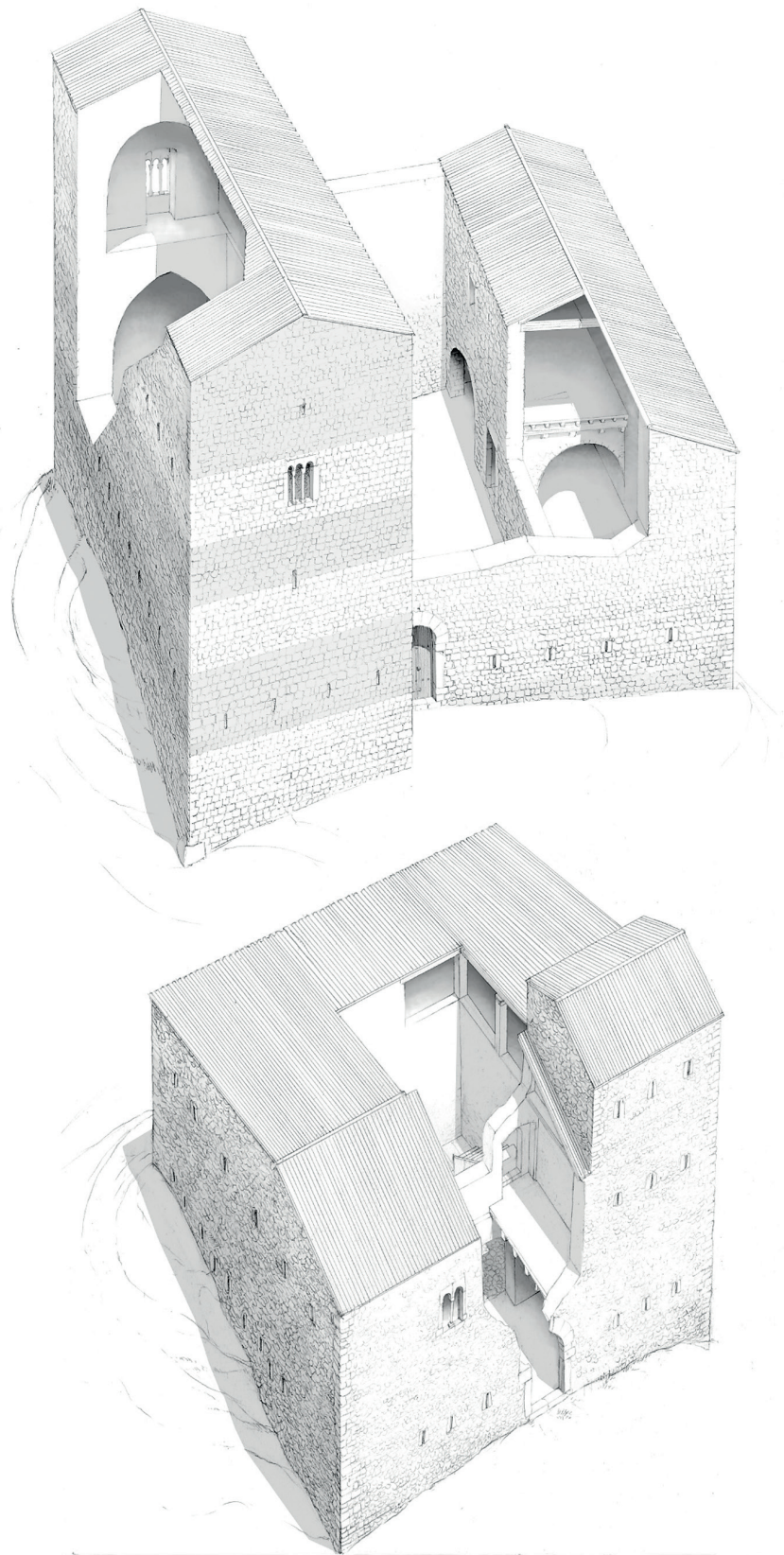

Figura 44. Recreació en dibuix de les antigues cases fortes de Torre Ferrana de Montfullà (a baix) i de Torre Desvern de Celrà (a dalt).

La casa de Ramon Germà

Es localitzava al mateix lloc on ara trobem la bassa de l'antiga rectoria (fig. 45). De la casa medieval, només es conserva la paret de tanca de ponent. És un mur de més de tres metres d'alçada i sense obertures, bastit amb filades de pedra reutilitzada. S'han preservat les lligades de les cantonades, la qual cosa permet acotar les dimensions originals de la façana. Segons el capbreu, al sud, limitava amb la cuina i amb un cortal de la casa de l'ardiaca i, a l'oest, amb un hort de l'ardiaca i el cementiri.

Malgrat les afectacions posteriors, els materials i la factura de l'obra conservada delaten els seus orígens medievals (fig. 46): carreus i blocs de pedres de diferents materials, alguns dels quals eren reaprofitats d'altres construccions abandonades (pedra sorrenca de can Guilana i roca calcària, emprades en les estructures ibèriques i romanes) i altres materials que potser havien estat portats

expressament (pedra sorrenca de la pedrera de la vall de Sant Daniel, roca calcària nummulítica, etc.). Havien estat escrupolosament col·locats formant filades i lligats amb morter de calç.

De la cuina de la casa de Ramon Germà només se n'ha preservat un tram esquifit, recolzat contra la cantonada sud-oest del mur de tanca de ponent. El fet de recolzar-se evidencia que es va construir en un moment posterior al cos principal de la casa.

La recerca arqueològica en la intervenció del 2023 permet identificar la cuina amb la cambra número 7 de l'antiga rectoria (fig. 24). Al subsol, s'hi van descobrir restes d'un paviment de pedruscall d'esquist clavat al sòl que podria haver format el terra d'aquella cuina. Tanmateix, en l'època moderna, la casa i la cuina de Ramon Germà van acabar unides a la casa de l'ardiaca, potser quan ja era la rectoria.

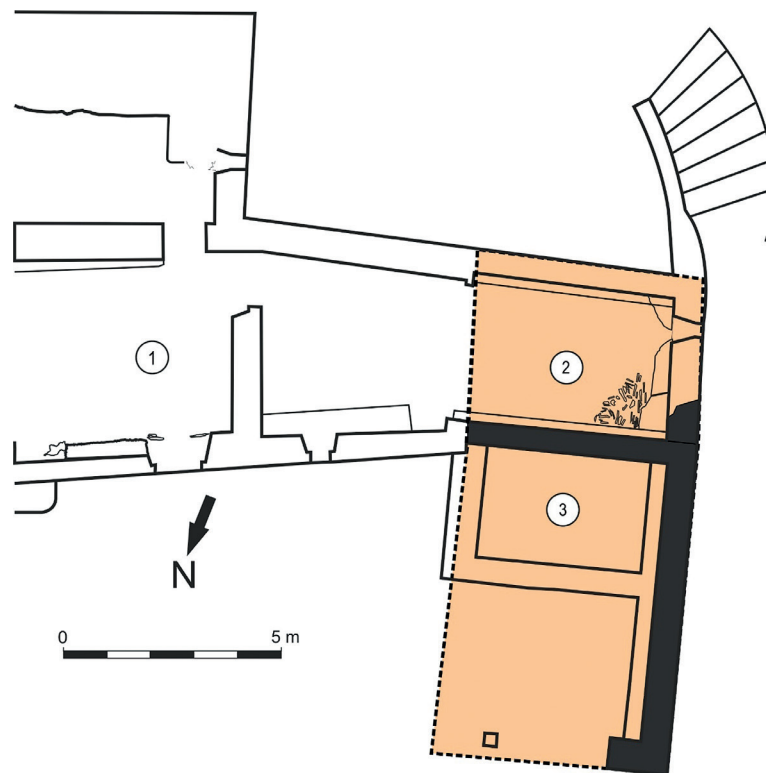

Figura 45. Planta del sector més occidental de l'antiga rectoria, on s'han destacat els límits de la casa que va ser de Ramon Germà i, en negre, els murs medievals conservats. 1) Estructures de l'antiga rectoria, pertanyents a la casa forta de l'ardiaca; 2) cambra més occidental de l'antiga rectoria, que havia estat la cuina de la casa de Ramon Germà; i 3) actual bassa de l'antiga rectoria, al bell mig del que havia estat la casa de Ramon Germà.

Figura 46. Vista de la paret de pont de l'antiga casa de Ramon Germà.

LA TERRA I ELS MASOS DE SANT JULIÀ DE RAMIS SEGONS EL CAPBREU DEL 1317

El medi on es va desenvolupar la comunitat de Sant Julià de Ramis era, com s'ha pogut constatar en el capítol quart, el d'un entorn eminentment rural de masos disseminats i petits veïnats i, si es desestima la sagrera per migrada, sense cap nucli urbà. El capbreu del 1317 detalla un paisatge dominat per dues unitats ben diferenciades: la muntanya i el pla, que s'estén per llevant i nord fins a la confluència dels rius Ter i Terri. La muntanya presenta pendents especialment abruptes pels vessants de ponent i migdia. Resulten poc aptes per al conreu en extensió, per això s'hi documenten algunes de les finques més grosses amb boscos, roques, erms i feixes de vinya. Al voltant de la sagrera hi apareixen alguns horts, generalment petits i sempre inferiors a una vessana que els lliga forçosament a l'autoconsum de les famílies pageses. En el vessant oriental i en el pla, dominen els prats de pastura, farraginals per al bestiar, alguna trilla, els camps de cereals amb el blat, l'ordi i la civada com a espècies cultivades principals i, altre cop i especialment, la vinya destinada generalment a l'elaboració de vi. Per volum i extensió de les vinyes, el vi devia resultar el producte més important produït a Sant Julià de Ramis.

El capbreu esmenta situa uns quants masos fora de la sagrera. A l'actual veïnat dels Sants Metges s'hi localitzen dos masos veïns i molt propers: el mas d'Arnau Vilademont, posteriorment conegut com el mas Pagès (ACG, Dignitats, pergami núm. 266). El 1334, Bonanata, filla d'Arnau Güell de Tomet, de Medinyà, es va casar amb Arnau de Viladamont i es va fer dona pròpia de l'ardiaca de

Girona —o Ravós— *pro eo qui intraui causa matrimonii bornam de Vilademont* (ACG, Dignitats, pergami núm. 158 (1334.0304)). De totes maneres, el 1366, Arnau de Vilademont va reconèixer ser home propi de l'ardiaca *ratione dicti mansi mei de Domos superiori* (Viladamont) (ACG, Dignitats, pergami núm. 186d (1366.07.30)). I l'altre mas era el d'Arnau Viladavall, que, el 1586, s'anomenava mas Vila (ACG, Dignitats, pergami núm. 267) amb les respectives eres i quintanes. Fa l'efecte que originalment hi havia un únic mas Vila dividit en dos per qüestions d'herència, en un temps no gaire reculat en aquella època. De fet, avui ha subsistit un únic mas Vila. Els altres masos se situen al pla: can Cavaller, mas Font i mas Ponç. Els dos primers encara perduren. El darrer ha desaparegut de la toponímia, però probablement s'ha d'identificar amb l'actual can Vinyets. Convé afegir el clos del qual probablement havia estat el mas de Guillem Salines, però que ja no funcionava com a tal. El document s'hi refereix de la manera següent: [...] *quidam clausus apud Sanctum Julianum in quo erat domus antiquitus*.

Cap al nord i fora de l'abast del mapa que es presenta, es desplegaven les terres del mas Hospital del veïnat de Vilavaques, a la parròquia de Sant Julià de Ramis i regentat per la Dolça, la muller de Jaume Hospital; les de Guillem Perpinyà, també veí de Vilavaques; i les de Berenguer Català, al lloc de Granollers, Lladrés o Llúdrigues [...] *in loco vocato Granoyés sive Ladrés*; [...] *eodem loco de Ludries*, totes localitzades prop del Pont del Terri, al nord-est de la parròquia.

Descripció del mapa del 1317

Gràcies a les afrontacions expressades en la majoria de les finques capbrevades i a les referències topogràfiques que hi apareixen, ha estat possible situar i ubicar prop del 95 % de les propietats (fig. 47). És un percentatge notable, però no és absolut. Cal afegir el problema dels amidaments. Només en alguns casos s'especifica l'extensió. Per regla general, ve expressada en vessanes i ocasionalment en parellades, saions i jovades. Malauradament, no és la norma. Totes dues circumstàncies permeten l'obtenció d'un mapa força aproximat però no del tot precís. Les finques del capbreu s'han anat numerant seguint l'ordre d'aparició en el document i, posteriorment, s'han col·locat al mapa, amb el benentès que no hi apareixen els números d'aquelles finques que no s'han pogut ubicar. A continuació, se'n fa la descripció.

De l'1 al 23 (apèndix número 1). Propietats de Guillem Salines. 1) Mas de Guillem Salines (no localitzat). 2) Clos i camp de *Columbario*. 3) Camp de *Porciis*. 4) Camp de Roques (*Rupibus*). 5) Camp de tres parellades anomenat *Rotundus*. 6) Camp Pla. 7) Camp de Coromina. 8) Puig gran i tenedor erm anomenat de *Montesa*. 9) Tenedor gran de Maiola. 10) Terra erma anomenada d'*Eniola*. 11 i 12) Tenedor gran, cultivat i erm, localitzat al lloc de Serra. 13) Illa (*Ylam*) de terra vora el Terri. 14) Camp gran anomenat *Ylam de Radio*. 15) Clos que antigament havia estat una casa. 16) Hort amb olivet, que es localitzava prop del Puig Oriol, probablement al lloc anomenat Quintana. 17) Gran tenedor cap al Puig Alt, *apud Podium Altum quedam magna tenedo*. 18) Honor que tenien per indivís Berenguer Ponç i Guillem Salines. 19, 61 i 63) Camp erm que Guillem Salines i el prior de Sant Vicenç de Roca tenien per indivís. 20) Honor gran anomenat *dez Planar*. 21) Terra erma localitzada cap a la Font Calenta, *Fontem Calent*. Aquest indret ja havia estat esmentat en la venda de la part d'un camp el 1269, entre Ermesendis Hugues i el prior de San Vicenç de les Roquetes. La venda és de la part que tenen en el camp (tenia dos copropietaris) que tenen en indivís amb Bernat Salines, *in ipso plano de Salines, in loco uocato Fronte Calide*. Afronta a l'est amb honor de Bernat Salines, al sud amb el riu Ter, a l'oest amb el torrent de *Fonte Caldo* i al nord amb l'honor de Berenguer de Garriga (ACG, Dignitats, pergami núm. 111 (1269.08.07)). 22) Feixa de terra situada a *Goday*, que tenen per indivís Guillem Salines i el mas Hospital. 23) Tros de terra situada a Serra (1317, agost, 12: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, f. 68rv).

Del 24 al 32 (apèndix número 2). Propietats de Ramon Mir. Amb anterioritat al capbreu, el 1275, Bernat, prior de San Vicenç de la Roca, va establir a Ramon Mir i a la seva muller Mercadera *quandam tenedonem terre in qua sunt auellanaria fundata et vites et quam plures alie arbores... qui est supra domum Sancti Vicencii in ipso podio Sancti Juliani supra parietem ueterem triliarum Sancti Vicencii*. Afrontava a l'est amb honor que tenia (Ramon Mir) pel mas Salines i l'honor de Sant Vicenç. Al sud, amb honor o tinença de la casa de Sant Vicenç, que tenia per l'ardiaca de Ravós. A l'oest, amb una paret vella de les trilles de Sant Vicenç i al nord, amb l'alou de Sant Vicenç i honor d'Arnau de Trilla (ACG, Dignitats, pergami núm. 113 (1275...)). En el moment del capbreu, Ramon Mir tenia dues cases a la sagrera, al costat de migdia de l'església de Sant Julià de Ramis. 24) Casa de Ramon Mir, que no hi viu, al Puig de Sant Julià. 25) Casa de Ramon Mir situada al costat de la casa forta de l'ardiaca (*iuxta stadium archidiaconi*), per la qual, Guillem de Salines pagava una gallina de cens. 26) Tenedor de terra cap a Serra. 27) Tenedor gran de terra cultivada i erma anomenada Es Vinyal (*az Vinyali*), de Ramon Mir, prop del Puig Tafurer. 28) Camp cap a Roques, de Ramon Mir. 29) Hort de Ramon Mir, localitzat *iuxta Columbarium domini archidiaconi*, a prop del Puig Oriol. 30) Terra i vinya anomenada d'Espígol. La coma d'Espígol va ser esmentada en una venda entre Ramon de Brossa i Bernat, prior de Sant Vicenç de la Roca, el 1265. La venda és de la vinya Gatona que tenia el ferrer Ramon Brossa, habitant de Girona, *in loco vocato Coma de Spígol*. Afronta a l'est amb honor d'en Guillem d'en Jaume; a sud, amb honor de Pere Hugues, que havia estat de la borda d'en Sala; a l'oest, amb via pública i a nord, amb honor de la borda (ACG, Dignitats, pergami núm. 110 (1265.09.29)). 31) Tres feixes cap a l'erm prop del Ter. 32) Una feixa cap al Ter (1317, agost, 12: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, ff. 68v-69v).

Del 33 al 41 (apèndix número 3). Propietats de Pere Barba. 33) Mig mas Barba amb el clos. 34) Feixa de terra. 35) Gran tenedor cap a Maioles o Malloles. 36) Camp de Prats. Aquest lloc va aparèixer esmentat en una venda entre Ramon de Brossa i Bernat, prior de Sant Vicenç de Roca, el 1265. La venda és del camp de Prat, situat *in loco vocato Prats*. Afronta a l'est amb Arnau Vila, al sud amb honor de Pereta, a l'oest amb vinyal d'en Salines i al nord amb honor d'en Guillem d'en Jaume. 37) Terra anomenada Illa del Terri (*Yla des Terria*). 38) Camp a Ses Mates. 39) Vinya cap al Puig Oriol. 40) Turó de terra cap a la *Cumbam* d'Olmedai. 41) Camp i vinya cap a *Cumbas* (1317, juliol, 22: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, ff. 69v-71r).

Del 42 al 57 (apèndix número 4). Terres i mas d'Arnau de Vilademont. 42) Mig mas de Vilademont amb el clos. 43) Camp de Quintana de tres vessanes. 44) Cap de terra cap a Planar, de tres vessanes. 45) Camp a Molera, de tres vessanes. El camp de Molera ja va ser esmentat el 1265 en una venda entre Ramon de Brossa i el prior de Sant Vicenç de Roca. La venda era del camp de Molera, situat a la parròquia de Sant Julià de Ramis, *qui exiuit de borda de Spigol*. Afronta a l'est amb honor de Ramon Font, al sud amb honor de Ramon Vila i a l'oest i al nord amb honor d'Arnau Vila (ACG, Dignitats, pergami núm. 110 (1265.09.29)). 46) Feixa cap a Illa, de tres vessanes. 47) Illa de terra cap al Ter, de quatre vessanes. 48) Peça de terra cap a *Canerios*, d'una vessana. 49) Camp de *Lona*, d'una vessana. 50) Feixa d'*Amenlecio*, de mitja vessana. 51) Vinya cap a Puig Tafurer, de dues vessanes. 52) Peça de terra cap a *Canerios*, de dues vessanes. 53) Feixa prop del Ter. 54) Un saió de terra cap a *Figerias*. 55) Feixa cap a *Furnos*. 56) Feixa de terra cap a la coma *Comam*, a l'areny de l'ardiaca. 57) Dues feixes de terra *in vinea de Bosco* (1317, juliol, 22: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, f. 71rv).

Del 58 al 68 (apèndix número 5). Terres del priorat de Sant Vicenç de Roca. El priorat estava situat prop del camí ral, a peu de muntanya, cap a l'est i vora el riu Ter. Avui és una casa particular anomenada can Sant Vicenç. L'edifici i les terres adjacents formaven un alou propi deslligat de la senyoria de l'ardiaca, per tant, no apareixen reflectits en el capbreu. 58) Gran tenedor de terra anomenat *Yla*, a l'areny de Sant Julià. 59) Terra erma prop de les roques. 60 i 67) Terra cap a *Pratum Sedol*. 61) Terra cap a la *Fontem Sennir*. 62) Vinya cap a la *Roca Curberiam*. 63) Peça menuda de vinya cap a la *Fontem Sennir*. 64) Vinya menuda a *Ortum*. 65) Camp de terra que el Priorat té per indivís amb Guillem Salines cap a *Fontem Calent*. 66) Terra o puig del Mayol Perdut. 67) Vinya al sud de l'alou de Sant Vicenç. 71) Vinya (1317, juliol, 12: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, ff. 71v-72r).

Del 69 al 72 (apèndix número 6). Propietats de Guillem Trobat, muller d'Arnau Trobat. 69) Cases a la sagrera del Puig de Sant Julià, amb trilla i hort. 70) Camp cap a *Serram*. 71) Tenedor de terra cap a *Cumbam de Olmeda*. 72) Peça de terra cap al Puig de *Canali* (1317, agost, 12: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, ff. 72r-73r).

Del 73 al 90 (apèndix número 7). Propietats d'Arnau Viladavall. 73) Borda o mig mas de Viladavall, amb el clos. 74) Terra prop del clos. 75) Un hortet. 76) Ylla de Bassis, prop el Ter. 77) Terra anomenada Vinyola. 78) Camp anomenat Bisbal. 79) Terra anomenada Lona. 80) Camp

anomenat *de Aquali*. 81) Camp de Quintana. 82) Turó de terra prop de la seva quintana. 83) Peça de terra cap a Puig Tafurer. 84) Quadró de terra cap a *Furnos*. 85) Vinya a *zes Pedroses*. 86) Camp de terra al lloc anomenat *Pratis*. 87) Trilla a *Moleria*. 88) Feixa a *zes Arzes*. 89) La *Cumba de auelans*. 90) Peça de terra al lloc de *ça Quintana* (1317, agost, 11: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, f. 73rv).

Del 91 al 98 (apèndix número 8). Propietats de Pere Julià. 91) Casa on no viu, àrea i farraginal. 92) Tossal sobre les esmentades cases. 93) Puig del Puig Oriol. 94) Peça de terra a ponent del seu puig. 95) Peça de terra a sota del puig. 96) Peça de terra. 97) Camp anomenat *Pratis*. 98) Terra al lloc de Fulgar (1317, agost, 11: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, ff. 73v-74v).

Del 99 al 109 (apèndix número 9). Terres i propietats de Berenguer de Font. 99) El mas Font, amb les seves pertinences i la quintana del mas d'una vessana. 100) Camp i tenedor. 101) Turó de terra cap a Serra. 102) Camp de tres vessanes al lloc de Prats. 103) Vinya al Puig de *Moleria*. 104) Terra erma a Coma Falgosa, ja esmentada en una venda entre Ramon de Brossa i Bernat, prior de Sant Vicenç de Roca, el 1265. La venda és d'un *trossum terre integre quod uocatur Coma Folgosa ... in loco uocato Pug Tufforar*. Afronta a l'est amb honor de Ramon Fort, al sud amb honor de Pereta, a l'oest amb honor de Ramon Mir i al nord amb l'alou de Sant Vicenç de Roca (ACG, Dignitats, pergami núm. 110 (1265.09.29)). 105) Camp de Feixes. 106) Un camp d'*Yla*. 107) Feixa anomenada *sa Triola*. 108) Vinya Garona. 109) Feixa de vinya de Boscho (1317, agost, 11: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, ff. 74v-75r *Tenet en Caualler*).

Del 110 al 123 (apèndix número 10). Propietats de Guillem, fill de Jaume Barbater, difunt nebot d'Arbert de Sant Julià de Ramis. 110) Casa, farraginal i àrea. 111) Camp a Goma. Aquest indret va ser esmentat el 1319 en l'establiment a Ramon Germà de dues feixes situades *in arinio Sancti Juliani de Ramis*, i que limitava a llevant amb el riu Ter i a ponent amb el Rissec *in medio illius riui Sicci*. 112) Camp de *Radio*. 113) Un altre camp de *Radio*. 114) Turó de terra anomenat Argelaguet i *es Planiol*. 115) Camp de *sa Posade*. 116) Peça de terra cap a *Furnos*. 117) Camp anomenat Vinyal. 118) Feixa Gatona. 119) Terra cap al Puig Oriol. 120) Terra cap a *Cumbam d'Olmeda*. 121) Peça de terra cap a *ça Rebeye*. 122) Quadró de terra. 123) Vinya *d'auallanis* al lloc de *s'Espigol* (1317, agost, 12: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, ff. 75r-76v).

Del 124 al 133 (apèndix número 11). Propietats de Berenguer Ponç. 124) Mig mas Ponç amb el clos, l'illa i honor proper. 125) Vinya i camp cap a

Costam. 126) Vinya i trilla a Prats. 127) Quadró de vinya. 128) Terra anomenada Vinyola. 129) Terra al lloc de *ça Rebeye*. 130) Gran tenedor de terra al lloc anomenat *Capra*. 131) Vinya i terra a *ses Arses*. Aquest indret ja va ser esmentat el 1258 quan Guillem Jaume va vendre a Bernat un erm i una vinya. La venda és d'un *heremum in quo solebat esse vinea in podio Sancti Juliani in loco qui dicitur Arzes*. Afrontava a l'est amb una vinya de Ramon Ponç i honor del clergue Bernat (comprador), al sud amb el riu Ter, a l'oest amb honor de Pere Hugó —o Hugues— (*Petri Hugonis*) i al nord amb honor de Bernat Vila (*Bernardi de Villa*) (ACG, Dignitats, pergami núm. 108 (1258.02.28)). 132) Feixa de terra en el lloc de Canal. 133) Tros de vinya (1317, agost, 11: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, ff. 76v-78r).

En una venda del 1284, Bernat de Barrera, prior de Sant Vicenç de la Roca, va vendre a Raimunda Julià, una vinya al lloc d'Arzes, que afronta a migdia amb el riu Ter. La venda és d'una vinya amb erm *in loco qui dicitur Arzes in podio Sancti Juliani*. Afrontava amb una vinya de Joan Ponç i honor que va ser del clergue Bernat de Canelles, al sud amb el riu Ter, a l'oest amb l'honor de Pere Hugues (*Petri Ugonis*) i al nord amb honor d'Arnau Vila. Aquest mateix indret també es va anomenar en una altra venda de vinya, el 1293, entre Raimunda i Joan de Ponç. La venda era d'una vinya amb erm *in loco qui dicitur Arzes in podio Sancti Juliani*. Afrontava amb una vinya de Joan Ponç (comprador i honor d'Arnau Vila), al sud amb el riu Ter, a l'oest amb honor de Ramon Hugues i al nord amb honor d'Arnau Vila (ACG, Dignitats, pergami núm. 124 (1293.08.01)).

Del 134 al 156 (apèndix número 12). Propietats de Ramon Hugues. 134) Mig mas i un clos. 135) Farraginal al costat del mas. 136) Feixa amb farraginal. 137) Trilla. 138) Feixa anomenada Pereta. 139) Terra cap a *Furnos*. 140) Feixa a *zes Pedroses*. 141) Diverses terres a *ses Mayolyes*. 142) Tenedor de terra i vinya a *Cabayles*. 143) Camp anomenat Illa. 144) Gran tenedor de terra a Prats. 145) Feixa petita de Pere Barba, situada enmig del tenedor anterior. 146) Feixa de terra cultivada i erma cap a Puig Tafurar. 147) Terra sobre el mas anomenat Quadres. 148) Petit clos sobre el mas. 149) Celler prop de l'església. 150) Camp cap al Puig Oriol. 151) Vinya cap a *Cumbam d'Olmedam*. 152) Terra erma a *Cumbam inferior*. 153) Terra cap a *Cumbam de Cruchela*. 154) Gran tenedor de terra cap a Puig Alt. 155) Terra prop de la *Cumbam de Spigol*. 156) Feixa de vinya anomenada *de Boscho* (1317, agost, 11: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, f. 78rv).

157 i 158 (apèndix número 13). Propietats capbrevades per Dolça, muller de Jaume d'Hospital de

Vilavaques. 157) Una masada amb el seu tenedor on fa temps que no hi ha casa, al lloc de Godaya. Conté una horta, una feixa, terra culta i erma, i una feixa. 158) una feixa cap a Gomà, a l'areny de l'ardiaca (1317, agost, 12: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, f. 78v).

Del 159 al 161 (apèndix número 14). Propietats de Brunissenda Trobat. 159) Casa amb dos hortets i una àrea de terra al Puig de Sant Julià de Ramis i prop de l'església. 160) Dos farraginals en un camp cap a la Font Sinnir. 161) Àrea de terra al costat de la casa (1317, agost, 11: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, ff. 78v-79v).

Del 162 al 172 (apèndix número 15). Propietats de Ramon Germà. 162) Casa a Sant Julià. 163) Illa de terra anomenada *dez Ramal*, prop de l'església. 164) Terra cap al Puig Oriol. 165) Tenedor de terra cap al puig *Taffurer*. 166) Quadre de terra cap a Serra. 167) Camp de terra. 168) Feixa de terra. 169) Casa al costat de la seva àrea. 170) Vinya d'*auellanis* cap a *Cumbas*. 171) Quadró de terra cap a *Fontem Sennir*. 172) Peça de terra cap al Puig Oriol (1317, agost, 11: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, f. 79v).

173 (apèndix número 16). Arnau Serra, domer de l'església de Sant Julià de Ramis, va reconèixer una casa per la doma a prop de l'església i dos horts contigus (1317, agost, 11: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, ff. 79v-80r).

Del 174 al 176 (apèndix número 17). Propietats de Guillem Perpinyà de Vilavaques. 174) Feixa de terra al bosc de l'ardiaca, cap a Roques Tinyoses. Aquest mateix lloc ja havia estat esmentat en l'establiment de Berenguer Català el 1300. L'establiment era d'una *feixam illius boschi et terre in qua sedet ... in parrochia Sancti Juliani de Rama in loco uocat Rochis Tineosis*. Afrontava a l'est i al sud amb *honore nobis residuo sicut terminatur* (honor de l'ardiaca), a l'oest amb feixes establertes (per l'ardiaca) a Pere Julià i al seu fill, i al nord amb camí. 175) Una peça de terra cap al Pont del Terri. 176) Un camp anomenat Comadéu (1317, agost, 11: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, ff. 80rv).

Del 177 al 179 (apèndix número 18). Propietats de Berenguer Català del Pont del Terri, a la parròquia de Sant Julià de Ramis. 177) Camp del costat del Pont del Terri. 178) Una feixa cap al bosc de l'ardiaca. 179) Tenedor de terra en el lloc de Ludries (1317, agost, 11: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, ff. 80v).

180 (apèndix número 19). Vinya i terra de Ramon Ponç de Celrà.

Al capbreu es recopilen 191 entrades, bàsicament terres i cases. Generalment, les parcel·les més petites atenyen directament els masos i les terres immediates: cases, eres, quintanes i horts per a l'autoconsum. Les més grans (camps, feixes, aigua-

lleixos i erms) presenten una dispersió més gran i, sovint, es localitzen a distàncies relativament allunyades de la casa. La tendència s'aprecia preferentment en relació amb les cases dels estadants de la sagrera. Per contra, es detecta una agrupació més gran de les terres adscrites a les propietats dels masos escampats pel terme. No obstant això, la concentració mai és prou contundent.

El nombre i l'extensió dels conreus per mas varia notablement segons la casa. Deixant de banda les terres, capbrevades o en alou, del monestir de Sant Vicenç, les explotacions més importants assenyalen dos pagesos remences: Guillem Salines i la Dolça, muller de Jaume d'Hospital. Tots dos eren batlles locals de l'ardiaca major o de Ravós. Reconeixen explícitament posseir la batllia, anomenada «de pa i beure», al capbreu: *baiulo ipsius domini comestionem que vocatur pan et beure*. El primer ho va fer pel districte del Puig de Sant Julià i, el segon, en el terme del veïnat de Vilavaques.

Guillem Salines era el primer capbrevant i el tinent de més extensió de terres a la senyoria de l'ardiaca de Sant Julià de Ramis (fig. 47). Posseïa unes 150 vessanes de terra; una quantitat notable, si es té en compte que una vessana conté 900 canes quadrades, és a dir, 2.187 metres quadrats de superfície. Tanmateix, més d'una quarta part, al voltant d'un 40 vessanes o més, eren erms de la muntanya i dels aiguallaixos de l'areny, vora els rius Ter i Terri. Tot i això, devia superar amb escreix les 100 vessanes de terra plenament productiva. Amb aquestes dades, la hipotètica correlació directa entre l'extensió de terres i l'obtenció de la batllia sembla un argument raonablement convincent. I més encara, davant l'anàlisi comparativa amb les xifres deduïbles de les altres famílies pageses de Sant Julià. A tall d'exemple, s'han analitzat i comptabilitzat les terres de quatre dels caps de família del Puig de Sant Julià: Pere Barba i Ramon Germà, amb la llar ubicada a la sagrera, i Berenguer Font i Berenguer Ponç en sengles masos establerts al pla estès al nord-est de la muntanya (fig. 48 i 49).

Cap de família pagesa	Núm. de peces amb mas inclòs	Núm. de vessanes
Pere Barba	8	72
Ramon Germà	11	32,5
Berenguer Font	11	47
Berenguer Ponç	10	69

Figura 48. Taula del nombre total de finques per família amb la casa o mas inclòs i l'extensió total del nombre de vessanes a partir del capbreu del 1317.

Cal advertir que les xifres expressades a la taula són aproximades. Pere Barba, per exemple, tenia una àmplia extensió de 30 vessanes de terra vora el riu Terri. Probablement, no totes eren conreables, ja que un mínim de 10 quedaven arran del riu; una zona presumiblement inundable o d'aiguallaixos. Precisament, Pere Barba és un dels afectats per la prestació de llenyar a favor de l'ardiaca en els vorals del riu. També posseïa dues finques a l'abrupte vessant de ponent del Puig. Una era una feixa de vinya i l'altra possiblement un erm.

Un aspecte que no pot reflectir el capbreu és la rendibilitat de la terra. No devia ser el mateix una feixa de rocam al rost abrupte i poc accessible de la muntanya, que un camp planer dels vessants més amables o del pla. Són circumstàncies que indubtablement devien incidir en la valoració d'una determinada peça de terra, més enllà de l'extensió.

Malgrat els imponderables, l'estudi del capbreu mostra una societat pagesa amb explotacions de diversa magnitud, però acotades entre les 30 i les 70 vessanes per casa o mas. Cal reconèixer que alguns pagesos computen propietats clarament per sota d'aquesta forquilla. És el cas de Jaume Barbater, amb 21,5 vessanes comptabilitzades. Convé advertir, però, que no s'han pogut localitzar totes les finques capbrevades per ell i, en conseqüència, no s'han inclòs en el còmput. Així, amb aquest benentès, l'extensió de les terres d'en Barbater podrien arribar, pel cap baix, a les 30 o 35 vessanes.

Dins la comunitat, excel·lia una família, la de Guillem Salines. La seva propietat, amb 100 vessanes de terra conreable i 50 vessanes més d'erms, superava per més del doble la mitjana. No pot sorprendre a ningú que fos l'obtenció de la batllia local en mans de l'ardiaca.

Tots els capbreus medievals segueixen unes fórmules estereotipades i repetitives que, a vegades, amaguen petits detalls singulars que es presenten a cada població. En el cas del capbreu de Sant Julià de Ramis, a part del que s'ha comentat amb anterioritat, ja prou singular, hi ha un detall que fins ara sembla únic en comparació amb els capbreus senyorials de les comarques gironines. Es tracta de la prestació de la llet del bestiar d'algunes cases del terme. Segons documents anteriors, com el ban dictat pel paborde del mes de maig el 1251 als habitants de la vila d'Olivars i de Vilavaques, sabem que als masos del terme hi havia bous, ases, porcs i ovelles. I de les ovelles, alguns masos, en feien formatges: el 1317, Berenguer Ponç, Ramon Hugues i Berenguer Font prestaven *in medio unum càseum si habet oues*.

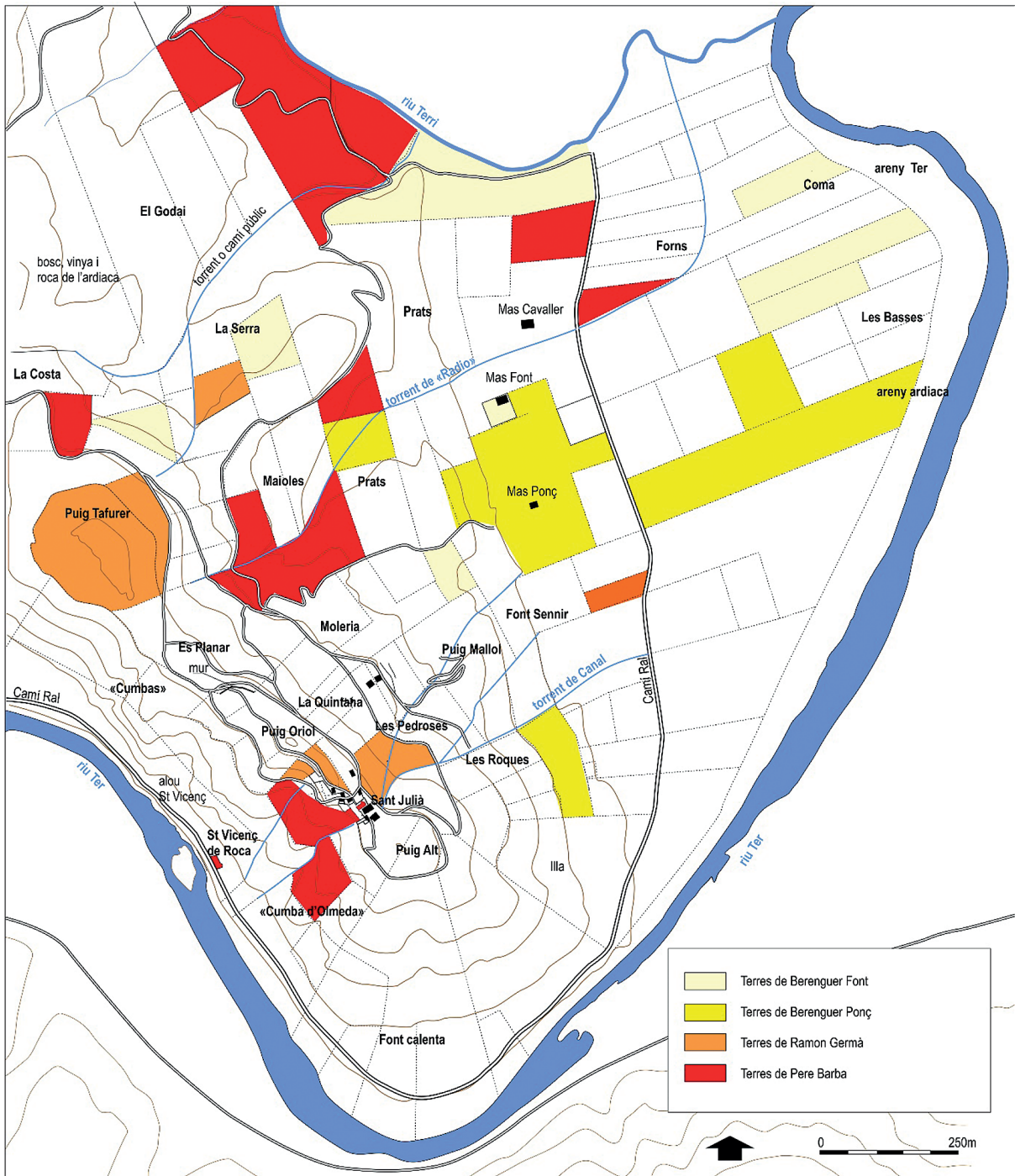

Figura 49. Mapa de les terres de cinc cases o masos en el capbreu del 1317.

Segurament, la llet esmentada en el capbreu del 1317 procedeix majoritàriament de les ovelles de cada casa. Guillem Salines, Pere Barba i Arnau Viladamont reconeixen prestar *lac uniu diey quolibet anno in festo Pasce usque ad festum Pentecostes*, mentre que Berenguer Font, Ramon Hugues i Berenguer Ponç pagaven *uno mane Totum lac sui bestiarum* entre les mateixes festes anteriors. És a dir, l'ardiaca obtenia tota la llet del bestiar de sis masos entre Pasqua i Pentecosta. Si ho repartia bé, en podia tenir per totes les setmanes del període. Entenem que cada tinent de mas pagava una única vegada, entre aquestes festes, tota la llet que obtenia munyint el bestiar durant un matí.

Activitats agràries complementàries

Les referències a diversos espais del Puig de Sant Julià i del seu entorn immediat plantegen una sèrie d'activitats que complementaven l'economia essencialment agrària del terme de Sant Julià de Ramis.

- **Aigualleixos del Ter.** (Corresponen a les capbreuacions del final del llibre: núm. 3, 9 i 12). L'any 1317, diversos parroquians de Sant Julià, entre ells Berenguer Font, Ramon Hugues i Pere Barba, reconeixen prestar un servei en treball per a l'ardiaca de Ravós: *congregare lignea sui aygualex fluminis de Teer*. Cal afegir-hi Pere Julià i Arnau de Viladavall, que, amb altres paraules, feien el mateix: prestaven una *lignatam... in arenio ipsius domini archidiaconi*. S'entén que l'aigualleix pertanyia a l'ardiaca, senyor del terme, i que ell tenia dret a la llenya que els aiguats hi deixaven arraconada. De manera semblant, també obtenia *crura bovis vel vache dirute*, és a dir, unes cuixes del bestiar gros arrossegat per les riuades. Cal dir que la prestació corresponia tant als pagesos dels masos —*rustici*— com als treballadors i jornalers —*bracerii*—. Aquesta servitud es va mantenir fins al final de l'edat mitjana: el 1423, quan l'ardiaca de Besalú va establir els masos Barba i Mir, units, es va recordar que calia prestar la servitud de congregar la llenya *de alluvione seu aygualex rivi Ticeris* (ACG Dignitats, pergami núm. 231 (1423.10.06)). Sovint, aquesta llenya es devia utilitzar per a la construcció: el 1424, el paborde de Sant Martí Sacosta, que també era el prior de Sant Vicenç de Roca, va reconèixer haver agafat unes *trabes sive bigues ... ex alluvino sive aygualex aque rivi Ticeris* de just al davant

de les cases de la capella de Sant Vicenç. Ell les havia agafat, però l'ardiaca de Ravós li'n demanava el permís i l'autorització (ACG, Dignitats, pergami núm. 232 (1424.08.14)).

- **Barca.** No s'esmentava cap pas de barca a sobre el Ter entre el Puig de Sant Julià i Celrà, però és probable que hi fos. L'any 1317, Ramon Ponç, de Celrà, posseïa una vinya al terme de Sant Julià de Ramis, sota el domini de l'ardiaca de Ravós, en mig de terres del mas Hospital de Vilavaques, Berenguer Font, Berenguer Ponç i Ramon Agut. Per arribar de Celrà a Sant Julià, devia haver de travessar sovint el riu Ter. Segons una sentència judicial del 1304, l'ardiaca de Ravós va acceptar que el límit parroquial entre Celrà i Sant Julià de Ramis fos el mig del curs del riu Ter. La disputa que tenia amb dos habitants de Celrà que gestionaven el molí de s'Amfós i el monar que hi conduïa l'aigua va permetre-li assegurar-se els drets sobre tots els aprofitaments de l'aigua del Ter que pertocaven al terme de Sant Julià, des del riu Terri, a llevant, fins al lloc de Font Calent, a ponent, —*a parte orientis loco quod rivus aque Sterrie flumini aque Ticeris unidentur usque ad locum qui dicitur Font Calent versus occidentem*—. Així, per a la resclosa que pretenien reconstruir per al monar de s'Amfós, que tocava, en part, al terme de Sant Julià, va caldre l'autorització de l'ardiaca: se'ls va permetre fer una resclosa i un cabiac a la riba del Ter, del costat de Sant Julià i de la Roca Gran, sota el peu de la muntanya de Sant Julià —*a quadam Ruppe Magna que est juxta pedem montis de Sancto Iuliano*—, però no des de la Roca fins als molins de Cabra.
- **Pont sobre el riu Terri.** Un punt clau per a les comunicacions en el terme de Sant Julià de Ramis era el pont que permetia travessar el riu Terri cap a Medinyà. El 1260, es va esmentar una feixa de terra que Jaume Novell de Vilavaques va vendre a Berenguer Ferrer i que limitava al sud amb el *campo de Ponte*, que pertanyia a Berenguer de Medinyà, i, a ponent, amb el riu Terri. Aquesta notícia certificava que la parròquia de Sant Julià de Ramis s'estenia a llevant del riu Terri. El 1279, Arnau Vila va vendre a Arnau del Pont del Terri el camp situat al lloc de Granollers, situat al costat del riu Terri i *iuxta pontem de Sterria*. Finalment, el 1317, Guillem Perpinyà de Vilavaques tenia, sota el domini de l'ardiaca de Ravós, una peça de terra situada al *capud pontis des Terria*, que limitava, a llevant, amb el lloc del riu Terri i, a ponent, amb la Font de Cavallera —*in fonte vocato de Cavallere*.

- **Camins de les vinyes al celler de l'ardiaca.** Segons les declaracions efectuades en el capbreu del 1317, els pagesos de Sant Julià de Ramis que depenien de l'ardiaca de Ravós havien de prestar alguns serveis en treball en terres de l'ardiaca (fig. 50). Això permet descobrir algunes activitats econòmiques que implicaven desplaçaments dels pagesos a l'interior del terme de Sant Julià:
  - Vinya de l'ardiaca. Alguns pagesos prestaven el servei de cavada i de podada *in vinea dicti domini ardiaconi*. Es tracta de dues tasques dutes a terme durant l'hivern per tal de preparar la collita del raïm. En el moment de la verema, acudien a la mateixa vinya del senyor per realitzar la *manedam ad colligendum racemos* o *ad vindimiandum*.
  - Celler de l'ardiaca. Un cop acabada la verema, calia transportar el raïm cap al celler que l'ardiaca tenia a prop de l'església parroquial de Sant Julià. El servei s'anomenava la *traginam, portatam* o *tiratam racemorum ad Sanctum Julianum*. En un cas, s'especificava que la tragina anava *de vinea archidiaconi ad cellarium Sancti Juliani*.
- **Camins cap a Girona i Ravós.** En les declaracions d'alguns pagesos de Sant Julià, l'any 1317, s'especificaven alguns serveis executats fora del terme parroquial per al seu senyor, l'ardiaca de Ravós (fig. 51). Arnau de Viladamont, Ramon Hugues, Arnau de Viladavall, Pere Barba i, probablement també, Guillem Salines, havien de prestar cadascun *unam traginam bladi apud Gerundam, si habet bestiam asininam*. Segurament, caldria afegir-hi Berenguer Font, que era l'únic pagès de Sant Julià que prestava *unam traginam apud Ravons*. Potser es tractava d'un error del copista del capbreu.

Ara bé, és cert que els pagesos també havien d'acudir a Ravós del Terri, on l'ardiaca tenia el centre del seu domini, per col·laborar en algunes tasques col·lectives. D'una banda, en el moment de llaurar els camps, prestaven una *jovam*. De l'altra, després de la collita dels cereals, prestaven el servei de *batudam*. Cal especificar que Pere Julià prestava una jova a la vinya de l'ardiaca a Ravós, però potser es tractava d'un altre error del copista.

Declarant	Cavades	Podades	Manedes	Tirades
Arnau de Viladamont	1	1	1	1
Pere Julià		1	1	
Berenguer Font	1	1	2	
Ramon Hugues	1	1	1	1
Guillem Salines		1	1	1
Ramon Mir		1	1	
Pere Barba	1	1	[1]	1
Arnau de Viladavall	1	1	1	1
TOTAL	5	8	9	5

Figura 50. Prestacions en treball dels homes de l'ardiaca de Ravós a Sant Julià (1317).

Declarant	A Ravós del Terri		A Girona
	Batudes	Joves	Tragines
Arnau de Viladamont	1	1	1
Pere Julià		1	
Berenguer Font	1	1	[1]
Ramon Hugues	1	1	1
Guillem Salines	1	1	1
Pere Barba		1	1
Arnau de Viladavall			1
TOTAL	4	6	6

Figura 51. Serveis de treball i transport fora de Sant Julià de Ramis per part dels homes de l'ardiaca de Ravós (1317).

CONCLUSIONS

Les pervivències del passat no s'acaben d'esborrar mai. L'elecció de l'emplaçament de l'església de Sant Julià de Ramis, a la part superior de la muntanya de Sant Julià, que encaixona el curs del riu Ter al Congost, no va ser, probablement, el resultat d'una tria lliure sense cap condicionant previ. Al contrari, l'existència del *castellum* visigòtic a uns 300 metres —construït, al seu torn, a sobre d'un poblat ibèric que els romans van fer tancar— va fer que es construís un conjunt de cases visigodes i, probablement, una capella a sota la capçalera romànica de l'església actual dels Sants Metges, que era la seu medieval de la parròquia de Sant Julià de Ramis. Al seu costat, hi havia un cementiri datat del segle VIII.

Després de la conquesta carolíngia de la ciutat de Girona, el *castellum* visigòtic va quedar destruït i abandonat —el topònim *Castellum Fractum* degué néixer en aquell moment—, mentre que l'església ja existent va adoptar el topònim, sembla que d'origen musulmà, *Rami* per distingir-se d'altres temples anomenats Sant Julià. En efecte, la població no va desaparèixer d'aquest indret, sinó que, al contrari, va créixer fins al punt que a mitjan segle X ja devia existir un temple renovat dedicat a Sant Julià de Ramis, que devia esdevenir el centre de la parròquia de Sant Julià de Ramis sobre la qual algú devia cobrar el delme de les produccions agrícoles i ramaderes. No sabem de qui es tractava aleshores, però sí que des del 1072 eren els canonges de la seu de Girona, a diferència del que passava a Medinyà, que el cobraven uns cavallers.

La imposició del delme i del marc parroquial no va eliminar les unitats de poblament anteriors, és a dir, les vil·les i els vilars, sinó que les va transformar en els veïnats de Granollers, Olivars, Vilavaques, Garriga i Montagut, formats per un grup de masos cadascun.

En canvi, el centre de la parròquia es va consolidar amb la constitució d'una sagrera situada a l'entorn proper del temple romànic de Sant Julià de Ramis i formada per *mansiones*, *sacrarios* i *curtilios*, a part del cementiri parroquial ja existent. La documentació de finals del segle XIII i, sobretot, el capbreu del 1317 constaten l'existència de vincles entre les cases de la sagrera i els masos del terme, tal com succeïa al Rosselló i a les comarques de l'interior del bisbat de Girona. A més, l'existència d'un celler de Sant Julià a sobre el cementiri i de la casa de l'ardiaca (*stadium archidiaconi*), edifici similar a les cases fortes coetànies de les nissagues de cavallers, permet entendre la funció de recaptació de rendes —delme, tasca, etc.— que exercia el centre de la parròquia de Sant Julià de Ramis. Les poques notícies conservades entre els segles XI i XIII impedeixen entendre bé les fases de la doble evolució que es produeix arreu del món rural de la Catalunya vella: d'una banda, la fragmentació de vil·les i vilars altmedievals en masos aïllats a l'interior de la parròquia i, de l'altra, la concentració de cases i rendes al voltant de l'església parroquial i, en concret, en una casa forta propietat dels canonges de la seu de Girona, que acaba essent ocupada permanentment per la família pagesa que exercia el càrrec de batlle local, els Salines. En canvi, l'existència de dades arqueològiques d'aquest període aporten un exemple concret de les transformacions de l'espai central de la parròquia i de la seva relació amb els canvis ocorreguts en l'estructuració del territori rural de la parròquia.

Finalment, el coneixement precís de l'evolució de cadascun dels habitatges del nucli de Sant Julià de Ramis a partir de mitjan segle XIV fins a la fi de l'època moderna obre la porta a una recerca sobre els efectes concrets de les epidèmies i de la crisi de la baixa edat mitjana en aquest indret.

BIBLIOGRAFIA I DOCUMENTS

- Alberch, X., Burch, J., Coromina, N., Prat, M. i Sagrera, J. (2022). *El mas Llorens de Salt. Estudi d'una família pagesa i el seu mas al pla de Salt (segles XIII–XVII)*. Documenta Universitària. (Estudis arqueològics, 15).
- Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA). *Monacals d'Hisenda*, vol. 393. *Capbreu de les possessions de l'ardiaca de la seu de Girona al terme del castell de Ravós* (1317). Declaracions d'Arnau de Viladamont (ff. 69v–71r, 22.07.1317), Guillem Perpinyà de Vilavaques (ff. 79v–80r, 11.08.1317), Pere Julià (f. 73rv, 11.08.1317), Berenguer Font (ff. 73v–74v, 11.08.1317), Ramon Hugues (ff. 76v–78r, 11.08.1317), Ramon Ponç de Celrà (f. 80v, 11.08.1317), Guillem, fill del difunt Guillem Salines (ff. 66v–68r, 12.08.1317), Ramon Mir (f. 68rv, 12.08.1317), Pere Barba (ff. 68v–69v, 12.08.1317) i Arnau Viladavall (ff. 72r–73r, 12.08.1317).
- Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA). *Monacals, Sant Pere de Galligants*. Rotlle 26, pergamins núm. 6 (30.05.1233), 4 (23.07.1254) i 15 (20.05.1343); rotlle 27, pergamins núm. 4b (29.06.1217), 4a (04.07.1222), 2 (08.06.1234), 3 (13.02.1247), 5 (19.05.1258), 10 (26.12.1278), 8 (29.10.1280), 16–17 (12.02.1285), 12 (21.11.1289), 11 (30.03.1290), 1 (13.03.1297), 18 (13.01.1306), 19 (03.03.1307) i 7 (30.05.1333); rotlle 28, pergamins núm. 14 (24.08.1254), 10 (11.08.1268), 1 (16.01.1272), 13 (01.11.1277), 3 (15.08.1280), 12 (19.05.1281), 9 (23.01.1294), 17 (03.09.1299), 15 (30.06.1311), 23 (01.04.1322), 22 (09.06.1322) i 20 (15.05.1345); i rotlle 47, pergami núm. 4 (29.06.1232).
- Correspondència amb Mallorca (2013), núm. 188, 196, 219, 225, 228, 254, 277, 278, 300, 335, 347, 376, 385, 393, 396, 401, 423, 424, 444, 448, 473, 514 i 522.
- Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA). *Monacals, Sant Miquel de Fluvià*. Rotlle 5, pergami núm. 4 (27.10.1283). Correspondència amb Mallorca (2013), núm. 417.
- Arxiu Capitular de Girona (ACG). Pergamins núm. 79 (14.06.1072), 516 (07.10.1194), 734 (07.04.1215), 889a (22.10.1226), 1067 (11.12.1238), 1261 (23.01.1250), [no catalogat] (20.06.1251), 1495 (06.08.1260), 1499 (28.10.1260), 1579 (13.12.1263), 1670 (29.09.1267), 1880 (23.10.1276), 1963 (04.10.1279), 1989 (10.10.1280), 2112 (10.01.1287), 2294 (20.04.1295) i 2346 (25.01.1297). Correspondència amb Martí (1997), núm. 346 i 403.
- Arxiu Capitular de Girona (ACG). *Dignitats*. Pergamins núm. 111 (07.08.1269), 119 (07.09.1284), 131 (11.09.1304), 135 (11.06.1310), 231 (06.10.1423) i 232 (14.08.1424).
- Arxiu Diocesà de Girona (ADG). *Almoina del Pa*. Pergamins núm. 7619 (12.12.1277), 3836 (10.05.1278), 4592 (09.07.1304), 1697 (05.02.1343), 4593 (05.02.1343), 1698 (01.04.1343) i 7485 (04.07.1391).
- Arxiu Diocesà de Girona (ADG). *Sant Feliu de Girona. Pabordia de Xungla*. Document núm. 236 (08.09.1235); pergamins núm. 149 (07.12.1261), 191 (24.04.1271), 199 (01.08.1273), 215 (16.11.1277), 237 (05.11.1286), 307 (18.02.1295) i 376 (18.02.1307).

- Arxiu Diocesà de Girona (ADG). *Lletres*. Vol. U-2, f. 147v (09.05.1326); vol. U-7, f. 9v (18.09.1339); vol. U-57, f. 166rv (31.05.1368).
- Arxiu Diocesà de Girona (ADG). *Notularum*. Vol. G-10, ff. 29v–30r (05.04.1335).
- Arxiu Diocesà de Girona (ADG). *Llibre Verd dels Feus* (1362–1371). Correspondència amb Mallorca (2011b), núm. 41.
- Arxiu Diocesà de Girona (ADG). *Mitra*. Calaix 5, vol. 24, ff. 66v–67r (18.09.1282). Correspondència amb Mallorca (2013), núm. 408.
- Burch, J., Sagrera, J. i Vivo, J. (2012). Poblat ibèric i *castellum* de Sant Julià de Ramis. Dins *Onzenes Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona* (pp. 605–608). Universitat de Girona; Generalitat de Catalunya; Museu d'Arqueologia de Catalunya-Girona.
- Burch, J., Sagrera, J. i Vivo, J. (2014). La muntanya de Sant Julià de Ramis: El cementiri vell. Dins *Dotzenes Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona* (pp. 573–578). Universitat de Girona; Generalitat de Catalunya; Museu d'Arqueologia de Catalunya-Girona.
- Burch, J., Coromina, N., Sagrera, J. i Vivo, J. (2016). La muntanya de Sant Julià de Ramis (el Gironès). El sector de l'antic cementiri parroquial. Campanyes de 2014 i 2015. Dins *Tretzenes Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona* (pp. 145–153). Universitat de Girona; Generalitat de Catalunya; Museu d'Arqueologia de Catalunya-Girona.
- Burch, J., Coromina, N., Sagrera, J. i Vivo, J. (2018). Poblat ibèric i *castellum* de Sant Julià de Ramis (el Gironès). El sector del vell cementiri parroquial. Campanyes de 2016 i 2017. Dins *Catorzenes Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona* (pp. 369–385). Universitat de Girona; Generalitat de Catalunya; Museu d'Arqueologia de Catalunya-Girona.
- Burch, J., Coromina, N., Sagrera, J. i Vivo, J. (2020). Excavacions a la muntanya de Sant Julià de Ramis. Dins J. Burch, R. Buxó, J. Frigola, M. Fuertes, S. Manzano i M. Mataró (eds.), *Quinzenes Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona* (pp. 259–263). Universitat de Girona; Generalitat de Catalunya; Museu d'Arqueologia de Catalunya-Girona.
- Burch, J., Coromina, N., Sagrera, J. i Vivo, J. (2022). Poblat ibèric i *castellum* (Sant Julià de Ramis, el Gironès). Dins J. Burch, R. Buxó, J. Frigola, M. Fuertes i M. Mataró (eds.), *Setzenes Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona* (pp. 202–205). Universitat de Girona; Generalitat de Catalunya; Museu d'Arqueologia de Catalunya-Girona.
- Burch, J., Coromina, N., Sagrera, J. i Vivo, J. (2024). Intervencions al poblat ibèric i *castellum* de Sant Julià de Ramis (2022–2023). Dins J. Burch, F. Codina, R. Buxó, J. Frigola, M. Fuertes i M. Mataró (eds.), *Dissetenes Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona* (pp. 151–154). Universitat de Girona; Generalitat de Catalunya; Museu d'Arqueologia de Catalunya-Girona.
- Burch, J., Garcia, G., Nolla, J. M., Palahí, Ll., Sagrera, J., Sureda, M., Vivó, D. i Miquel, I. (2006). *El castellum. Excavacions arqueològiques a la muntanya de Sant Julià de Ramis* (vol. 2). Ajuntament de Sant Julià de Ramis; Universitat de Girona.
- Canal, J., Canal, E., Nolla, J. M. i Sagrera, J. (2004). *Girona, de Carlemany al feudalisme (785–1057). El trànsit de la ciutat antiga a l'època medieval (II)*. Ajuntament de Girona. (Col·lecció Història urbana de Girona. Reconstrucció cartogràfica, 6).
- Capdevila, C. (2015). *La devoció del Roser a la diòcesi de Girona del segle XVI al XIX: confraries i imatges* (tesi doctoral). Universitat Autònoma de Barcelona.
- Codina, F., Palahí, Ll., Prat, M. i Sagrera, J. (2017). *La Torre Desvern de Celrà: la història de la casa forta medieval a través de l'arqueologia*. Documenta Universitària. (Estudis arqueològics, 10).
- Fumal, M. À. i Sagrera, J. (2022). *La pedra de Girona. L'esplendor del marbre blau*. Brau Edicions.
- Mallorquí, E. (2009). Els veïnats: orígens i evolució d'una demarcació territorial a l'interior de les parròquies del bisbat de Girona, segles X–XIV. Dins J. Bolòs i E. Vicedo (eds.), *Poblament, territori i història rural. VI Congrés sobre Sistemes Agraris, Organització Social i Poder Local* (pp. 363–396). Institut d'Estudis Ilerdencs.
- Mallorquí, E. (2011a). *Parròquia i societat rural al bisbat de Girona, segles XIII–XIV*. Fundació Noguera. (Col·lecció Estudis, 59).
- Mallorquí, E. (2011b). *El Llibre Verd del bisbe de Girona (1362–1371). El delme i l'estructura feudal de la diòcesi de Girona al segle XIV*. Diputació de Girona. (Col·lecció Francesc Eiximenis, 13).
- Mallorquí, E. (2013). *Col·lecció diplomàtica de Sant Pere de Galligants (911–1300)*. Fundació Noguera. (Col·lecció Diplomataris, 64–65).
- Mallorquí, E. (2017). Novals i conreu de nous productes agraris al bisbat de Girona, segles XIII–XIV. *Estudis d'Història Agrària*, 28, 65–87.
- Marquès, J. M. (1993). *Cartoral dit de Carlemany, del bisbe de Girona (segles IX–XIV)*. Fundació Noguera. (Col·lecció Diplomataris, 1–2).
- Martí, R. (1997). *Col·lecció diplomàtica de la seu de Girona (817–1100)*. Fundació Noguera. (Col·lecció Diplomataris, 13).

- Montalban, C. (1996). L'església romànica dels Sants Metges (Sant Julià de Ramis). Dins *III Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona* (pp. 257–263). Universitat de Girona; Generalitat de Catalunya; Museu d'Arqueologia de Catalunya.
- Oliva, M. (1949). Más hallazgos en la cueva de “Can Sant Vicens”. *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 4, 254–256.
- Pladevall, A. (2003). Les cases fortes. Dins A. Pladevall (dir.), *L'art gòtic a Catalunya. Arquitectura III. Dels palaus a les masies* (pp. 269–271). Enciclopèdia Catalana.
- Ribas, A., Pujolràs, P. i Canals, M. (2019). *Sant Julià de Ramis*. Diputació de Girona; Obra Social “la Caixa”. (*Quaderns de la Revista de Girona*, 203).
- Sala, R. i Cabañas, A. (1990). *El Congost al paleolític: cent anys d'arqueologia a Sant Julià de Ramis*. Ajuntament de Sant Julià de Ramis.

APÈNDIX

CAPBREU DE LES POSSESSIONS DE L'ARDIACA DE LA SEU DE GIRONA AL TERME DEL CASTELL DE RAVÓS (1317)

Al segle XIV, l'ardiac de Girona era el senyor del castell de Ravós del Terri, per la qual cosa normalment era conegut com a ardiaca de Ravós. L'agost del 1317, l'ardiac Ramon de Vilaric va fer capbrevar tots els dominis vinculats al castell de Ravós, repartits per les parròquies de Sant Cugat de Ravós, Sant Martí de la Mota, Santa Llogaia del Terri, Sant Andreu del Terri, Sant Miquel de Palol de Revardit, Sant Martí de Riudellots de la Creu i Sant Julià de Ramis. Se'n conserven diversos manuscrits:

- ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 381. És l'exemplar més antic dels capbreus de l'ardiac de Ravós, però no conté les declaracions corresponents a Sant Julià de Ramis.
- ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393. Hi ha la còpia de les capbreuacions de tots els declarants amb drets a les parròquies abans esmentades. Les de Sant Julià de Ramis es troben entre els folis 66v-80v i són les que hem transcrit a continuació.
- ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 384. Es tracta d'una còpia posterior amb les declaracions corresponents a Sant Julià de Ramis, enmig d'altres documents relatius a aquesta parròquia.
- ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 402. Es tracta d'una còpia posterior amb les declaracions corresponents a Santa Llogaia del Terri, enmig d'altres documents relatius a aquesta parròquia.

Criteris de transcripció:

- El text es disposa a línia tirada, separant en paràgrafs independents cada possessió o dret declarat en el capbreu i també les clàusules finals amb la data i els testimonis de la declaració.
- Per identificar els declarants i els béns declarats, els destaquem en negreta al text i amb un número al marge dret, que utilitzem en el text i en les representacions gràfiques en el treball.
- Se segueixen els criteris actuals en matèria de puntuació i ús de majúscules i minúscules.
- Es respecten les consonants dobles al mig de la paraula.
- Les abreviatures han estat desenvolupades sense assenyalar les lletres reemplaçades.
- El claudàtor [ ] indica les paraules o lletres de lectura dubtosa, les que s'han afegit al damunt de la línia i aquelles que, a causa del mal estat de l'original, requereixen una interpretació.

- El text escrit en cursiva i entre claudàtors correspon al que ha estat escrit per una mà posterior.
- Amb els parèntesis oblics < > s'assenyalen els errors i les mancances de l'escrivà, que afecten lletres, síl·labes o paraules senceres.
- Encara que el text del capbreu sigui en llatí, conté moltes paraules, generalment antropònims i topònims, escrites en català. Les marquem en cursiva.
- El punt volat · indica les elisions que actualment no tenen representació gràfica i les aglutinacions de paraules amb la pèrdua d'un element de la segona.
- Al capdamunt de cada declaració, hi figura un número d'ordre, que coincideix amb la disposició de les declaracions al manuscrit. La data en què va ser signada cada declaració s'expressa en anys, mesos i dies, segons el còmput actual.
- El regest conté un resum en català del contingut de la declaració, especificant la persona que capbrevava, el lloc on residia i el senyor pel qual tenia terres i a qui prestava drets. A continuació, figuren les dades arxivístiques de les declaracions i les pàgines on es troben.

1

1317, agost, 12

Guillem, fill del difunt Guillem de Salines, de la parròquia de Sant Julià de Ramis, reconeix a Ramon de Vilaric, ardiaca de la seu de Girona, que és home propi seu juntament amb la seva família, que té per ell el mas Salines i que li presta diversos drets i censos. També reconeix tenir el clos, diversos camps, puigs i terres ermes, honors, horts, una feixa i un tros de terra pel mateix senyor i prestar-li els agrers corresponents.

a. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, f. 66v-68r.

b. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 384.

[*Mansus proprius*]

Nouerint uniuersi quod **Guillelmus, filius quondam Guillelmi de Salinis, parrochie Sancti Juliani de Ramis**, prestito juramento, dixit et recognouit quod ipse et uxor sua et infantes sui sunt homines proprii et solidi domini Raymundi de Villaricho, archidiaconi ecclesie Gerundensi, et tenet pro eo **mansum** suum **de Salinis** cum suis pertinenciis et tenedonibus omnibus et singulis que sunt in dicta parrochia. Et habet ibi intratas et exitas et redempciones hominum et mulierum et exorquias et intestias et omnia que pertinet ad directum dominium.

Et prestat et facit ei census annualiter ·vi· solidos et duos denarios barchinonenses de terno, scilicet in festo Sancti Felicis ·iii· solidos et quatuor denarios et unum anserem; et in festo Natalis Domini tres solidos minus duobus denariis et unum par gallinarum; in festo Omnium Sanctorum unum par caponum.

Item baiulo ipsius domini comestionem que vocatur *pan e beure*.

Item in junio ·iii· medias quarteriatas cibate ad mensuram Gerunde et unum cofinum de racemis in mense augusti et unam migeriam vini de primo *trescol*.

Et prestat lac unius diey quolibet anno in festo Pasce usque ad festum Pentecostem et unam jouam et unam batudam et unam traginam

et unam manedam ad colligendum racemos et unam potatam et unam traginam de vinea archidiaconi ad cellarium Sancti Juliani.	3
Hee sunt terre et pertinencie pro eo tenet, scilicet clausus et campus de Columbario et totus honor in quo sedet mansus , de quibus prestat duas taschas de pane et de vino.	4
Item quidam campus vocatus de Porciis, qui affrontatur a meridie in flumine Ticeris; a circio et ab occidente in honore prioris Sancti Vincencii de Rupe. De isto campo prestat tascham et mediam.	5A 5B
Item ibidem alius campus vocatus de Rupibus, de quo prestat similiter, et est modo ibi trilea . Et affrontatur ab oriente in rupibus; a meridie in honor Sancti Vincencii.	6
Item ad Planum alius campus vocatus Rotundus. Et affrontatur ab oriente, meridie et a circio in honore dicti prioris Sancti Vincencii; ab occidente in campo suo vocato de Plano. De isto prestat ·II· taschas et sunt	7
·III· pariliatas.	8
Item dictus campus de Plano magnus et longus. Et affrontatur ab oriente in honore dicti prioris; ab occidente in camino regali. De toto isto prestat tascham et mediam.	
Item alius campus de Condomina, quem pater [suus] adoptavit ab archidiacono de Auinione. Et facit inde ·III· migerias frumenti canonicalis ad rectam mensuram Gerunde et ·III· migerias ordey ad eandem mensuram pro censu et agrariis. Et affrontatur ab occidente in honore dicti prioris.	9
Item ibidem quidam magnus podius et tenedo herema que vocatur <i>Mantesa</i> . Et affrontatur ab oriente in aliis honoribus suis; ab oc- cidente in dicto campo qui fuit archidiaconi; et a meridie in torrente de Canali. De ista tenedone debent prestare tascham et mediam.	10 11
Item ibidem quedam magna tenedo terre hereme que vocatur <i>ça Mayola</i> . Et affrontatur ab oriente in honore Berengarii Poncii; ab occidente in nemore archidiaconi. Et prestat inde sibi unam tascham.	12
Item ibidem alia terra herema que vocatur <i>Eniola</i> . Et affrontatur ab ori- ente in honore Guillelme Trobate; ab occidente in dictis possessionibus suis.	13
Item quedam magna tenedo terre hereme et culte ad Serram. Et affrontatur ab oriente in terris mansi de Hospitali et Raymundi Germani et Berengarii de Fonte. De ista prestat unam tascham. Et affrontatur ab occidente in terris Raymundi Mir et Berengarii de Fonte et Petri Barbe.	14
Item quedam terra que vocatur <i>Yla</i> . Et affrontatur ab oriente et a circio in alueo des Terria; ab occidente in terra Berengarii de Fonte. De ista prestat dicto domino archidiacono mediam tascham et sibi ipsi aliam mediam tascham.	15
Item quidam magnus campus ad <i>Ylam</i> de Radio. Et affrontatur ab oriente in arenio Ticeris; ab occidente et a meridie in terra Berengarii de Fonte. De isto prestat duas taschas.	16
Item quidam clausus apud Sanctum Julianum in quo erant domus antiquitus. Et affrontatur ab oriente in carraria publica; ab occidente in honore Berengarii Poncii. De isto prestat tascham et mediam, excepta quadam particela ipsius versus circium de qua non prestat agrarium.	17
Item ibidem quidam ortus in quo sunt oliue . Et affrontatur ab oriente in quintana Arnaldi de Villa; a meridie in ortallo altaris Sancti Juliani. De quo orto nulla prestat agraria.	18
Item apud Podium Altum quedam magna tenedo , que affrontatur ab oriente in honore Raymundi Vgues; a meridie in flumine Ticeris. De ista prestat tascham et mediam.	19
Item ibidem quidam honor quem ipse et Berengarius Poncii habent et tenent simul pro indiuiso. Et affrontatur ab oriente in honore Petri Barbe; ab occidente in flumine Ticeris. De isto prestat tascham et mediam.	20

Item quedam **campum heremum**, quem ipse et dictus prior Sancti Vincencii tenent pro dicto domino archidiacono apud Fontem [*Sennir*]. Et affrontatur ab oriente in honore Arnaldi de Villa, ab occidente in alodiis dicti prioris, de isto prestat tascham. 21

Item ibidem quidam **magnus honor** vocatus *dez Planar*. Et affrontatur ab oriente in terris Jacobi de Barba Veteris et Arnaldi de Ulla; a meridie in muro; ab occidente in roqueto et costa domini archidiaconi. Et de isto prestat unam tascham. 22

Item ipse et prior tenent pro dicto domino archidiacono simul pro indiuiso quandam **terram heremam** apud Fontem *Calent*. Et affrontatur ab oriente in flumine Ticeris; a circio in honore eiusdem Guillelmi. Et dant inde domino archidiacono antedicto tascham et mediam. 23

Item ipse Guillelmus et mansus de Hospitali habent et tenent simul pro indiuiso apud *Goday* unam **fexiam terre**. Et affrontatur ab oriente in honore dicti Guillelmi; et ab omnibus aliis partibus in honore dicti mansi de Hospitali. Et inde prestat domino archidiacono unam tascham.

Item tenet pro dicto domino archidiacono quandam **trocium terre** ad locum vocatum *Serra*. Et affrontatur ab oriente in honore Raymundi Germani; ab occidente in honore suo.

Item tenet pro eo census quos accipit in tenedone de dominio archidiaconatus, scilicet tres gallinas et octo denarios quos sibi prestat Berengarius Poncii. Et unum par gallinarum quos sibi prestat Raymundus Mir pro domibus et terris. Et ·xvi· denarios quos sibi facit clericus Sancti Juliani pro quodam orto. Item dictus Raymundus Mir uno ano ·iii· denarios et alio anno ·iiii· denarios et obulum.

Actum est hoc pridie idus augusti, anno Domini ·M^o·CCC^o·xvii^o, presentibus et vocatis ad hec testibus Raymundo Sabenchi, clerico, Bernardo de Brugeriis, clerico, et Castilione Solerii.

2

1317, agost, 12

Ramon Mir, de Sant Julià de Ramis, reconeix a Ramon de Vilaric, ardiaca de la seu de Girona, que és home propi seu juntament amb la seva família, que té per ell la casa on viu al puig de Sant Julià i una altra casa a tocar de l'estal o la casa forta de l'ardiaca, a més de tinences de terra, camps, horts, terres i feixes, per les quals paga agrers i censos a l'ardiaca.

a. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, f. 68rv.

b. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 384.

[*Proprius*]

Nouerint uniuersi quod **Raymundus Mir, Sancti Juliani de Ramis**, prestito juramento, dixit quod ipse et uxor sua et infantes sui sunt homines proprii et solidi domini Raymundi de Villaricho, archidiaconi ecclesie Gerundensi. 24

Et tenet pro eo **domum** quam inhabitat [*Sursuz*] in Podio Sancti Juliani, de qua prestat sibi unam gallinam annaliter in festo Natalis Domini. 25

Item aliam **domum** ibidem juxta stadium archidiaconi, de qua prestat Guillelmo de Salinis unam gallinam. 26

Item quandam **tenedonem terre** in qua est laboracio panis et vini ad Serram. Et affrontatur ab oriente in terris Berengarii Poncii; ab occidente in terris Guillelme Trobate et Raymundi Germani. Et de tota ista tenedone prestat dicto domino archidiacono tascham et pro quadam parte ipsius que est versus occidentem unam gallinam de censu priori Sancti Vincencii.

27

Item quandam **magnam tenedonem terre** culte et hereme *az Vinyall*. Et affrontatur ab oriente in honore Raymundi Germani que vocatur *Puig Taffurar*; ab occidente et a circio in honore Guillelmi de Salinis. Et prestat inde dicto domino archidiacono tascham.

28

Item quidam **campus** ad Rupes, quem habuit a Guillelmo de Salinis, cui prestat inde de censu unam gallinam, et domino archidiacono antedicto tascham et mediam. Et affrontatur ab oriente in honore Raymundi Germani; ab occidente in honore prioris Sancti Vincencii.

29

Item quandam **ortum** juxta columbarium domini archidiaconi. Et affrontatur ab oriente in honore Petri Juliani vocato de *Puig Oriol*; ab occidente in honore Arnaldi de Villa. De quo orto nulla prestat agraria.

30

Item quandam **terram** in qua est **vinea** vocata *d-Espígol*. Et affrontatur ab oriente in carraria; ab occidente in vinea Petri Barba. De qua nulla prestat agraria.

31

Et facit dicto nomine archidiacono unam podatam et unam manedam ad colligendum racemos.

Item tenet pro dicto domino archidiacono ·III· **fexias** ad Heremum. Que affrontantur ab oriente in alueo Ticeris; et ab occidente a *mig Rier*. Et prestat dicto domino archidiacono unam tascham et unam gallinam pro censu in festo Natalis Domini.

32

Item aliam **fexiam** ibidem. De qua prestat tascham et unum denarium de censu dicto domino archidiacono. Et affrontatur ab oriente in riuo Ticeris; ab occidente a *mig Rier*.

Actum est hoc pridie idus augusti, anno Domini ·M^o·CCC^o·XVII°·, presentibus et vocatis ad hec testibus Raymundo *Sabench* et Bernardo de Brugeriis, clericis.

3

1317, agost, 12

Pere Barba, de Sant Julià de Ramis, reconeix a Ramon de Vilaric, ardiaca de la seu de Girona, que és home propi seu juntament els seus fills, que té per ell mig mas Barba i les seves pertinences. També reconeix tenir el clos, una feixa, una tinença, diversos camps, terres i vinyes pel mateix senyor i prestar-li els agrers corresponents.

a. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, f. 68v-69v.

b. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 384.

[Proprius]

Nouerint uniuersi quod **Petrus Barbe, de Sancto Juliano de Ramis**, prestito juramento, dixit quod ipse et infantes sui sunt homines proprii et solidi domini Raymundi de Villaricho, archidiaconi ecclesie Gerundensi.

33A

Et tenent pro eo **medium mansum** vocatum **Barbam**, cum suis pertinenciis et tenedonibus infrascriptis, et habet ibi intratas et exitas et redempciones hominum et mulierum et exorquias et intestias et omnia que pertinet ad directum dominium et lignatas sicut alii.

Et facit inde sibi censum in festo Sancti Felciis duos solidos barchinonenses de terno; et in junio ·IIIes· medias quarterias cibate ad mensuram Gerunde, sed de una debet estorrentim diuidi inter ipsos per medium; et in festo Natalis Domini ·XVII^{tem}· denarios barchinonenses de terno.

Item unam potatam et unam cauatam ad colligendum racemos; et unam tiratam racemorum; et unam traginam apud Gerundam, si bestiam habeat, et apud *Reuons* unam jouam et unam batudam.

33B

Et pro censu in augusto unum cofinum racemorum.

Terre autem sue quas pro eo tenet hee sunt, scilicet **clausus** de quo prestat duas taschas.

34

Item quedam **fexia** sua. Affrontatur ab oriente in terris Raymundi Hugues et Arnaldi de Villa; ab occidente in carraria. De ista prestat sicut de clauso.

35

Item quedam **magna tenedo** apud *Maiolas*, que affrontatur ab occidente in carraria publica; ab oriente in honore Raymundi Vgues. De ista tenedone prestat dicto domino archidiacono tascham et mediam de pane et unam tascham de vino.

36

37

Item quidam **campus** ad locum vocatum de Pratis. Et affrontatur ab occidente in honore Guillelmi de Salinis; ab oriente in terra Raymundi Vgues. De ista prestat tascham et mediam.

Item quedam **terra** que vocatur *Yla des Terria*. Et affrontatur ab oriente in alueo *s-Terrie*, ab occidente in terra Petri Juliani. De ista prestat dicto domino archidiacono in capite inferiori unam tascham; et in medio accipit dictus dominus archidiaconus mediam tascham et quidam homo Gerunde, nomine *Comons*, mediam tascham.

38

39

Item quidam **campus** a *ses Mates*, et affrontatur ab oriente in honore Raymundi Vgues, a meridie in terra Berengarii de Fonte, de isto prestat duas taschas.

40

Item apud Podium *Orioll* quandam **vineam**. Et affrontatur ab oriente in cimiterio; ab occidente in honore prioris Sancti Vincencii. De ista prestat tascham et mediam.

41

Item inferius apud Cumbam *d-Olmeda* unum **toronum terre**. Et affrontatur ab oriente in terra Guillelme Trobate; ab occidente in honore Guillelmi de Salinis et Berengarii Poncii. Et prestat inde duas taschas.

Item quidam **campus et vinea** apud Cumbas. Et affrontatur ab oriente in terris mansi de Hospitali et Guillelmi de Salinis; ab occidente in terra Guillelme Trobate. Et prestat inde unam tascham.

Et etiam prestat lac unius diey quolibet anno de Pascha usque ad Pentecostem, et unam migeriam vini de primo *trescol*.

Et ipse et alii rustici debent congregare ligna dicti domini archidiaconi de suo *aygualex* et bracerii similiter.

Et accipit crura bouis vel vache dirute infra terminum Sancti Juliani.

Item accipit pro dicto domino archidiacono hos census, videlicet unum denarium de censu quem facit ei rusticus mansi de Hospitali de Villavachas, pro quadam terra que tenetur pro dicto domino archidiacono. Item unum denarium de censu quem facit ei Berengarius de Fonte, de Sancto Juliano, simili racione. Item duos denarios quos facit ei Berengarius de Fonte, de Sancto <Juliano>, simili racione.

Actum est hoc pridie idus augusti, anno Domini ·M^{mo}·CCC^{mo}·XVII^{mo}·, presentibus et vocatis ad hec testibus Raymundo *Sabench* et Bernardo de Brugeriis, clericis.

1317, juliol, 12

Arnau de Viladamont, de la parròquia de Sant Julià de Ramis, reconeix a Ramon de Vilaric, ardiaca de la seu de Girona, que és home propi seu juntament amb la seva muller Brunissenda i els seus fills, que té per ell mig mas de Viladamont, pel qual li presta diversos censos i serveis. També reconeix tenir el clos, diversos camps, puigs i terres ermes, honors, horts, una feixa i un tros de terra pel mateix senyor i prestar-li els agrers corresponents.

a. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, f. 69v-71r.

b. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 384.

[*Proprius*]

Nouerint uniuersi quod **Arnaldus de Villadamont, parrochie Sancti Juliani de Ramis**, prestito juramento, dixit quod ipse et uxor sua, Brunisendis, et infantes sui sunt homines proprii et solidi domini Raymundi de Villaricho, archidiaconi ecclesie Gerundensi.

Et tenent pro eo suum **medium mansum de Villa[demunt]**, cum terris et possessionibus suis infrascriptis. 42A

Et habet ibi intratas et exitas et redempciones hominum et mulierum et exorquias et intestias et omnia que pertinent ad directum dominium.

Et facit censum quolibet anno in junio quatuor mensuras cibate ad mensuram consuetam que vocatur de Agnis; et in festo Sancti Felicis duos solidos barchinonenses de terno; et tempore vindimiandi unum cofinum recemorum et unam migeriam vini de primo *trescol*; et in festiuitate Natalis Domini ·xvi^m· denarios et unam gallinam.

Et pro castlania in festo Epifanie Domini mediam quarteriam boni vini et unam fogaciam *caualleril*.

Et unam cauatam et unam podatam et unam manedam ad colligendum racemos; et unam tiratam racemorum ad Sanctum Julianum; et unam traginam bladi apud Gerundam, si bestia habeat assininam; et apud Rauons unam jouam et unam batudam. 42B

Terre autem et pertinencie dicti mansi sunt hee, scilicet **clausis** qui affrontatur ab oriente in honore Jacobi Cauallerii; a meridie in honore Arnaldi de Viladeval; ab occidente in quintanis mansi de *Villadeval*; et a circio in honore domini Hugues. Et continet unam versanam. Et prestant inde ·ii· taschas. 43

Item **campus** de Quintana. Et affrontatur ab oriente in camino; a meridie in honore domini Hugues; ab occidente in honore Petri Juliani; a circio in honore Bonanati de *Viladeual*. Et continet ·iii· versanas. <De> isto prestat duas taschas. 44

Item ad Planarium quidam **quadrus terre**, qui affrontatur ab oriente in honore alterius mansi de *Villadeval*; ab occidente in terra mansi que fuit Guillelmi de Salinis; a meridie in honore domini Juliani; et a circio in honore meo predicto qui fuit domini Salines. Et continet ·iii· versanas et prestat inde duas taschas. 45

Item quidam **campus** ad Moleriam, in quo est laboracio panis et vini. Et affrontatur ab oriente in terra Berengarii de Fonte; a meridie in honore Raymundi Vgues; ab occidente in terra Raymundi Vgues; a circio in honore domini *Viladeual*. Et continet ·iii· versanas. Et prestat inde tascham et mediam de pane et unam tascham de vino. 46

47

Item unam **fexiam terre** apud Ylam, que affrontatur ab oriente in arenio Biertis; a meridie in honore Arnaldi de *Viladeual*; ab occidente in honore Berengarii de Fonte; et a circio similiter. Et continet ·III· versanas inter heremum et laboracio. Et prestat inde duas taschas. 48

Item ibidem aliam **ylam**, que affrontatur ab oriente in arenio Ticeris; a meridie in honore Berengarii Poncii; ab occidente in honore alterius mansi de *Villadeual*; et a circio similiter. Et continet ·III^{or}· versanas. De ista prestat similiter de pane <et> de vino mediam tascham juxta reducte Petri Rubei. 49

Item unam **peciam terre** apud Canerios. Et affrontatur ab oriente et occidente in honore alterius mansi de *Villadeual*; a meridie et a circio in honore domini *Caualer*. Et continet unam versanam laboracioni. De ista prestat similiter. 50

Item ad *s-Terrius*, superius locum vocatum *Lona*, quidam **campus**, qui affrontatur ab oriente in honore alterius mansi de *Villadeual*; ab occidente in honore Petri Barbe; a meridie in honore Raymundi Vgues; et a circio in honore mansi de *Uiladeual*. Et continet unam versanam. Prestat inde similiter. 51

Item **fexia** vocata de Amenleccio. Et affrontatur ab occidente in clauso de Vgues; a meridie in honore Jacobi Caualerii; ab oriente in honore meo *dez Amers*; et a circio in honore Raymundi Hugues. Et continet mediam versanam et ultra de ista prestat similiter. 52

Item quandam **vineam** apud Podium *Taffurar*. Et affrontatur ab oriente in terris Berengarii de Fonte et alterius mansi de *Villadeual*; a meridie in honore mansi Hugues; ab occidente in carraria publica; et a circio in honore *d-en German*. Et continet duas versanas. De ista prestat tascham et mediam de pane et unam de vino. 53

Item unam **peciam terre** ad Canerios. Et affrontatur ab oriente in terris Berengarii de Fonte et alterius mansi de *Villadeual*; et ab omnibus aliis partibus in honore ipsius archidiaconi. Et prestat inde duas taschas. Et continet duas versanas terre. 54

Item quedam **fexia terre**, que affrontatur a meridie in flumine Ticeris; ab oriente in honore Jacobi Cauallerii; ab occidente in honore *d-en Salines*; et a circio in honore *d-en Caualer*. Et continet duas versanas. De ista prestat similiter. 55

Item quidam **seyonus terre** apud Figerias. Et affrontatur ab oriente et occidente et a circio in honore alterius mansi Villa. De isto prestat duas taschas. 56

Item quedam **fexia terre** ad Fimos. Et affrontatur ab oriente in torrente; ab occidente in honore Guillelmi de Salinis. Et prestat inde tascham et mediam. Et facit lignatam ac etiam lac unius diey quolibet anno de Pascha usque ad festum Pentecostes et crura bestie dirute. 57

Item tenet pro dicto domino archidiacono unam **fexiam terre** apud Comam in Arenio domini archidiacono. Et affrontatur ab oriente in aluo Ticeris; a meridie in honore *d-en Spital*; ab occidente in insulis Sancti Juliani; et a circio in honore *d-en German*. Et continet ·VI· versanas inter totum. Et prestat inde unam tascham panis et mediam vini. Et unum denarium de censu in festo Natalis Domini.

Item **duas fexias terre** in vinea de Bosco, que fuit dicti archidiaconi, quarum una est inter fexias Berengarii de Fonte et Raymundi Vgues et alia inter fexias Berengarii Poncii et torrentes. Et prestat inde tascham.

Actum est hoc undecimo kalendas augusti, anno Domini ·M^o·CCC^o·XVII°·, presentibus et vocatis ad hec testibus Raymundo *Sabench* et Bernardo de Brugeris.

1317, juliol, 22

Ramon, prior de Sant Vicenç de Roca, reconeix a Ramon de Vilaric, ardiaca de la seu de Girona, que ell i el monestir de Sant Vicenç de Roca tenen per ell una gran tinença de terra a l'Areny de Sant Julià, juntament amb terres ermes, camps, vinyes i peces de terra, per les quals li paguen els agrers i censos corresponents.

a. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, f. 71rv.

b. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 384.

[*Lo prior de Sant Vicens*]

Nouerint uniuersi quod **Raymundus, prior Sancti Vincencii de Ruppe**, prestitio juramento, dixit et recognouit quod ipse et domus sua ecclesie Sancti Vincencii de Ruppe tenent pro domino Raymundo de Villaricho archidiacono ecclesie Gerundensi quandam **magnam tenedonem terre** que vocatur *Yla* in arenio Sancti Juliani. Et affrontatur ab oriente in arenio Ticeris; ab occidente in ruppibus. Et inde prestat sibi unam tascham et octo denarios barchinonenses de terno. 58

Item **terram heremam** super dictam *Illam*, que affrontatur ab oriente in dicta *Yla*; ab occidente in camino publico. Et prestat inde agrarium, sicut de dicta *Yla* si ad culturam redigatur. 59

Item quandam **campum** apud Pratum *Sedol*. Et affrontatur ab oriente in suo vineali alodiali sicut diuidunt termini; ab occidente in torrente de *Mont Aspre*. Et prestat inde dicto domino archidiacono tascham et singulis annis pro censu unum par gallinarum in festo Natalis Domini. 60

Item quandam **terram** apud Fontem *Sennir* quam ipse et Guillelmus de Salinis habent simul pro indiuisso. Et accipit ibi dominus archidiaconus de expletis sicut Guillelmus de Salinis confessus est. 61

Item apud Ruppem Curberiam quandam **terram** in qua est **vinea**. Et affrontatur ab oriente in tenedone Berengarii Poncii et Guillelmi de Salinis; a meridie in alodio Sancti Vincencii; ab occidente in flumine Ticeris. Et dat inde tascham et mediam. 62

Item quandam **modicam peciolam terre** apud Fontem *Sennir*, in qua est **vinea**. Et affrontatur a meridie in alodio Sancti Vincencii. Et dat inde unam tascham. 63

Item ad Ortum unam **peciolam terre** in qua est **vinea**. Et affrontatur a meridie in honore domini archidiaconi; et ab omnibus aliis partibus in alodio Sancti Vincencii, sicut diuidit terminus. Et dat inde unam tascham. 64

Item apud Fontem *Calent* quandam **campum terre** quem ipse et Guillelmus de Salinis tenent simul pro indiuisso. Et affrontatur ab oriente et a circio in honore dicti Guillelmi de Salinis; a meridie in flumine Ticeris. Et prestat inde tascham et mediam. 65

Item dixit quod ultra predictos octo denarios prestat et facit dicto domino archidiacono annaliter quinque denarios de censu.

Item dixit et recognouit quod quilibet prior dicti loci in nouitate sua debet dare dicto domino archidiacono quinque solidos pro dicta *illa*; et unam masmutinam auri pro dicta tenedone de Prato *Sedol*, loco et in compensacione terciorum laudismiorum et foriscapiorum. 66

Item dixit et recognouit quod tenet pro dicto domino archidiacono omnes census quos accipit in terris et possessionibus que sunt de dominio domini archidiaconi. 67

Item quandam **terram siue podium** vocatum de *Mayol Perdut*. Et affrontatur ab oriente in vinea domini archidiaconi; a meridie in alodio Sancti Vincencii sicut diuidit torrens; ab occidente in brugerio domini archidiaconi. Et dat inde tascham.

68

Item quandam **peciam terre**, que affrontatur ab oriente in vinea domini archidiaconi; ab occidente in brugerio dicti domini archidiaconi; a meridie in terris Guillelmi de Salinis et Berengarii Poncii; a circio in alodio Sancti Vincencii. Et dat inde tascham.

Item quandam **terram**, in qua est vinea que fuit de vinea domini archidiaconi. Et affrontatur ab oriente in honore Raymundi Poncii; ab occidente in alodio Sancti Vincencii. Et prestat inde unam tascham.

Item tenet pro dicto domino archidiacono unum denarium de censu quem facit ei Raymundus Germani pro quadam **terra** quam tenet pro dicto domino archidiacono.

Actum est hoc undecimo kalendas augusti, anno Domini ·M^o·CCC^o·XVII°, presentibus et vocatis ad hec testibus Bernardo de Brugeriiis, clerico, et Raymundo *Sabench*, clerico, et Castilio Solerii.

6

1317, agost, 12

Guillema Trobada, muller d'Arnau Trobat, absent, de la parròquia de Sant Julià de Ramis, reconeix a Ramon de Vilaric, ardiaca de la seu de Girona, que ella i el seu marit són homes propis seus i que tenen per ell les cases on viuen al puig de Sant Julià. També reconeix tenir per ell una trilla i un hort, un camp, una vinya, una tinença i una peça de terra i prestar-li els agrers corresponents.

a. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, f. 71v-72r.

b. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 384.

[*Proprius*]

Nouerint uniuersi quod **Guillelma Trobata, uxor Arnaldi Trobati, absentis ab hac terra, parrochie Sancti Juliani de Rama**, prestito iuramento, dixit quod ipsa et vir suus predictus sunt homines proprii et solidi domini Raymundi de Villaricho, archidiaconi ecclesie Gerundensi.

Et tenet pro eo **domos** quas inhabitat in Podio Sancti Juliani, et **trileam et ortum**, qui et que sunt inferius versus orientem. Pro quibus domibus et trilea et orto faciunt censum dicto domino archidiacono in festo Natalis Domini nouem denarios et unam gallinam. Set de trilea nec de orto nulla prestat agraria.

69A

69B

70

Item ad Serram quandam **campum**, qui affrontatur ab oriente in honore Raymundi Mir et carraria publica; ab occidente in torrente dicti domini archidiaconi. Et in honore dicti Guillelmi de Salinis. Et prestant inde tascham.

71

Item quedam **tenedo terre** ad Cumbam de Olmeda, in qua solebat esse **vinea**. Et affrontatur ab oriente in honore Guillelmi de Salinis; ab occidente in terris Petri Barbe et Jacobi Cauallerii. Et prestant inde dicto domino archidiacono tascham et mediam.

72

Item quandam **peciam terre** ad Podium de Canali inter terras Guillelmi de Salinis et Raymundi Mir. Et prestat de expletis eiusdem dicto domino archidiacono unam tascham.

Et maritus suus deberet facere quando sit presens dicto domino archidiacono podatam et manedam ad colligendum racemos. Et facit lignatam.

Actum est hoc pridie idus augusti, anno Domini ·M^o·CCC^o·XVII°, presentibus et vocatis ad hec testibus Bernardo de Brugeriis, clerico, et Raymundo *Sabench*, clerico, et Castilio Solerii.

7

1317, agost, 12

Arnau Viladavall, de la parròquia de Sant Julià de Ramis, reconeix a Ramon de Vilaric, ardiaca de la seu de Girona, que és home propi seu, juntament amb la seva família, que té per ell la borda o mig mas Viladevall i que li presta diversos drets i censos. També reconeix tenir el clos, hortalis, vinyes, feixes, peces, camps, quadrons i una coma de terra pel mateix senyor i prestar-li els agrers corresponents.

a. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, f. 72r-73r.

b. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 384.

[*Proprius*]

Nouerint uniuersi quod **Arnaldus de Villadaual, parrochie Sancti Juliani de Ramis**, prestito juramento, dixit et recognouit quod ipse et uxor sua et infantes sui sunt homines proprii et solidi domini Raymundi de Villaricho, archidiaconi ecclesie Gerundensi. Et tenet pro eo **bordam** suam **siue medium mansum de Villa[deuall]**, cum terris et possessionibus infrascriptis.

73A

Et faciunt inde sibi anualiter pro censu in festo Sancti Felicis duos solidos barchinonenses de terno, et unum anserem, et ·III· medias quarterias ciuate ad mensuram Gerunde; et tempore vindimiandi unum cofinum racemorum pro questia; et unam migeriam vini de primo *trescol* ad mensuram canonice; et in festo Natalis Domini sexdecim denarios barchinonenses de terno.

Et facit ei singulis annis unam podatam et unam cauatam et unam manedam ad colligendum racemos et unam traginam bladi apud Gerundam, si bestiam habeat, et unam portatam racemorum apud Sanctum Julianum, et lignatam ut supra.

73B

74

Terre autem dicti medii mansi sunt hec, scilicet **clausus** de quo prestat ei duas taschas.

Item quedam **fexia terre** ibi propre clausum, que affrontatur ab oriente in honore alterius mansi de Villa; ab occidente in clauso Berengarii Poncii. Et prestat inde duas taschas.

75

Item unum **ortallum** de *Vall*. Et affrontatur ab oriente in honore Berengarii de Fonte; ab occidente in honore alterius mansi de Villa. Et prestat inde pro agrariis similiter.

76

77

Item **ylla** de Bassis. Et affrontatur ab oriente in arenio domini archidiaconi; ab occidente in vineali. Et prestat inde similiter.

Item quedam terra que vocatur <i>Vinyolla</i> . Et affrontatur ab oriente in honore alterius mansi de Villa; ab occidente in vineola Berengarii Poncii. Et prestat inde similiter.	78
Item quidam campus in loco vocato <i>Bisbal</i> . Et affrontatur ab oriente in plana Berengarii de Fonte; et ab occidente in honore Vgues. Sed nulla prestat inde agraria.	79
Item quedam terra ad locum vocatum <i>Lona</i> , que affrontatur ab oriente et occidente in honore alterius mansi de Villa. Et prestat inde duas taschas.	80
Item quidam campus in loco vocato de Aquali. Et affrontatur ab oriente in honore Berengarii de Fonte; ab occidente in camino publico. Et prestat inde ·II· taschas.	81
Item quidam campus vocatus de <i>Quintana</i> . Et affrontatur ab oriente in alio camino publico. Et prestat inde duas taschas.	82
Item quidam toronus terre , qui affrontatur ab oriente in camino publico; ab occidente in dicto camino suo de <i>Quintana</i> .	83
Item quedam pecie terre apud Podium <i>Tufurar</i> . Et affrontatur ab oriente in camino publico; ab occidente in alio camino publico. Et prestat inde tascham et mediam.	84
Item quidam quadronus terre ad Furnos, quem pater suus emit a Jacobo Cauallerii. Et affrontatur ab oriente in camino publico; ab occidente in alio camino publico. De isto nulla prestat agraria.	85
Item quedam vinea a <i>zes Pedrosses</i> , et terra in qua sedet. Et affrontatur ab oriente in camino publico; ab occidente in alio camino publico. Et donat inde tascham et mediam.	86
Item quedam campus terre ad locum vocatum de Pratis. Et affrontatur ab oriente in honore Guillelmi de Salinis; ab occidente in honore Guillelmi Cauallerii. Et dat inde tascham et mediam.	87
Item quedam terra in qua est <i>trilon</i> ad locum vocatum de Moleria. Et affrontatur ab oriente in torrente de Radio; ab occidente in honore Arnaldi de Villa, vicini sui. Et dat inde tascham et mediam.	88
Item quedam fexia terre a <i>zes Arzes</i> . Et affrontatur ab oriente in terris Raymundi Vgues et Petri Barbe; ab occidente in terra Jacobi Cauallerii. Et prestat inde tascham et mediam.	89
Item quedam cumba de auelans in eodem loco. Et affrontatur ab oriente in camino publico; et ab occidente in cumbis prioris Sancti Vincencii. De iste nulla prestat agraria, set facit inde de sensu dictum anserem.	90
Item tenet pro dicto domino archidiacono quandam peciam terre que est in loco vocato <i>ça Quintana</i> . Et affrontatur undique in honoribus suis. Et nulla prestat inde agraria.	
Actum est hoc pridie idus augusti, anno Domini ·M ^o ·CCC ^o ·XVII ^o ·, presentibus et vocatis ad hec testibus Bernardo de Brugeriiis, clerico, et Raymundo <i>Sabench</i> , clerico et Castilio Solerii.	

Pere Julià, de la parròquia de Sant Julià de Ramis, home jove, reconeix a Ramon de Vilaric, ardiaca de la seu de Girona, que és home propi seu, juntament amb la seva família, que té per ell el mas Salines i que li presta diversos drets i censos. També

reconeix tenir el clos, diversos camps, puigs i terres ermes, honors, horts, una feixa i un tros de terra pel mateix senyor i prestar-li els agrers corresponents.

a. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, f. 73rv.

b. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 384.

[*Proprius*]

Nouerint uniuersi quod **Petrus Juliani, parrochie Sancti Juliani de Ramis, juuenis homo**, prestito juramento, dixit et recognouit quod ipse et uxor sua et infantes sui sunt homines proprii et solidi domini Raymundi de Villaricho, archidiaconi ecclesie Gerundensi.

Et tenet pro eo **domos** quas inhabitat et **aream et farregenale** 91
quod ibi est apud meridiey. Et prestant inde annaliter ·III· gallinas in festo Natalis Domini. Et de dicto farregenali unam tascham.

Item unum **tosale** super dictas domos, de quo facit et prestat dicto domino archidiacono ·III· denarios in uno anno et in alio duos denarios et obulum de censu annaliter. 92

Item unum **podium** apud Podium *Orriol*. Et affrontatur ab oriente in terris Raymundi Vgues et Arnaldi de Villa; ab occidente in cumba Arnaldi de Villa. Et prestat inde unam tascham dicto domino archidiacono et Guillelmo de Salinis octo denarios et Berengario Poncii octo denarios pro censu. 93

Item unam **peciam terre** quam habuit a Raymundo Vgues. Et affrontatur ab oriente in vinea Petri Barbe; ab occidente in dicto suo podio. De ista prestat dicto domino archidiacono tascham et mediam. 94

Item subtus dictum podium ad Cumbam de *Olmeda* unam **peciam terre**. Et affrontatur ab oriente in honore mansi de Villa; et ab occidente in terra alterius mansi de Villa. Et prestat inde dicto domino archidiacono tascham et priori Sancti Vincencii unum denarium. 95

Item quandam **peciam terre** ad Costam, qui affrontatur ab oriente in strata publica; ab occidente in honore Raymundi Germani. Et prestat inde dicto domino archidiacono unam tascham et Guillelmo de Salinis annaliter pro censu ·VII· denarios. Et debet ei proicere suos fimos in tercio anno. 96

Item quandam **campum terre** ad locum vocatum de Pratis. Et affrontatur ab oriente in honore Petri Barbe; ab occidente in honore Raymundi Vgues. Et dat inde tascham et mediam. 97

Item quandam **costam terre** in loco vocato *Fulgar*. Et affrontatur ab oriente et a circio in honore Berengarii Poncii; a meridie in honore Petri Barbe. Et prestat inde dicto domino archidiacono tascham et unam gallinam pro censu in festo Natalis Domini. 98

Item facit unam jouam apud *Rouós* in vinea domini archidiaconi et unam podatam et unam manedam ad colligendum racemos et in arenio ipsius domini archidiaconi lignatam.

Actum est hoc ·III· idus augusti, anno Domini ·M^o·CCC^o·XVII°·, presentibus et vocatis ad hec testibus Bernardo de Brugeriis, clerico, et Raymundo *Sabench*, clerico, et Castilio Solerii.

1317, agost, 11

Berenguer Font, de Sant Julià de Ramis, reconeix a Ramon de Vilaric, ardiaca de la seu de Girona, que és home propi seu, juntament amb la seva mare i les seves germanes, que té per ell el mas Font i que li presta diversos drets i censos. També reconeix tenir el clos, diversos camps, puigs i terres ermes, honors, horts, una feixa i un tros de terra pel mateix senyor i prestar-li els agrers corresponents.

a. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, f. 73v-74v.

b. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 384.

[Proprius]

Nouerint uniuersi quod **Berengarius de Fonte, de Sancto Juliano de Ramis**, prestitio juramento, dixit et recognouit quod ipse et mater sua et sorores sue sunt homines proprii et solidi domini Raymundi de Villaricho, archidiaconi ecclesie Gerundensi.

Et tenet pro eo suum **mansum** integrum **de Fonte**, cum pertinentiis et tenedonibus infrascriptis. Et facit sibi et prestat annaliter pro censu in junio septem mensuras de cibata ad mensuram de Agnis, quarum quatuor sunt *correns* et ·III· sunt rase non cum baculo; ymmo habent unum digitum bladi super horas et vocatur de locido; et in festo Sancti Felicis quatuor solidos barchinonenses de terno; et in mense augusti duos cofinos racemorum et duas migerias vini; et in Natale Domini ·III· gallinas et duos solidos et octo denarios barchinonenses de terno; et in festo Epifanie Domini, racione castlanie, unam fogaciam *caualleril* et mediam quarteriam vini de meliori quod habeat.

99A

Item unum pondus palearum et in madio unum caseum, si habet oues, et unam batudam et unam jouam et unam traginam apud *Rauons*.

Et in vinea dicti domini archidiaconi unam podatam et unam cauatam et unam traginam racemorum ad Sanctum Julianum et duas manedas ad vindimiandum.

Et uno mane totum lac sui bestiarum de Pascha usque ad Pentecostem.

99B

Et ipse et alii parrochiani debent congregare domino archidiacono ligna de suo ayguallex.

Terre autem et pertinencie mansi sunt hee, scilicet **mansus et quintana** in qua sedet mansus. Sicut affrontatur ab oriente in honore mansi Poncii; a meridie similiter; ab occidente in honore *d-en Caualer*; et a circio in honore *d-en Pagès*. Et continet unam versanam.

100

Item apud Uinetam quidam **campus et tenedo**, de quo prestat unam tascham. Et affrontatur ab oriente et occidente in honore Guillelmi de Salinis; a meridie in honore *d-en Julian* e *d-en Vgues* et in meo; et a circio in riuo *des Terria*. Et continet versanas quinque.

101

Item quidam **toronus terre** ad Serram. Et affrontatur ab oriente in honore Guillelmi de Salinis; et ab occidente in honore *d-en Mir* qui fuit Raymundi Germani; a meridie <in honore> *d-en Mir*; et a circio in honore *d-en Salines*. Et prestat inde unam tascham.

102

Item quidam **campus** ad locum vocatum de Pratis. Et affrontatur ab oriente in campo Guillelmi de Salinis; a meridie in honore *d-en Vila*; ab occidente in honore Berengarii Poncii; a circio in honore Poncii, torrente mediante. Et continet ·III· versanas. Et dat inde tascham et mediam.

103

- Item ad Podium de Moleria quedam **terra et vinea**. Et affrontatur ab oriente in honore Jacobi Cauallerii; ab occidente in honore Arnaldi de Villa. Et dat inde tascham et mediam panis et de vino unam tascham juxta reducte Jacobo Maciotti. 104
- Item a *Coma Falgosa* quedam **terra herema**. Et affrontatur ab oriente in honore Guillelmi de Salinis; ab occidente in terris Raymundi Germani et Arnaldi de Villa. Et donat inde tascham et mediam. 105
- Item quidam **campus** vocatus de Fexis, qui affrontatur ab oriente in terris Jacobi Cauallerii et Guillelmi de Salinis; ab occidente in terra Arnaldi de Villa. Et dat inde duas taschas, excepta una fexia in medio campi terminata per terminos, de qua nulla prestat agraria. 106
- Item quidam **campus** vocatus *Yla*. Et affrontatur ab oriente in arenio domini archidiaconi; ab occidente in honore Arnaldi de Villa. Et prestat duas taschas. 107
- Item quedam **fexia terre** que vocatur *ça Triola*. Et affrontatur ab oriente in terra Berengarii Poncii; ab occidente in honore Arnaldi de Villa. Et prestat inde duas taschas. 108
- Item **vinea Garona et terra** in qua sedet, que affrontatur ab oriente in terris Petri Barbe et Raymundi Vgues; ab occidente in carraria; a meridie in honore Raymundi Vgues; et a circio in honore *d-en Julian*. Et continet unam versanam et mediam. De ista nulla prestat agraria, set facit inde census priori Sancti Vincencii, scilicet quindecim denarios annuatim, quem census idem prior tenet pro dicto domino archidiacono. 109
- Item quandam **fexiam** in vinea de Boscho sibi stabilita per dominum archidiaconum. Et affrontatur ab oriente in fexia Berengarii Poncii; ab occidente in alia fexia Arnaldi de Villa, filii Raymundi de Villa, quondam. Et prestat de expletis dicto domino archidiacono tascham.
- Actum est hoc tercio idus augusti, anno Domini ·M^o·CCC^o·XVII°, presentibus et vocatis ad hec testibus Bernardo de Brugeriis clerico, et Raymundo *Sabench*, clerico, et Castilio Solerii.

10

1317, agost, 11

Guillem, fill del difunt Jaume Barbavella, nebot d'Arbert, de Sant Julià de Ramis, reconeix a Ramon de Vilaric, ardiaca de la seu de Girona, que és home propi seu, juntament amb la seva família, que té per ell les cases o l'alberg del mas Barbavella i que li presta diversos drets i censos. També reconeix tenir el clos, diversos camps, puigs i terres ermes, honors, horts, una feixa i un tros de terra pel mateix senyor i prestar-li els agrers corresponents.

- a. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, f. 74v-75r.
- b. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 384.

[*Proprius*]

Nouerint uniuersi quod **Guillelmus, filius quondam Jacobi de Barbaueteri, nepotis Arberti, de Sancto Juliano de Rama**, prestito juramento, dixit quod ipse et uxor sua et infantes sui sunt homines proprii et

solidi domini Raymundi de Villaricho, archidiaconi Gerundensi. Et habet in eis et manso eorum intratas et exitas et redempciones hominum et mulierum et exorquias et intestias. 110

Et tenet pro eo **domos siue albergium de Barbaueteri et faraginale ac areas**. Et faciunt inde sibi et prestant duas gallinas optimas, quas pro censu in festo Natalis Domini. 111

Et tenet pro eo quendam **campum** a *Goma*. Et affrontatur ab oriente in alueo Ticeris; ab occidente in alio campo suo de Radio. Et prestat inde unam tascham. 112

Item dictum **campum** de Radio. Affrontatur ab oriente in dicto campo de Goma; ab occidente in dicta vinea sua. De isto prestat mediam tascham. 113
114

Item ibidem **vineam et terram** suam, que affrontatur ab oriente in dicto campo de Radio; et ab occidente in trilea Berengarii de Fonte. Et dat inde tascham et mediam. 115

Item **toronos terre** vocatos *Arguilaget ex ez Planiol*. Et de istis nulla prestat agraria. 116

Item **campum** de *ça Posade*. Et affrontatur ab oriente in honore Arnaldi de Villa; ab occidente in vinea Arnaldi de Villa. Et de isto nulla prestat agraria. 117

Item quendam **peciam terre** ad Furnos. Et affrontatur ab oriente in carraria publica; ab occidente in honore Guillelmi de Salinis. De ista nulla prestat agraria. 118
119

Item quendam **campum** vocatum de Vineali. Et affrontatur ab oriente in bassis Arnaldi de Villa. De isto nulla prestat agraria, excepta quadam parte versus circium, de qua prestat dicto domino archidiacono duas taschas. 120

Item unam **fexiam** Gatonom. Et affrontatur ab oriente in terris Arnaldi de Villa et Berengarii Poncii. De ista nulla prestat agraria. 121

Item quedam **terra** in qua est **vinea** apud Podium *Orioll*. Et affrontatur ab oriente in podio Petri Juliani; a meridie et occidente in tenedone Arnaldi de Villa. De ista nulla prestat agraria. 122

Item quedam **pecia terre** ad Cumbam *d·Olmeda*. Et affrontatur ab oriente in honore Guillelme Trobate; ab occidente in terra qua est Guillelmi de Salinis et Berengarii Poncii. De ista nichil prestat. 123

Item unam **peciam terre** a *za Rebeye*. Et affrontatur ab oriente in terra Berengarii Poncii; ab occidente in terra Arnaldi de Villa. De ista nichil prestat.

Item tenet pro dicto domino archidiacono tres obulos de censu, quos facit et prestat annuatim Arnaldus de Villa, filius Raymundi de Villa olim, pro quodam **quadro terre** in qua consuevit facere aream antiquitus, qui predicto domino archidiacono tenetur.

Item unum denarium de censu quem facit ei Raymundus Mir pro quadam **vinea de auallanis**, quam habet in loco vocato de *s·Espígol* que est de dominio dicti archidiaconatus.

Actum est hoc tercio idus augusti, anno Domini ·M^o·CCC^o·XVII°, presentibus et vocatis ad hec testibus Bernardo de Brugeriis, clerico, et Raymundo *Sabench*, clerico et Castilio Solerii.

1317, agost, 12

Berenguer Ponç, de Sant Julià de Ramis, reconeix ser home propi, amb la seva muller i fills, de Ramon Vilaric, ardiaca de la seu de Girona, i tenir per ell el seu mig mas Ponç, pel qual li presta diversos censos i drets. També reconeix tenir el clos, l'illa i les terres que l'envolten, diversos camps, vinyes, trilles i terres pel mateix senyor i prestar-li els agrers corresponents.

a. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, f. 75r-76v.

b. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 384.

[*Proprius*]

Nouerint uniuersi quod **Berengarius Poncii, de Sancto Juliano de Rama**, prestito juramento, dixit et confessus fuit quod ipse et uxor sua et infantes sui sunt homines proprii et solidi domini Raymundi de Villaricho, archidiaconi ecclesie Gerundensi.

Et tenent pro eo **medium suum mansum Poncium**, et terras et possessiones suas infrascriptas. Et habet in eis et manso eorum intratas et exitas et redempciones hominum et mulierum et exorquias et intestias et omnia que pertinet ad directum dominium. 124A

Et faciunt inde sibi census, scilicet in junio ·III· mensuras cibate ad mensuram consuetam de Agnis vocatam et sunt *correns*, sed debet ad opus sui retinere medietatem unius corentim; et in festo Sancti Felicis duos solidos barchinonenses de terno; et in mense augusti unum cofinum racemorum, et unam migeriam vini de primo *trescol* et unum cofinum racemorum; et in festo Natalis Domini sexdecim denarios et unam gallinam.

Et in festo Epiphanie, racione castlanie, unam fogaciam *caualerill*, et mediam quarteriam vini de meliori quod habeant.

Et in mense madii unum caseum et uno mane totum lac sui bestiarum et unam podatam et unam cauatam et unam tiratam racemorum ad Sanctum Julianum et unam manedam et unam traginam bladi apud Gerundam, si bestiam habeat asininam.

Et ipse et alii debent congregare domino suo ligna sui *aygualex* Ticeris in arenio. 124B

Et apud *Rouons* unam jouam et unam batudam.

Terre autem et pertinencie quas pro eo tenet hee sunt, scilicet **mansus et clausus et yla et honor** qui est circa ipsum, que omnia affrontantur ab oriente in terris Jacobi Caualeri et in arenio domini archidiaconi; a meridie in honore Sancti Vincencii de Ruppe; ab occidente in terris Guillelme Trobate et Petri Juliani; a circio in clauso Guillelmi de Salinis et in *ylla* Arnaldi de Villa et in quintanis Berengarii de Fonte. Et prestat de tota tenedone que est a carraria que transit ante mansum suum inferius orientem usque ad dictum arenium duas taschas; et de clauso qui est super dictum mansum prestat sic, scilicet quod triturationis expletis donas duas taschas de medietate expletorum. Et de alia medietate tascham et mediam, excepto uno **quadronello terre** dicti clausi versus meridiem qui vocatur area *d-en Sala*, de quo prestat unam tascham. Et excepta quadam **peciola** dicti clausi versus circium, de qua donat duas taschas sicut terminatur per terminos. 124C
124D
125
126

Item quadam **vinea et campus** ad Costam. Et affrontatur ab oriente Raymundi de Salinis et Raymundi Vgues; ab occidente in margine Raymundi Germani. Et prestat inde duas taschas de pane et de vino. 127

Item quidam **campus** de Pratis, in quo est **trilea et vinea**. Et affrontatur ab oriente in terra Berengarii de Fonte; ab occidente in honore Guillelmi de Salinis. Et dat inde tascham et mediam. 128

Item ibidem quidam **quadronellus terre** in qua est **vinea**. Et affrontatur ab oriente in honore Guillelmi de Salinis; ab occidente et a circio in honore Raymundi Mir. De isto prestat unam tascham. 129

Item **terra** vocata Vineola. Et affrontatur ab oriente in terra Arnaldi de Villa; et ab occidente in terra Berengarii de Fonte. Et prestat inde duas taschas. 130

Item quedam **terra** in loco vocato *ça Rabeye*. Et affrontatur ab oriente in alodio Sancti Vincencii; et ab occidente in terra Jacobi Caualerii. Et donat inde tascham et mediam. 131

Item quedam **magna tenedo terre** in loco vocato Capra, quam ipse et Guillelmus de Salinis habent et tenent simul pro indiuiso. Et affrontatur ab oriente in honore Petri Barbe et Guillelmi Cauallerii; a meridie in honore proprio Guillelmi de Salinis. Et prestant inde tascham et mediam. 132

Item quedam **vinea et terra** a *zes Arses*. Et affrontatur ab oriente in honore Arnaldi de Villa; ab occidente in muro. Et de illa parte que est ab oriente prestat tascham et mediam; et de illa parte que est versus circium unam tascham. 133

Item quedam **fexia terre** ad locum vocatum de Canali. Et affrontatur ab oriente in vinea domini archidiaconi; a circio in torrente; ab occidente in tenedone Guillelmi de Salinis. Et donat inde tascham.

Item unum **trocium terre et vinee** de vinea domini archidiaconi. Et affrontatur ab oriente in torrente; a meridie in alio torrente; ab occidente in honore de Fonte. Et prestat inde dicto domino archidiacono tascham.

Actum est hoc ·II· idus augusti, anno Domini ·M^o·CCC^o·XVII°·, presentibus et vocatis ad hec testibus Bernardo de Brugeriis, clerico, et Raymundo *Sabench*, clerico, et Castilio Solerii.

12

1317, agost, 11

Ramon Hugues, de Sant Julià de Ramis, reconeix a Ramon de Vilaric, ardiaca de la seu de Girona, que és home propi seu juntament amb la seva família, que té per ell el mas Salines i que li presta diversos drets i censos. També reconeix tenir el clos, diversos camps, puigs i terres ermes, honors, horts, una feixa i un tros de terra pel mateix senyor i prestar-li els agrers corresponents.

a. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, f. 76v-78r.

b. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 384.

[Proprius]

Nouerint uniuersi quod ego **Raymundus Vgues de Sancto Juliano de Ramis**, prestito juramento, dixit quod ipse et uxor sua et infantes

sui sunt homines proprii et solidi domini Raymundi de Villaricho, archidiaconi Gerundensi.

134A

Et tenet pro eo suum **medium mansum** et habet ibi dictus dominus archidiaconus et accipit intratas et exitas et redempciones hominum et mulierum et exorquias et intestias et omnia que pertinet ad directum dominium. Et facit ei et prestat singulis annis in junio ·IIII· mensuras cibate ad mensuram de Agnis, scilicet duas *correns* et tercia similiter *corrent*, sed retinet sibi ipsi medietatem *dez correntim* illius tercie et quartam rasam; et in festo Sancti Felicis duos solidos barchinonenses de terno; et in augusto unum cofinum racemorum et unam migeriam vini de primo *trescol*; et in festo Natalis Domini sexdecim denarios barchinonenses de terno et unum par gallinarum.

Et pro castlania in festo Epifanie domini unam fogaciam *caualleril* et mediam quarteriam vini sicut consuetum est; et unum pondus palearum in junio; et unum caseum in madio si oues habeat; et uno mane totum lac sui bestiarum.

Item unam podatam et unam cauatam et unam manedam racemorum et unam tiratam racemorum ad Sanctum Julianum et unam traginam bladi apud Gerunda si bestiam habeat, et apud *Rouons* unam jouam et unam batudam.

134B

Et ipse et alii debent congregare domino archidiacono lignea sui *aygualex* fluminis de *Teer*.

135

Terre autem et pertinencie quas pro eo tenet hee sunt, scilicet **clausus** subtus aream de quo prestat ·II· taschas.

Item **farreg<en>allum** juxta dictum mansum, quod olim fuit mansi de Salinis. Et affrontatur ab oriente in clauso Francisci Barbe; a meridie in hospicio meo; ab occidente in carraria publica; et a circio in possessione Francisci Barbe. Et continet medium jornale. Et dat inde duas taschas.

136

137

138

Item **fexia** que se tenet cum farreginali. Et affrontatur ab oriente, a meridie et occidente in honore meo; et a circio in possessione Francisci Barbe. De qua prestat similiter.

139

Item **trilea** que se tenet cum fexia versus occidentem. Et prestat inde similiter.

140

Item ibidem **fexia** vocata Pereta, que affrontatur ab oriente in honore Arnaldi de Villa vocato *Bisbal*; ab occidente in camino. Et prestat inde similiter.

141

Item apud Furnos quedam **terra**, que affrontatur ab oriente in torrente; a circio in honore Arnaldi de *Villademont*; ab occidente in camino publico; et ab aliis partibus in torrentibus. Et dat inde tascham et mediam.

142

Item a *zes Pedrosses* unam **fexiam terre**. Et affrontatur ab oriente in terra Petri Barbe; ab occidente in carraria. Et prestat inde ut proxime dicta.

Item a *zes Mayolyes* **plures terras possessiones**, que affrontantur et includuntur ab oriente in torrente; a meridie in honore Petri Barbe; ab occidente et a circio in camino publico. Et de tota ista tenedone prestat tascham et mediam, excepta quadam parte versus circium quam dominus archidiaconus reduxit et tornauit sibi ad unam tascham vini.

143

Item *az Cabayles* quedam **tenedo terre et vinee**, que affrontatur ab oriente in alio honore suo; ab occidente in tenedone Berengarii de Fonte. Et prestat inde tascham et mediam de pane et unam tascham de vino.

144

Item quedam **campum** qui vocatur *Illa*. Et affrontatur ab oriente in alueo Ticeris; ab occidente in proximo dicto honore suo *dez Cabayles*. Et prestat inde unam tascham, scilicet dicto domino archidiacono mediam et cuidam homini nomine, en *Camons*, aliam mediam; excepta quadam parte

145

146

ipsius versus orientem de qua prestat dicto domino archidiacono unam tascham.

147

Item *az Prats* quedam **magna tenedo terre**, que affrontatur ab oriente in terra Petri Juliani; a meridie in honore Berengarii de Fonte; ab occidente in terra Petri Barbe. 148

Et de toto prestat dicto domino archidiacono tascham et mediam, sed infra dictas affrontaciones habet dictus Petrus Barbe quandam **fexiolam terre** quasi in medio. 149

Item apud Podium *Tafurar* quandam **fexiam terre** culte et hereme. Et affrontatur ab oriente in carraria; ab occidente in alio camino. Et prestat inde unam de dictis mensuris cibate. 150

Item quedam **terra** supra dictum mansum, que vocatur *Quadras*. Et affrontatur ab oriente in orto suo; ab occidente in honore Berengarii Poncii. Et prestat inde ·II· taschas. 151

Item **closellus** supra mansum, qui affrontatur ab oriente in camino; ab occidente in alio camino et a meridie in honore Guillelmi de Salinis. De isto nulla prestat agraria. 152

Item quoddam **cellarium** prope ecclesiam.

Item apud Podium *Oriol* quidam **campus**. Et affrontatur ab oriente in honore Petri Barbe; ab occidente in honore Petri Juliani. Et dederunt inde semper tascham et mediam. 153

Item apud Cumbam *d·Olmedam* quandam **vineam et terram**. Et affrontatur ab oriente in honore Guillelme Trobate; a meridie similiter; ab occidente in honore Arnaldi de Villa; et a circio in honore Petri Juliani. Et prestat inde tascham et mediam. 154

Item in eadem Cumbam inferius quoddam **trocium terre hereme**. Et affrontatur ab oriente in honore prioris Sancti Vincencii; a meridie in honore Berengarii Poncii; ab occidente in honore Guillelmi de Salinis; et a circio in honore *d·en Barba*. Et prestat inde tascham et mediam. 155

Item ad Cumbam de *Cruchela* quedam **terra**, que affrontatur ab oriente et meridie in terra Berengarii Poncii; ab occidente in honore prioris Sancti Vincencii. Et prestat inde unam tascham. 156

Item apud Podium Altum quedam **magna tenedo terre**, que diuidit cum honore Sancti Vincencii versus orientem; et ab occidente in carraria publica et in honore Guillelmi de Salinis. Et prestat inde unam tascham.

Item ad Cumbam *de Spígol* ibi prope quedam **terra**, que affrontatur ab oriente in honore Sancti Vincencii; ab occidente in vinea Gascona Berengarii de Fonte. Et prestat inde tascham et mediam.

Item quandam **fexiam** in vinea domini archidiaconi vocata de Boscho, que affrontatur ab oriente in fexia Arnaldi de Villa; ab occidente in honore prioris Sancti Vincencii. Et prestat inde dicto domino archidiacono tascham.

Actum est hoc ·III· idus augusti, anno Domini ·M^o·CCC^o·XVII°·, presentibus et vocatis ad hec testibus Bernardo de Brugeriis, clerico, et Raymundo *Sabench*, clerico, et Castilio Solerii.

13

1317, agost, 11

Dolça, muller de Jaume Hospital de Vilavaques, de la parròquia de Sant Julià de Ramis, absent, reconeix a Ramon de Vilaric, ardiaca de la seu de Girona, que ella i el seu marit

tenen per ell la masada Godalla, juntament amb les terres, closos, portals, feixes i terres que li pertanyen. També reconeix prestar-li els agrers, censos i serveis corresponents.

a. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, f. 78rv.

b. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 384.

Nouerint uniuersi quod **Dulcia, uxor Jacobi de Hospitali de Villavaccis, parrochie Sancti Juliani de Rama, nunc absentis ab hac terra**, prestito juramento, dixit et recognouit quod ipsa et vir suus tenent pro domino Raymundo de Villaricho, archidiaconi ecclesie Gerundensi, quandam **mansatam** cuius tenetor antiquitus vocabatur *en Goday* et mansata vocatur **Godaya**, sed diu est non sunt ibi domus. Et affrontat dicta tenedo dite mansate, scilicet **campi et croselli et ortalli et fexie et terre** culte et hereme, a parte orientis in honore Raymundi Germani et Guillelmi de Salinis et Berengarii Cathalani; a meridie in honore mansi sui de Hospitali, que tenet pro comendatore Sancti Laurencii de Arenis, sicut diuidit strata publica; ab occidente in nemore et vinea et rupibus domini archidiaconi; a circio in alueo *s-Terrie* et in honore Berengarii Cathalani et Guillelmi Perpiniani. Sed intus dictas fexias ipsa et Guillelmus de Salinis habent et tenet simul pro indiuiso quandam **fexiam**. Et prestat et debet prestari de tota tenedone que est intus dictas affrontaciones dicto domini archidiacono unam tascham de pane et de vino. Et debent in dicta mansata ex pacto proicere totum suum fimum semper in tercio anno. Et accipit dominus archidiaconus annaliter pro censu in dicta mansata *Godaya* duos solidos et octo denarios barchinonenses de terno et unam gallinam et duas mensuras cibate ad mensuram de Agnis, sed de una diuiditur ex torrentem, et apud *Rouons* unam jouam arrandi; et unam podatam et unam manedam colligendi racemos in vinea domini archidiaconi.

157A

157B

158

Item prestat ei et facit mansus suus de Hospitali pro pastura et lignario unum anserem et unam gallinam quolibet anno.

Item ipsa et vir suus tenent pro domino archidiacono quandam **fexiam**, quam ab eo acceptauerit, apud Gomani in arenio Sancti Juliani. De qua prestant ei unam tascham de expletis et unum denarium de censu.

Item bajulo dicti domini archidiaconi comestionem, que vocatur *pan e beure*.

Actum est hoc ·iiii^o idus augusti, anno Domini ·m^o·ccc^o·xvii^o, presentibus et vocatis ad hec testibus Bernardo de Brugeriis, clerico, et Raymundo *Sabench*, clerico, et Castilio Solerii.

14

1317, agost, 12

Brunissenda Trobada, de Sant Julià de Ramis, reconeix a Ramon de Vilaric, ardiaca de la seu de Girona, que és la seva dona i que té per ell una casa i horts prop de l'església de Sant Julià, juntament amb dos farraginars i un camp. També reconeix prestar censos i serveis a l'ardiaca, així com els agrers corresponents de les terres.

a. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, f. 78v.

b. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 384.

[Proprius]

Nouerint uniuersi quod **Brunissendis Trobata, de Sancto Juliano de Rama**, prestito iuramento, dixit quod est femina propria et solida domini Raymundi de Villaricho, archidiaconi ecclesie Gerundensi.

Et tenet pro eo in podio Sancti Juliani prope ecclesiam unam **domum** et **duos ortellos** qui se tenent cum ea prope ecclesiam. Et affrontatur ab oriente in casali Petri Barbe; ab occidente in vinea et orto Raymundi Miri. Et facit inde pro censu singulis annis in festo Omnium Sanctorum unam gallinam.

159A

159B

Item subtus dictam domum tenet ·II· **farregenals** pro dicto domino archidiacono, et quedam **campum** apud Fontem *Sinnir*, quem et quos emit ab Arnaldo de Villa. Et facit et prestat pro ipsis duos denarios annualiter pro censu dicto Arnaldo de *Villadeuall* in festo Natalis Domini. Et de expletis tascham et mediam dicto domino archidiacono. Et affrontantur dicti farregionali ab oriente in cimiterio et in terra Petri Barbe; et ab occidente in vinea Raymundi Mir. Et dictus campus affrontatur ab oriente in honore Raymundi [ ]; ab occidente in honore Guillelmi de Salinis et prioris Sancti Vincencii.

160A

160B

Item tenetur facere unam cuylletam de racemis in vinea archidiaconi, si aqua est ibi.

161

Item tenet pro dicto domino archidiacono quandam **arream** que se tenet cum domo sua et affrontatur ab oriente in domo Raymundi Vgues; a meridie in uico publico; et ab occidente in via publica.

Actum est hoc pridie idus augusti, anno Domini ·M^o·CCC^o·XVII°·, presentibus et vocatis ad hec testibus Bernardo de Brugeriis, clerico, et Raymundo *Sabench*, clerico, et Castilio Solerii.

15

1317, agost, 11

Ramon Germà, de Sant Julià de Ramis, reconeix a Ramon de Vilaric, ardiaca de la seu de Girona, que és el seu home, juntament amb la seva família, que té per ell el mas Salines i que li presta diversos drets i censos. També reconeix tenir el clos, diversos camps, puigs i terres ermes, honors, horts, una feixa i un tros de terra pel mateix senyor i prestar-li els agrers corresponents.

a. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, f. 78v-79v.

b. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 384.

[Proprius]

Nouerint uniuersi quod **Raymundus Germani, de Sancto Juliano de Rama**, prestito iuramento, confesus fuit et recognouit quod ipse et uxor sua Beatrix sunt homines proprii et solidi domini Raymundi de Villaricho archidiaconi ecclesie Gerundensi.

Et tenet pro eo quasdam **domos** apud Sanctum Julianum de Rama. Et affrontatur ab oriente in platea que ibi est; ab occidente in cimiterio et orto dicti domini archidiaconi; a meridie et occidente in coquina et quartali dicti domini archidiaconi. Et faciunt inde sibi et prestant annualiter pro censu duos solidos in festo Sancti Felicis et duos solidos in festo Natalis Domini.

162

Item **ylam** vocatam *dez Ramal* prope ecclesiam. Et affrontatur ab oriente in honore Berengarii Poncii et Petri Juliani; ab occidente in camino et in cimiterio. De ista non prestat censum nec agrarium. 163

Item **capud podium** ibi propre versus circium. Et affrontatur ab oriente in honore Petri Juliani; ab occidente in honore Guillelmi de Salinis. Et prestat inde tascham et mediam. 164

Item apud Podium *Taffurer* quandam **tenedonem terre**. Et affrontatur ab oriente in honore Arnaldi de *Villa* et Raymundi Vgues et Berengarii de Fonte; ab occidente in costa dicti domini archidiaconi et in honore Raymundi Mir. Et prestat inde tascham et mediam; et etiam de quadam parte ipsius versus circium prestat tantum unam tascham de pane et de vino, sicut in cartis inde factis continetur. 165

Item ad Serram unum **quadrum terre**. Et affrontatur ab oriente in honore Raymundi Mir et Berengarii de Fonte; ab occidente in honore Guillelmi de Salinis et Raymundi Miri. Et prestat inde dicto domino archidiacono tascham. 166

Item inferius quendam **campum terre** quem emit ab Arnaldo de Villa. Et affrontatur ab oriente in honore Guillelmi de Salinis et Bernardi Cathalani; ab occidente in honore suo predicto quem tenet per Sanctum Julianum; et a circio in honore mansi de Hospitali. Et prestat inde dicto domino archidiacono unam tascham. 167

Item dixit quod debet facere apud *Rouons* unam jouam, si boues habeat. Et debet facere domino archidiacono putatam et unam manedam colligendi racemos et lextam sicut alii. 168

Item unam **fexiam terre** in arenio dicti domini archidiaconi. Et affrontatur ab oriente in arenio; et a meridie in tenedone prioris. Et prestat dicto domino archidiacono tascham et unam gallinam de censu in festo Natalis Domini. 169

Item tenet pro dicto domino archidiacono unam **domum** et prestat unum denarium de censu, que affrontatur ab oriente in vico; et a circio in domibus Petri Juliani; ab occidente in area sua. 170

Item quandam **vineam de auellanis** apud Cumbas. Et affrontatur ab oriente in honore Arnaldi de Villa et Petri Barbe; ab occidente et a circio in honore Sancti Vincencii. Et prestat inde tascham. 171

Item unum **quadronellum terre** apud Fontem *Sennir*. Et affrontatur ab oriente in carraria publica; ab occidente in honore de Salinis. 172

Item unam **peciam terre** ad Podium *Orioll*. Et affrontatur ab oriente et occidente in honore Petri Juliani, de quibus duabus terris prestat tascham et mediam.

Actum est hoc ·III° idus augusti, anno Domini ·M^o·CCC^o·XVII°, presentibus et vocatis ad hec testibus Bernardo de Brugeriis, clerico, et Raymundo *Sabench*, clerico, et Castilio Solerii.

1317, agost, 11

Arnau Serres, domer de l'església de Sant Julià de Ramis, reconeix a Ramon de Vilaric, ardiaca de la seu de Girona, que té per l'ardiaconat les cases de la doma on viu, a prop de l'església, i dos horts, pels quals presta diversos censos.

- a. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, f. 79v.
- b. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 384.

Nouerint uniuersi quod **Arnaldus de Serris, ebdomedarius ecclesie Sancti Juliani de Rama**, dixit et recognouit quod **domos**, quas ipse pro doma ebdomada tenet et inhabitat prope ecclesiam predictam, et **duo orti**, qui ibi sunt dicti ebdomedarii tenentur pro archidiaconatu. Et debet inde facere et prestare singulis annis domino archidiacono Gerundensi unum par caponum et Guillelmo de Salinis pro altero dictorum ortorum ·IIII°. denarios. Et quilibet ebdomedarius in nouitate sua prestat et facit dicto domino archidiacono loco terciorum laudismiorum et foriscapiorum quinque solidos barchinonenses de terno.

173A

173B

Actum est hoc ·III°. idus augusti, anno Domini ·M^o.CCC^o.XVII°., presentibus et vocatis ad hec testibus Raymundo *Sabench* et Bernardo de Brugeriiis, clerico de Rouonibus.

1317, agost, 11

Guillem Perpinyà de Vilavaques, de la parròquia de Sant Julià de Ramis, reconeix a Ramon de Vilaric, ardiaca de la seu de Girona, que té per ell una feixa, una peça de terra i un camp, pels quals li presta els agrers i censos que li pertoenen.

- a. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, f. 79v-80r.
- b. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 384.

Nouerint uniuersi quod **Guillelmus Perpiniani de Villavacas, parrochie Sancti Juliani de Rama**, dixit et recognouit quod tenet pro domino Raymundo de Villaricho, archidiacono ecclesie Gerundensi, in nemore suo apud Rupes Tineosas, unam **fexiam terre**, que affrontatur ab oriente in honore domini archidiaconi; ab occidente in honore Guillelmi Cathalani. Et facit inde sibi et prestat unam tascham de expletis et pro censu in festo Sancti Michaelis unam gallinam, quam tamen non prestat nec prestare debet qui plantauit ibi ultra ·xxx· jornalia vinee, sicut continetur in carta acapiti dicte fexie.

174

175

Item quandam **peciam terre** ad Capud Pontis *des Terria*. Et affrontatur ab oriente in alueo *des Terria*; a meridie in honore Jacobi de Hospitali; ab occidene in fonte vocato de *Cualere*. Et prestat inde dicto domino archidiacono unam tascham.

176

Item tenet pro dicto domino archidiacono unum **campum** suum vocatum *Comadéu*, in parrochia de Ramis. Et affrontatur undique in honore domini archidiaconi. Et prestat inde ipsi domino archidiacono unam tascham.

Actum est hoc ·III° idus augusti, anno Domini ·M^o·CCC^o·XVII°, presentibus et vocatis ad hec testibus Raymundo *Sabench* et Bernardo de Brugeriis, clerico de Rouonibus.

18

1317, agost, 11

Berenguer Català del Pont del Terri, de la parròquia de Sant Julià de Ramis, reconeix a Ramon de Vilaric, ardiaca de la seu de Girona, que té per ell un camp, una feixa i una tinença de terra, pels quals presta els agrers i censos corresponents.

a. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, f. 80rv.

b. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 384.

Nouerint uniuersi quod **Berengarius Cathalani de Ponte s-Terrie, parrochie Sancti Juliani de Rama**, prestito juramento, dixit quod tenet pro domino Raymundo de Villaricho archidiacono ecclesie Gerundensi quendam **campum** quem habet juxta Pontem *s-Terrie*, in loco vocato *Granoyés* siue *Ladrés*. Et affrontatur ab oriente in riuo *s-Terrie*; a meridie in alia tenedone infrascripta; ab occidente et a circio in honore mansi Hospitali et Hospitali de Villavaccis. Et prestat inde dicto domino archidiacono tascham panis et vini et Arnaldo Villa de Sancto Juliano annaliter pro censu ·II· denarios.

177

Item quandam **fexiam** ad boscum dicti domini archidiaconi. Et affrontatur ab oriente in fexia Guillelmi Perpiniani; ab occidente in terra Petri Juliani. Et prestat inde sibi unam tascham et singulis annis pro censu unam gallinam, sed si habet ibi vinum non faceret censum.

178

Item quandam **tenedonem terre** in eodem loco de *Ludries*. Et affrontatur ab oriente in alueo *s-Terrie*; a meridie in honore Guillelmi de Salinis; ab occidente in honore Raymundi Germani; a circio in dicto campo suo superius confrontato. Et quod facit et prestat inde dicto domino archidiacono unam tascham.

Actum est hoc ·III° idus augusti, anno Domini ·M^o·CCC^o·XVII°, presentibus et vocatis ad hec testibus Raymundo *Sabench* et Bernardo de Brugeriis, clerico de Rouonibus.

1317, agost, 11

Ramon Ponç, de Celrà, reconeix a Ramon de Vilaric, ardiaca de la seu de Girona, que té per ell una vinya i una terra a la parròquia de Sant Julià de Ramis, per la qual li presta els agrers corresponents.

a. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 393, f. 80v.

b. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 384.

Nouerint uniuersi quod **Raymundus Poncii de Celrano**, prestito juramento, dixit et recognouit quod tenet pro domino Raymundo de Villaricho, ecclesie Gerundensi, quandam **vineam et terram** in tenedone in qua fuit olim vinea domini archidiaconi in parrochia Sancti Juliani de Ramis. Et affrontatur ab oriente in tenedone mansi de Hospitali de Villavaccis; a meridie in honore Berengarii de Fonte et Berengarii Poncii; ab occidente in vinea Raymundi Accuti, prioris Sancti Vincencii de Rupe. Et prestat inde dicto domino archidiacono unam tascham tam panis quam vini.

180

Actum est hoc ·III° idus augusti, anno Domini ·M^o·CCC^o·XVII°, presentibus et vocatis ad hec testibus Raymundo *Sabench* et Bernardo de Brugeriis, clerico de Rouonibus.

Universitat de Girona
Institut de Recerca Històrica

Ajuntament de st. Julià de Ramis
Sant Julià de Ramis i Medinça

Amb el suport de:

**Documenta
Universitaria**

@DocUniv
documentauniversitaria.com

Universitat
de Girona